

Svartsjö Mikko

Kouluikkunan vuosiraportti 2020

**Esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen
kustannusvertailu 2019-2020**

© Suomen Kuntaliitto ry
Helsinki 2022

Kuntaliitto
Toinen linja 14
PL 200, 00101 Helsinki
Puhelin 09 7711
www.kuntaliitto.fi

Sisältö

1	Lukijalle	5
1.1	Raportin termejä ja lukuohjeita	6
2	Tiivistelmä.....	8
3	Esiopetus.....	11
3.1	Määritelmät	11
3.2	Esiopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin.....	11
3.2.1	Käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin euroa	13
3.2.2	Esiopetuksen oppilasmäärä kuntakokoryhmittäin ja vuosimuutos.....	14
3.2.3	Esiopetuksen yksikkökustannusten kehitys kuntakokoryhmittäin, deflatoidut kustannukset aikasarjana	15
3.2.4	Esiopetuksen yksikkökustannukset ja vuosimuutos Kouluikkuna-kunnissa 2020	17
3.3	Esiopetuksen kustannukset toiminnoittain	19
3.3.1	Opetus, sisäinen hallinto ja muu oppilashuolto kustannukset yhteensä	21
3.3.2	Esiopetuksen kuljetuskustannukset.....	22
3.3.3	Esiopetuksen oppilasruokailun kustannukset.....	24
3.3.4	Esiopetuksen kiinteistökustannukset	26
3.3.5	Vammaisopetuksen (pidennetty oppivelvollisuus) kustannukset.....	27
4	Perusopetus	30
4.1	Määritelmät	30
4.2	Perusopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin.....	30
4.2.1	Käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin euroa	31
4.2.2	Perusopetuksen oppilasmäärä kuntakokoryhmittäin ja vuosimuutos.....	32
4.2.3	Yksikkökustannusten kehitys kuntakokoryhmittäin, deflatoidut kustannukset aikasarjana	35
4.2.4	Yksikkökustannukset ja vuosimuutos Kouluikkuna-kunnissa 2020	36
4.3	Perusopetuksen kustannukset toiminnoittain	38
4.3.1	Opetuksen kustannukset perusopetuksessa.....	39
4.3.2	Perusopetuksen koulukuljetuskustannukset.....	41
4.3.3	Perusopetuksen oppilasruokailun kustannukset.....	43
4.3.4	Perusopetuksen muun oppilashuollon kustannukset	46
4.3.5	Perusopetuksen sisäisen hallinnon kustannukset.....	48
4.3.6	Perusopetuksen kiinteistökustannukset.....	50
4.3.7	Perusopetuksen vammaisopetuksen (pidennetty oppivelvollisuus) kustannukset.....	52
5	Lukiokoulutus	55
5.1	Määritelmät	55
5.2	Lukiokoulutuksen opiskelijakohtaiset käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin.....	55
5.2.1	Lukiokoulutuksen käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin, euroa.....	57
5.2.2	Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä kuntakokoryhmittäin ja vuosimuutos	58
5.2.3	Yksikkökustannusten kehitys kuntakokoryhmittäin, deflatoidut kustannukset aikasarjana	60
5.2.4	Yksikkökustannukset ja vuosimuutos Kouluikkuna-kunnissa 2020	61
5.3	Lukiokoulutuksen kustannukset toiminnoittain	63
5.3.1	Lukiokoulutuksen kustannukset, Opetus	64

5.3.2	Lukiokoulutuksen opiskeljaruokailun kustannukset.....	66
5.3.3	Lukiokoulutuksen hallinnon kustannukset	68
5.3.4	Lukiokoulutuksen kiinteistökustannukset.....	70

1 Lukijalle

Tässä raportissa vertaillaan esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kustannustietoja vuosilta 2019-2020. Vertailutiedot perustuvat Kuntaliiton ja kuntien yhdessä ylläpitämään Kouluikkuna-vertailutietokantaan kerättyihin tietoihin. Kustannustiedot perustuvat Opetushallituksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportteihin. Kuntatalouden tiedonkeruun on toteuttanut Tilastokeskus, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen toimeksiannosta. Tulevaisuudessa kuntatalouden tiedot kerätään automaattisina tietosiirtoina valtiokonttorin järjestelmään. Kouluikkuna-vertailutietokannassa oli toimintavuonna 2021 mukana noin 50 kuntaa, mutta esimerkiksi kustannus- ja oppilasmäärätietojen osalta Kouluikkunaan on koottu kaikkien kunnallisten opetuksen järjestäjien tiedot. Kouluikkunan omassa tiedonkeruussa on kerätty opetuksen järjestäjien kustannustiedot, mutta niitä on käytetty ennakkotietona ja lopulliset tiedot on koottu Opetushallituksen julkaisemista kuntataloustilaston tiedoista. Aiemmat kuin Vuosiraportti 2019 Kouluikkunan kustannusvertailuraportti -julkaisut on tehty käyttämällä Kouluikkunan tiedonkeruussa annettuja tietoja, joten eri vuosien raporttien yksityiskohtaisia tietoja ei kannata suoraan verrata keskenään.

Tässä raportissa käytetyt tiedot ovat arvonlisäverottomia bruttokustannuksia kuntien omana toimintana järjestetyistä opetus- ja koulutuspalveluista. Raportissa kustannusvertailuja esitetään kunnan asukaslukuun perustuvana ryhmittäisenä summatietona sekä yksittäisten kuntien vertailutietoja Kouluikkuna-kuntien osalta. Kustannustiedot ja toimintamenot pohjautuvat kuntien kirjanpitoon ja tilinpäätöstietoihin pääosin aiheuttamisperiaatetta noudattaen, mutta tiedonkeruussa pyydetty tiedot ovat käytännössä tilastotietoja ja suurelta osin laskennallisia. Tarkempia määritelmiin ja vertailtavuuteen liittyviä lisähuomioita on kerrottu tämän raportin eri vertailujen yhteydessä.

Vertailut perustuvat pääosin kustannuksista laskettaviin oppilaskohtaisiin tunnuslukuihin. Esi- ja perusopetuksen osalta oppilasmääränä on käytetty 20.9. laskentapäivän kahden vuoden keskiarvoa tilivuodelta ja sitä edeltävältä vuodelta. Lukiokoulutuksen osalta opiskelijamäärinä on käytetty laskentapäivien 20.1. ja 20.9. tietoja laskemalla painotettu (suhde 5:7) keskiarvo. Lisäksi

vertailuissa on mukana kustannusrakennetta kuvaavia vertailulukuja, jotka on laskettu toimintojen osuutena kokonaiskustannuksista.

Koronavirus (covid-19) ja taloustiedot

Vuosivertailuja tulkittaessa on huomioitava, että vertailtavat vuodet poikkeavat opetustoiminnan osalta huomattavasti koronaviruksen aiheuttamien poikkeusjärjestelyjen vuoksi. Vuosi 2019 oli toiminnaltaan ns. normaali, mutta vuosi 2020 sisälsi lukuisia poikkeusjärjestelyjä, kuten etäopetukseen siirtyminen.

1.1 Raportin termejä ja lukuohjeita

Deflatointi, hintaindeksi

Tässä raportissa deflatoinnilla tarkoitetaan, että kustannusten vuosivertailuissa on pyritty huomioimaan rahan arvon muutos ja yleinen hintojen nousu. Deflatoidut kustannukset on laskettu muuntamalla aikasarjat vuoden 2020 rahan arvoon. Laskennassa on käytetty Tilastokeskuksen julkaisemaa julkisten menojen kuntatalouden hintaindeksiä opetus- ja kulttuuritoimessa. Käytetyn hintaindeksin laskenta alkaa vuodesta 2010 pisteluvulla 100.

Keskiarvo, keskimäärin, yhteensä

Raportissa on laskettu pääasiassa kahdentyyppisiä keskiarvoja. Ryhmittäin aggregoiduissa vertailuluvuissa tiedot on summattu ja laskettu ryhmätasolla, jolloin esim. euroa per oppilas vertailuluku on ikään kuin oppilasmäärällä painotettu ryhmän keskiarvo. Tämän lisäksi raportissa mainitaan painottamattomia keskiarvoja, jolloin keskiarvo on laskettu aritmeettisesti kuntakohtaisista tunnusluvuista.

Kuntakokoryhmä

Kuntakokoryhmällä viitataan jaotteluun, jossa kunnat on luokiteltu asukasmäärän mukaan. Kuntakokoluokittelussa käytetään seitsemää (7) eri luokkaa.

Kustannus, meno, kulu

Kustannustiedot perustuvat kirjanpitoon, mutta ovat lopulta suurelta osin laskennallisesti koostettuja tilastollisia lukuarvoja. Näin ollen raportissa käytetyt termit, kuten kustannus, meno ja kulu, eivät täsmällisesti vastaa kirjanpidon

määritelmiä. Edellä mainitut termit voi lukea lähes synonyymeinä ja ajatella aiheuttamisperiaatteen mukaisena käytettynä euromääräisenä resurssina.

Oppilasmäärä, opiskelijamäärä

Raportissa käytettävät oppilas- ja opiskelijamäärät ovat vuosikeskiarvoja. Vuosikeskiarvolla tarkoitetaan kahden laskenta-ajankohdan keskiarvoa. Esi- ja perusopetuksen osalta keskiarvo on tilivuoden ja sitä edeltävän vuoden 20.9. laskentapäivän aritmeettinen keskiarvo. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä on laskettu 20.1. ja 20.9. laskentapäivien seitsemän suhde viiteen (7:5) painotetulla keskiarvolla.

Otokset

Otoksena on pääasiassa joko koko Manner-Suomen kunnat tai Kouluikkunan vertailupalveluun kuuluvista kunnista koostettu kuntajoukko. Manner-Suomea koskevat tiedot on esitetty pääosin taulukkomuodossa kuntakokoon perustuvalla luokittelulla ja Kouluikkuna-kuntien tiedot kuntakohtaisina kuvioina. Esi- ja perusopetuksen tiedot koskevat kunnallisia opetuksen järjestäjiä. Kun palvelu on järjestetty yhteistoimintana, ns. isäntäkunnan tietoihin sisältyvät myös jäsenkuntien tiedot. Lukiokoulutuksen tiedoissa on huomioitu kunnat ja kuntayhtymät koulutuksen järjestäjinä. Yksittäisten kuntien tai koulutuksen järjestäjien poikkeavia (ns. outlier) tietoja on jätetty pois osissa vertailuja vertailtavuuden ja selkeyden parantamiseksi.

Tunnusluku, vertailuluku, indikaattori

Näitä termejä käytetään raportissa usein synonyymeinä ja ne tarkoittavat lähtöarvoista laskettavaa vertailtavaa lukua kuntien ja kuntaryhmien välillä.

Yksikkökustannus

Yksikkökustannus termillä viitataan tunnuslukuun, kun euromääräinen kustannustieto on jaettu suoritelmäärällä, eli oppilas- tai opiskelijamäärällä. Yksikkökustannus voi siis viitata esim. koko perusopetuksen oppilaskohtaisiin kustannuksiin tai pienempään osakokonaisuuteen, kuten esimerkiksi vammaisoppilasta kohden laskettuun kustannukseen.

2 Tiivistelmä

Esiopetus

Esiopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset kasvoivat Manner-Suomen kunnissa 1,6 % vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna. Deflatoitu yksikkökustannusten muutos oli 0,9 %. Kuntakokoryhmien deflatoitu vuosimuutos vaihteli -4,6 ja 4,0 prosentin välillä. Vuonna 2020 käyttökustannukset olivat 6 322 euroa per oppilas. Oppilaskohtainen kustannus oli alle 20 000 asukkaan kuntakokoryhmissä hieman muita ryhmiä suurempi. Vuosimuutosten mediaani oli 0,0 (%), joten puolella kunnista yksikkökustannus kasvoi ja puolella laski.

Esiopetuksen käyttökustannusten vertailtava kokonaissumma laski 1,0 prosenttia vuodesta 2019 ja oli noin 367 miljoonaa vuonna 2020. Summa kasvoi ainoastaan suurimpien yli 100 000 asukkaan kokoryhmällä. Kuntakohtaisesti tarkasteltuna euromääräiset kustannukset kuitenkin laskivat noin 63 prosentilla aineiston kunnista.

Yli 100 000 asukkaan kaupungeilla oppilasmäärä laski vähiten -0,9 %. Yhteensä aineiston oppilasmäärä väheni 2,6 % vuodesta 2019 ja vuonna 2020 vertailtava oppilasmäärä oli noin 58 100. Muiden kuntakokoryhmien oppilasmäärä väheni 2,7–11,7 %. Oppilasmäärä kuitenkin kasvoi tai oli ennallaan noin 40 prosentilla vertailtavista Manner-Suomen kunnista.

Toiminnoittaisista kustannuksista oppilaskohtaisia kustannuksia kasvattivat eniten kiinteistömenot. Kiinteistömenot nostivat kokonaisyksikköhinta 2,2 prosenttiyksikköä. Kiinteistömenot olivat 14,4 % edellistä vuotta suuremmat vuonna 2020. Kiinteistömenojen osuus kokonaiskustannuksista on noin viidennes. Ruokailun oppilaskohtaiset kustannukset laskivat noin 10 %. Kuljetuksien yksikkökustannus pieneni jopa 14 %. Vammaisopetuksen yksikkökustannus kasvoi noin 5 %.

Perusopetus

Manner-Suomen kuntien oppilaskohtaisesti lasketut käyttökustannukset olivat vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna lähes ennallaan, kun muutos 0,4 %.

Kuntakokoryhmittäin lasketut vuosimuutokset olivat -3,0 prosentin ja 1,1 prosentin välillä. Julkisten menojen kuntatalouden hintaindeksi (Tilastokeskus) opetus- ja kulttuuritoimessa kohosi samalla ajanjaksolla 0,7 %, joten reaalinen käyttökustannusten vuosimuutos oli -0,3 %. Vuoden 2020 käyttökustannukset olivat yhteensä 9 537 €/oppilas. Noin 59 prosentilla kunnista oppilaskohtaiset käyttökustannukset olivat edellistä vuotta pienemmät ja vastaavasti noin 41 prosentilla kunnista ne olivat edellistä vuotta suuremmat tai ennallaan.

Euromääräiset käyttökustannukset kasvoivat 0,9 % vuodesta 2019 ja hintaindeksillä deflatoituna 0,2 %. Aineiston kuntien kokonaissumma oli yhteensä noin 5,09 miljardia euroa vuonna 2020 ja 47 miljoonaa euroa suurempi kuin vuonna 2019. Käyttökustannukset kasvoivat euromääräisesti 34 prosentilla kunnista ja eniten yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmällä. Perusopetuksen käyttökustannuksista noin puolet sijoittuu yli 50 000 asukkaan kuntiin.

Vertailtava kokonaisoppilasmäärä oli vuonna 2020 noin 534 000 ja se oli vuoteen 2019 verrattuna lähes ennallaan, vuosimuutoksen ollessa 0,5 %. Oppilasmäärä kuitenkin väheni 61 prosentilla kunnista ja lähes kaikilla kuntakokoryhmillä. Kokonaisoppilasmäärän lievää kasvua selittää yli 100 000 asukkaan kaupunkien 2,1 % edellistä vuotta suurempi oppilasmäärä.

Toiminnoittain luokitelluissa yksikkökustannuksissa oli suuriakin vuosimuutoksia. Eniten kokonaiskustannusten kasvua hillitsi kuljetuskustannusten noin 17 % edellistä vuotta alempi taso. Myös ruokailun kustannukset olivat lähes 7 % edellistä vuotta alemmat. Opetuksen yksikkökustannus kasvoi 1,0 %. Vertailtaviin kiinteistökustannusten osalta vuosimuutos oli 2,6 % ja osuus kokonaiskustannuksista n. 23 %.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen nimelliset opiskelijakohtaiset käyttökustannukset kasvoivat kunnallisilla (kunnat ja kuntayhtymät) koulutuksen järjestäjillä eivät muuttuneet vuodesta 2019 vuoteen 2020. Nimellisin kustannuksin vuosimuutos oli 0,1 % ja reaalisesti -0,7 %. Vuosimuutokset olivat maltillisia myös kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna. Deflatoiduin kustannuksin laskettuna vuosimuutokset olivat -1,6 ja 1,0 prosentin välillä. Yhteenlaskettu yksikkökustannus oli vuonna 2020 7 782 €/opiskelija. Vuonna 2020 koulutuksen järjestäjistä noin puolella yksikkökustannus oli suurempi tai yhtä suuri kuin edellisenä vuonna.

Käyttökustannusten euromääräinen aineiston kokonaissumma oli vuonna 2020 noin 731 miljoonaa euroa ja 13 miljoonaa euroa edellistä vuotta suurempi. Vuosimuutos oli näin ollen 1,8 % ja deflatoituna 1,1 %. Suhteellinen vuosimuutos oli suurin alle 2000 asukkaan kunnilla sekä yli 100 000 asukkaan kaupungeilla.

Kuntakoon perusteella laskettujen ryhmien suhteelliset deflatoidut vuosimuutokset olivat -3,4 ja 5,4 prosentin välillä.

Aineistosta laskettu kokonaisopiskelijamäärä kasvoi 1,5 % vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna. Opiskelijamäärä kuitenkin kasvoi alle puolella koulutuksen järjestäjistä. Aineistona käytettävien koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärä oli vuonna 2020 yhteensä noin 90 700, joista noin 58 % oli yli 50 000 asukkaan sijaintikunnissa.

Toiminnoittain jaetuista kustannuksista yksikkökustannuksia kasvattivat eniten (0,9 %-yks.) kiinteistömenot, jotka nousivat 6 %. Kiinteistömenojen osuus kokonaiskustannuksista on noin 21 %. Opetuksen toiminnolle tilastoitavien kustannusten osuus oli noin 66 %. Opetuksen yksikkökustannus oli vuonna 2020 0,3 % edellistä vuotta pienempi ja vaikutus kokonaisyksikköhinnan muutokseen -0,2 %-yksikköä. Ruokailun yksikkökustannus laski jopa 15 % vuodesta 2019 ja hillitsi kokonaisvuosimuutosta -0,9 prosenttiyksikköä.

3 Esiopetus

3.1 Määritelmät

Esiopetuksen kustannukset sisältävät esiopetuksena järjestettävien palveluiden kustannukset toteutustavasta riippumatta. Kustannuksiin on siis kuntataloustilaston määritelmän mukaisesti luettu mukaan esiopetuksen kustannukset riippumatta siitä, onko opetus järjestetty koulu- tai päiväkotirakennuksessa tai hallinnollisesti osana varhaiskasvatusta tai perusopetusta. Vertailtavuuden kannalta onkin huomioitava, että tiedonkeruussa annettu tieto esiopetuksen kustannuksista on usein isolta osin laskennallisesti eroteltu esim. päiväkodissa tapahtuvan toiminnan kustannuksista. Lisäksi varsinkin pienimpien kuntien osalta oppilasmäärien pienemmät volyymit suoritteena heikentävät tunnusluvun vertailtavuutta.

3.2 Esiopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin

Esiopetuksen käyttökustannukset oppilasta kohden kasvoivat vuodesta 2019 vuoteen 2020 Manner-Suomen kunnissa 1,6 %. Deflatoituna kustannusten kasvu oli 0,9 %. Deflatointi perustuu Tilastokeskuksen julkaisemaan julkisten menojen kuntatalouden hintaindeksiä opetus- ja kulttuuritoimessa. Hintaindeksi (2010=100) oli vuonna 2019 109,3 ja vuonna 2020 110,1. Hintaindeksi kasvoi näin ollen 0,7 %. Vuoden 2019 käyttökustannukset olivat 6 221 €/oppilas ja 6 322 €/oppilas vuonna 2020. Käyttökustannuksiin on sisällytetty esiopetuksen järjestämisestä aiheutuneet toiminta- ja vyörytyserämenot sekä poistot ja arvonalentumiset. Kuntakokoryhmittäiset tunnusluvut ja vuosimuutokset on esitetty taulukossa 1.

Kuntakoon mukaan tarkasteltaessa nimelliset €/oppilas käyttökustannusten muutokset olivat epäjohdonmukaisia. Vuosimuutoksilla ei näyttänyt olleen suoraa yhteyttä kuntakokoon, vaan muutokset vaihtelivat eri kuntakokoryhmien välillä. Oppilaskohtaiset kustannukset kasvoivat eniten suurimmissa kaupungeissa ja pienenivät eniten kaikista pienimmässä kuntakokoryhmässä.

Vuoden 2020 €/oppilas vertailuluvut olivat edelleen jossain määrin yhteydessä kunnan kokoon. Pienimmillään kustannukset olivat yli 100 000 asukkaan kaupungeilla 6 097 €/oppilas, kun alle 2000 asukkaan kuntaryhmällä €/oppilas tunnusluku oli keskimäärin 8 256. Tässä raportissa yhteyttä tai sen voimakkuutta ei kuitenkaan ole tarkasteltu tarkemmilla tilastollisilla menetelmillä. Kuntakokoryhmien sisällä on merkittävää vaihtelua, jota tämä tarkastelu ei tuo näkyviin.

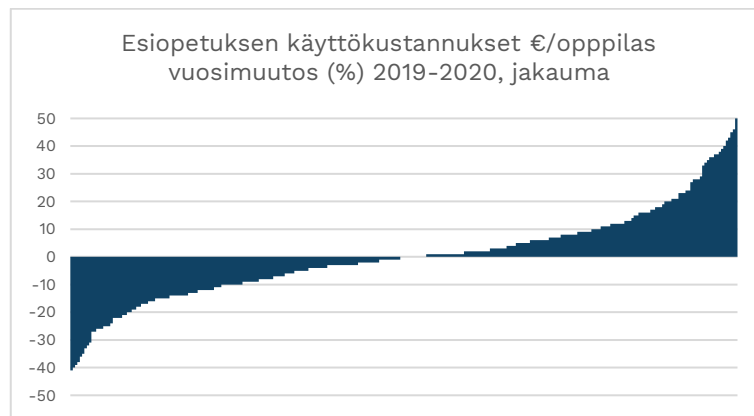
Taulukko 1.

Käyttökustannukset euroa per oppilas					
Asukasluku	2019	2020	Vuosimuutos, %	Vuosimuutos, deflatoitu	N
Alle 2 000 as.	8 589	8 256	-3,9	-4,6	35
2 000 - 5 000 as.	7 390	7 545	2,1	1,4	87
5 000 - 10 000 as.	7 117	7 120	0,0	-0,7	73
10 000 - 20 000 as.	6 650	6 647	0,0	-0,8	42
20 000 - 50 000 as.	6 026	5 916	-1,8	-2,5	34
50 000 - 100 000 as.	5 959	6 106	2,5	1,7	12
Yli 100 000 as.	5 819	6 097	4,8	4,0	9
Kaikki yhteensä	6 221	6 322	1,6	0,9	292

Vuosimuutoksien hajonta kuntien välillä on suurta, kun tarkastellaan vuosimuutosjakaumaa yksittäisten kuntien vertailuna. Kuviossa 1 on esitetty vuosimuutoksien 2019-2020 jakauma, jossa vaaka-akselilla ovat kunnat ja pystyakselilla €/oppilas vuosimuutosprosentti. Tiedot on rajattu koskemaan tapauksia, joissa vuosimuutos on välillä -50 % ja +50 %.

€/oppilas vuosimuutos oli edellistä vuotta suurempi noin 47 prosentilla kunnista ja vastaavasti kustannukset laskivat 53 prosentilla kunnista. Noin kolmanneksella (31 %) kunnista vuosimuutos oli viiden (5 %) ja miinus viiden (-5 %) välillä. Kunnittaisista muutosprosentteista laskettu keskiarvo oli 0,1 (%) ja mediaani 0,0 (%). Keskihajonta oli 16,0 (%). Edelliseen vuosivertailuun (2018-2019) verrattuna keskiarvo ja mediaani olivat lähempänä nollaa ja hajonta suurempaa.

Kuvio1

3.2.1 Käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin euroa

Käyttökustannusten yhteenlaskettu euromääräinen vertailusumma pieneni 1,0 prosenttia vuodesta 2019 vuoteen 2020 verrattuna (Taulukko 2). Vertailun kokonaissumma oli vuonna 2020 noin 367 miljoonaa euroa ja 371 miljoonaa euroa vuonna 2019. Deflatoitu vuosimuutos oli -1,7 %.

Käyttökustannusten summa kasvoi ainoastaan suurimpien kaupunkien kokoluokassa. Näiden yli 100 000 asukkaan kaupunkien yhteenlasketut nimelliset käyttökustannukset kasvoivat vertailujaksolla 3,8 % ja hintaindeksi huomioiden 3,1 %. Pienemmissä kuntakokoluokissa vuosimuutokset olivat negatiivisia ja pienimmällä kuntaluokalla eniten negatiivinen. Kun verrataan euromääräistä kustannusmuutosta €/oppilas tunnusluvun muutokseen, voidaan päätellä, että tunnusluvussa jakajana käytettävä suoritemäärä (oppilasmäärä) oli edellistä vuotta pienempi.

Euromääräiset vertailusummat kuntakokoluokittain on esitetty taulukossa 2. Taulukkoon on laskettu myös ryhmien osuus kokonaissummasta. Noin kolmannes (36,6 %) esiopetuksen käyttökustannuksista kului vuonna 2020 suurissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa, joita on yhteensä 9 kpl. Noin puolet (49,7 %) kustannuksista aiheutui yli 50 000 asukkaan kuntien toiminnassa. Alle 5 000 asukkaan kuntien osuus kokonaissummasta on noin 7,1 % ja vastaavien kuntien määrä vertailussa 122.

Taulukko 2.

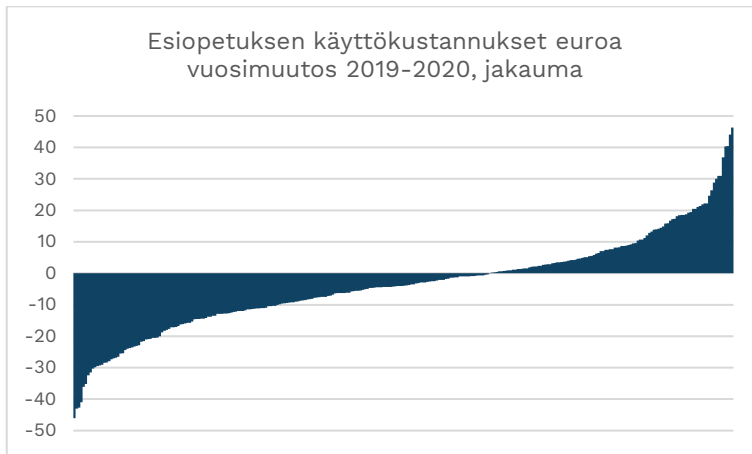
Käyttökustannukset euroa					
Asukasluku	2019	2020	Vuosimuutos, %	Vuosimuutos, deflatoitu	Osuus (2020)
Alle 2 000 as.	4 900 000	4 157 000	-15,2	-15,8	1,1
2 000 - 5 000 as.	22 794 000	21 926 000	-3,8	-4,5	6,0
5 000 - 10 000 as.	42 636 000	41 461 000	-2,8	-3,5	11,3
10 000 - 20 000 as.	48 535 000	47 331 000	-2,5	-3,2	12,9
20 000 - 50 000 as.	74 679 000	70 187 000	-6,0	-6,7	19,1
50 000 - 100 000 as.	48 114 000	47 957 000	-0,3	-1,1	13,1
Yli 100 000 as.	129 328 000	134 302 000	3,8	3,1	36,6
Kaikki yhteensä	370 986 000	367 321 000	-1,0	-1,7	100,0

Käyttökustannusten vuosimuutosjakaumaa tarkasteltaessa (kuvio 2) havaitaan, että kuntien käyttökustannuksien vuosimuutokset (%) olivat enimmäkseen negatiivisia. Käyttökustannukset laskivat noin 63 prosentilla kunnista. Kuviossa 2 on esitetty kuntien euromäärin lasketut vuosimuutosprosentit järjestyksessä pienimmästä suurimpaan.

Kunnittainen muutosprosentti oli keskimäärin -3,5 % ja mediaani -4,0 (%). Yli puolet (54 %) vertailujoukon kunnista sijoittui miinus kymmenen (-10 %) ja

kymmenen (10 %) välille. Yli 20 prosentin kasvu oli noin 6 prosentilla vertailujoukosta.

Kuvio 2

3.2.2 Esiopetuksen oppilasmäärä kuntakoryhmittäin ja vuosimuutos

Vertailuaineistossa vertailtava esiopetuksen oppilasmäärä väheni vuonna 2020 noin 2,6 % verrattuna vuoteen 2019. Vuoden 2019 oppilasmäärä oli 59 653, kun se vuonna 2020 oli 58 109. Kuntakokoryhmittäiset oppilasmäärät on esitetty taulukossa 3. Kaikkien kuntakokoryhmien yhteenlaskettu oppilasmäärä laski vertailujaksolla. Yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmällä muutos oli pienin (-0,9 %) ja pienimmillä alle 5 000 asukkaan kuntakokoryhmillä oppilasmäärän vähenemää oli eniten.

Taulukko 3

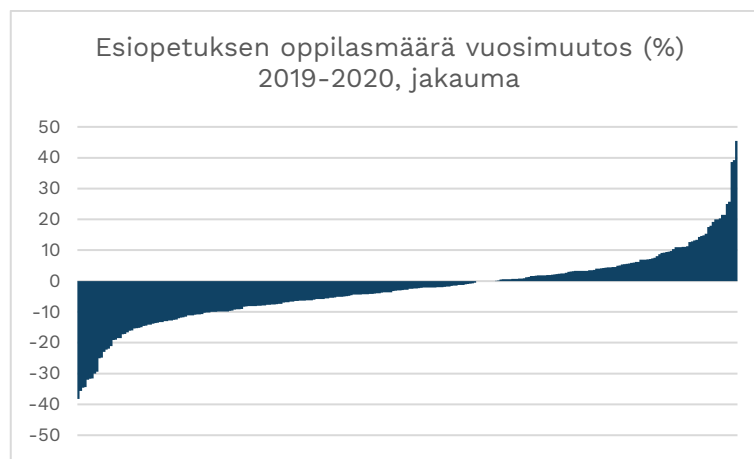
Oppilasmäärä		Vuosimuutos,		
Asukasluku	2019	2020	%	Osuus (2020)
Alle 2 000 as.	571	504	-11,7	0,9
2 000 - 5 000 as.	3 085	2 906	-5,8	5,0
5 000 - 10 000 as.	6 010	5 833	-2,9	10,0
10 000 - 20 000 as.	7 299	7 121	-2,4	12,3
20 000 - 50 000 as.	12 393	11 864	-4,3	20,4
50 000 - 100 000 as.	8 074	7 854	-2,7	13,5
Yli 100 000 as.	22 224	22 029	-0,9	37,9
Kaikki yhteensä	59 653	58 109	-2,6	100,0

Yli kolmannes (37,9 %) esiopetuksessa olevista oppilaista oli opetuksessa yli 100 000 asukkaan kaupunkien palveluissa ja noin puolet (51,4 %) yli 50 000 asukkaan kaupungeissa. Alle 2000 asukkaan kunnissa esiopetuksen oppilaista

oli alle 1 % ja alle 10 000 asukkaan kunnissa noin 16 %. Manner-Suomen kunnista noin kolmannes (198) on asukasmäärältään alle 10 000 asukkaan kuntia.

Vuosimuutosten keskiarvo oli -2,8 %. Myös mediaani oli -2,8 %. Vaikka kuntakokoryhmittäiset oppilasmäärät laskivat kauttaaltaan, kunnittain tarkasteluna yli kolmasosalla (40 %) kunnista oppilasmäärä pysyi ennallaan tai kasvoi. Vastaa- vasti alle kahdella kolmasosalla (60 %) kunnista oppilasmäärä väheni. Noin 20 prosentilla kunnista oppilasmäärä laski enemmän kuin 10 %. Yli 10 % kasvu oppilasmäärässä sen sijaan oli noin 10 prosentilla kuntajoukosta. Vuosimuutosten keskihajonta oli 11,4 (%).

Kuvio 3

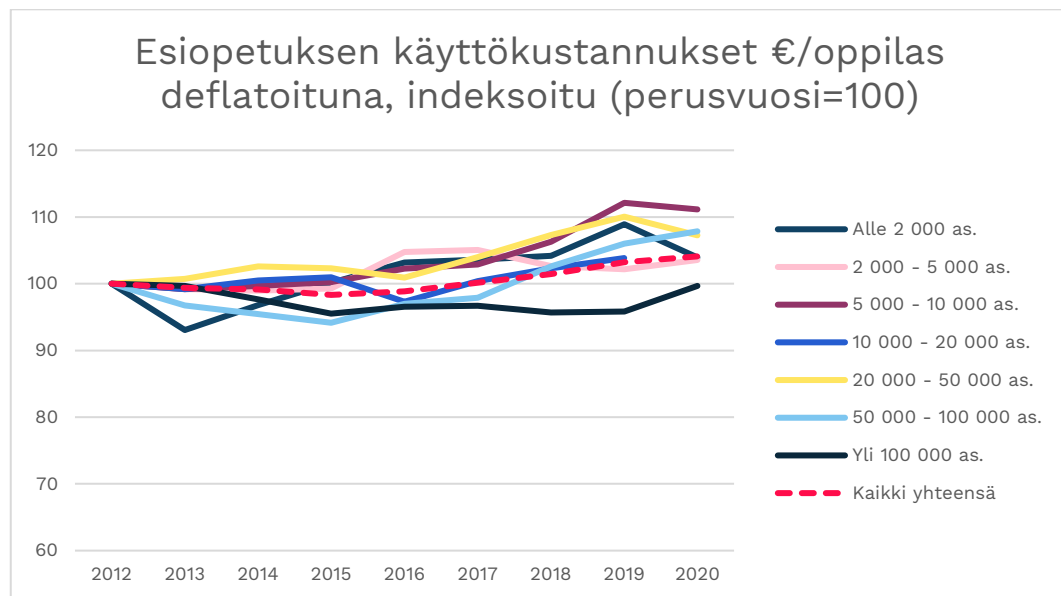
3.2.3 Esiopetuksen yksikkökustannusten kehitys kuntakokoryhmittäin, deflatoidut kustannukset aikasarjana

Kustannustaso huomioiden esiopetuksen yhteenlasketut oppilaskohtaiset käyttökustannukset ovat kasvaneet maltillisesti, kun tarkastelun alkuvuodeksi otetaan vuosi 2012. Kaikkien kuntien indeksoitu reaalin yksikkökustannus kasvoi arvosta 100 arvoon 104,1 vuodesta 2012 vuoteen 2020, joten muutos oli noin 4 %.

Kuviossa 4 on esitetty eri kuntakokoryhmien oppilaskohtaiset käyttökustannukset ajan suhteen indeksoituna. Kuntakokoryhmien euroa per oppilas tunnusluvut eroavat absoluuttisina toisistaan, mutta tässä laskelmassa jokaiselle kuntakokoryhmälle on asetettu lähtöarvoksi 100 ja kustannuskehitys lasketaan suhteessa lähtöarvoon. Kustannukset on deflatoitu käyttäen julkisen talouden kuntatalouden hintaindeksiä.

Yksikkökustannusten kehityksessä on nähtävissä kuntakoon mukaisia eroja. Yli 100 000 asukkaan kaupungeilla reaaliset yksikkökustannukset saivat vuonna 2020 arvon 99,7, joten oppilaskohtaiset kustannukset olivat lähes ennallaan vuoteen 2012 verrattaessa. Muiden kuntakokoryhmien osalta 2012–2020 muutos oli maltillinen tai kohtalainen. Suurin kasvuprosentti oli 5 000–10 000 asukkaan kunnilla, joilla muutos oli noin 11 % vuodesta 2012 vuoteen 2020. Muilla kunta-
kokoryhmillä vastaavan ajanjakson muutos oli 3–8 prosenttia.

Kuvio 4.

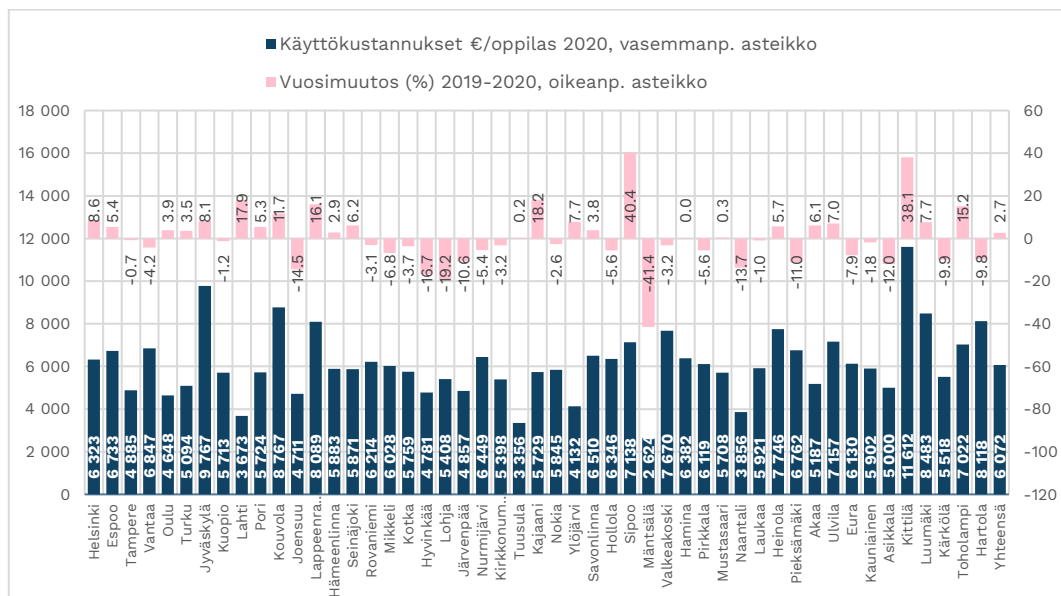

3.2.4 Esiopetuksen yksikkökustannukset ja vuosimuutos Kouluikkuna-kunnissa 2020

Kouluikkuna-vertailutietopalveluun kuuluvista kunnista kootun joukon esiopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset olivat vuonna 2020 yhteensä 6 072 €/oppilas, vuosimuutoksen ollessa 2,7 %. Kunnittain laskettu keskiarvo oli 6 344 €/oppilas ja keskimääräinen vuosimuutos 0,4 %. Kouluikkuna-kuntien joukossa suuremmat kaupungit ovat laajemmin edustettuna kokomaan jakaumaan verrattuna ja joukon yksikkökustannukset myös keskimäärin koko maan keskimääräistä arvoa pienemmät.

Kuviossa 5 on esitetty Kouluikkunan kuntajoukon oppilaskohtaiset käyttökustannukset kunnittain. Kunnat ovat järjestyksessä asukasluvun mukaan.

Kuvio 5.

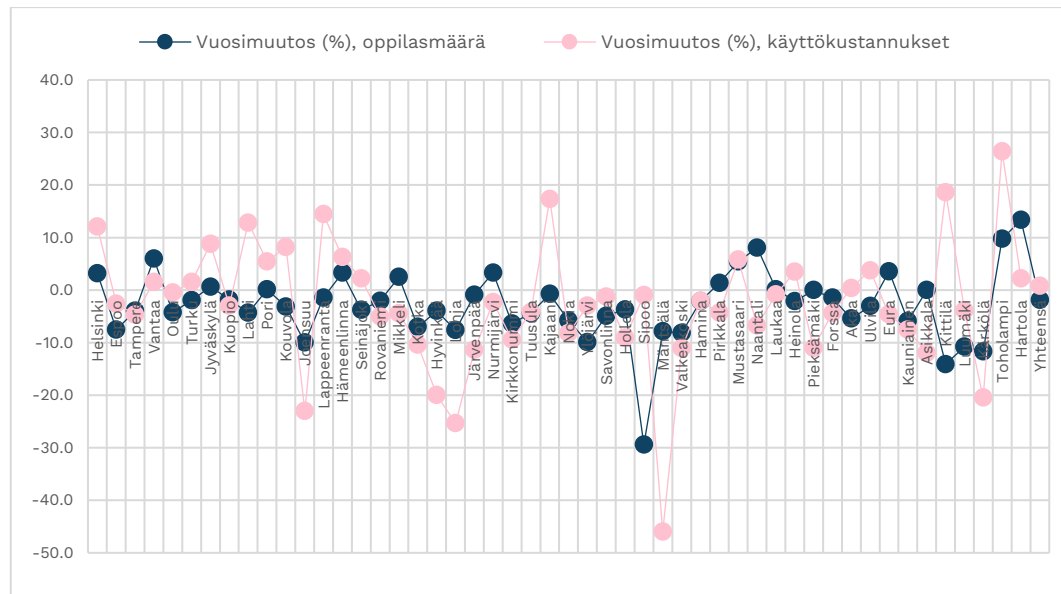

Käyttökustannukset euromääräisenä kasvoivat Kouluikkuna-kuntien joukolla yhteensä 0,8 %, mutta oppilasmäärä väheni 1,9 %. Keskimääräinen vuosimuutos oli käyttökustannukset osalta 2,7 % ja oppilasmäärän osalta -2,8 %. Vuosimuutoksissa ei tällä tarkastelulla voida havaita tilastollista johdonmukaisuutta esimerkiksi kunnan koon suhteen. Pienemmillä kunnilla suhteellisten muutosten hajonta on luonnollisesti suurempaa johtuen esimerkiksi pienemmistä volyymeistä, eli oppilasmääräistä.

Kouluikkunan kuntajoukosta 36 prosentilla kustannuksien euromääräinen vuosimuutos oli positiivinen. Sekä kustannuksien, että oppilasmäärän vuosimuutos

oli positiivinen noin 16 prosentilla kunnista. Kustannusten vuosimuutos oli vastaavasti negatiivinen 64 prosentilla kunnista. Kustannusten sekä oppilasmäärän vuosimuutos oli negatiivinen n. 48 % prosentilla kunnista. Oppilasmäärän vähenemisestä huolimatta kustannukset kasvoivat 20 prosentilla kunnista. Oppilasmäärää kasvattaneita kuntia, joilla kustannukset laskivat, oli n. 16 % kuntajoukosta.

Kuvio 6.

3.3 Esiopetuksen kustannukset toiminnoittain

Tässä luvussa kustannuksia tarkastellaan toiminnoittain tilastoitujen toiminta- ja vyörytyserämenojen avulla. Kustannuksiin sisältyvät suoraan toiminnolle kohdennetut suorat palkka- ja muut menot sekä määritelmään sisältyvät vyörytettävät menot ja palvelujen ostot. Kustannusten kohdentamisen laskennallisuus ja esimerkiksi kuntien erilaiset tavat organisoida toimintaa aiheuttavat paikoin epätarkkuutta vertailtavuuteen, joten se on syytä huomioida suorja tulkintoja vertailuluvuista tehtäessä. Toimintojen jaottelu käy ilmi esimerkiksi taulukossa 4.

Toiminnot jakaantuvat kahteen osaan sen suhteen onko kyseessä ns. tavallinen 9 vuoden oppivelvollisen opetus vai pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saanut erityisoppilas. Tässäkin suhteessa kustannusten erittely ja kohdentaminen on siis suurelta osin laskennallista. Vammaisopetus on koottu omaksi kokonaisuudekseen sisältäen kaikki pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden kustannukset. Oppilaskohtaisia vertailulukuja laskettaessa on käytetty vastaavaa oppilasmäärää ja oppilasmäärä on tilivuoden ja sitä edeltävän vuoden laskentapäivän 20.9. keskiarvo.

Taulukko 4.

Toimintamenot euroa per oppilas	2019	2020	Kustannusraken- teella	
			Vuosimu- utos, %	painotettu vuosimuutos, %
Opetus, muu oppilashuolto ja hallinto	4 232	4 275	1,0	0,7
Opetus	3 225	3 246	0,7	0,3
Muu oppilashuolto	645	617	-4,2	-0,4
Sisäinen hallinto	362	411	13,6	0,8
Kuljetus	226	194	-14,0	-0,5
Ruokailu	598	538	-10,1	-0,9
Kiinteistömenot	977	1 118	14,4	2,2
Kiinteistöjen ylläpito	663	691	4,2	0,4
Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	314	426	36,0	1,8
Vammaisopetus	11 347	11 907	4,9	0,3
Muu vammaisopetus	10 120	10 846	7,2	0,3
Vaik kehvamm opetus	20 985	20 550	-2,1	0,0
Yhteensä	6 194	6 296	1,6	1,6

Oppilaskohtaiset kustannukset kasvoivat kaikki toiminnot yhteenlaskettuna 1,6 %. Opetuksen, muu oppilashuollon ja sisäinen hallinnon luokat yhdistettynä kasvoi 1,0 % €/oppilas tunnusluvulla mitaten. Yhdistetyn luokan €/oppilas tunnusluku oli vuonna 2019 noin 4 232 euroa ja 4 275 euroa vuonna 2020. Taulukon 4 viimeisessä sarakkeessa on laskettu kustannusrakenteella painotettu vuosimuutos, joka huomioi eri toimintojen kustannuspainoarvon ja ilmaisee esimerkiksi eri toimintojen vaikutuksen kokonaismuutokseen. Vertailtavuuden parantamiseksi osa toiminnoista on yhdistetty ja tiedot laskettu yhteen.

Kuljetuskustannusten osalta €/oppilas kustannukset laskivat vuodesta 2019 vuoteen 2020 noin 14,0 % ja vaikutus kokonaismuutokseen oli -0,5 %. Kevään 2020 koronaviruksesta johtuvilla poikkeusjärjestelyillä, kuten etä-opetus jaksoilla, on oletettavasti ollut merkittävä vaikutus kuljetuskustannuksien määrään.

Oppilasruokailun kustannukset laskivat merkittävästi (-10,1 %). Myös ruokapalveluiden järjestämisen osalta on poikettu merkittävästi tavallisesta ruokalassa järjestettävästä kouluruokailusta koronaviruksesta johtuen. Kiinteistömenot sen sijaan nousivat 14,4 % edellisestä vuodesta ja ne olivat suurin kokonaismuutokseen vaikuttava osaluokka. Kiinteistömenojen kustannusrakenteella painotettu vuosimuutos oli 2,2 %. Kiinteistömenojen kasvu näyttäisi aiheutuneen pääasiassa sisäisiin vuokriin sisältyviin pääomakustannuksiin kirjatusta menoista. Kiinteistöjen ylläpidon kustannusmuutos oli maltillisempi. Vammaisopetuksen €/vamm. oppilas tunnusluku kasvoi 4,9 prosenttia vuodesta 2019 vuoteen 2020. Vammaisoppilasta kohden lasketut kustannukset olivat vuonna 2019 11 347 euroa ja 11 907 euroa vuonna 2020.

Euromääräisesti tarkasteltuna Manner-Suomen toiminta- ja vyörytyserämenot olivat vuonna 2020 yhteensä noin 365 miljoonaa euroa ja 369 miljoonaa euroa vuonna 2019. Vuosimuutos oli näin ollen 1,1 %. Opetuksen, muun oppilashuollon ja sisäisen hallinnon euromääräiset menot laskivat yhteensä -1,6 % ja kustannusrakenteella painotettuna -1,1 %. Luokan osuus kokonaismenoista oli noin 66 %. Koulumatkojen kuljetuskustannukset olivat yhteensä noin 13 milj. € vuonna 2019 ja ne laskivat noin kymmeneen (10) miljoonaan vuonna 2020 vuosimuutoksen ollessa 16,2 %. Kuljetusten osuus oli vuonna 2020 3,0 % kaikista menoista ja osuus muuttui edelliseen vuoteen verrattuna -0,5 prosenttiyksikköä.

Taulukko 5.

Toimintamenot euroa	2019	2020	Kustannusrakenteella painotettu vuosimuutos, %		Osuus toiminta- ja vyörytyserämenoi- sta yhteensä 2020
			utos, %	vuosimuutos, %	
Opetus, muu oppilashuolto ja hallinto	244 635 000 €	240 734 000 €	-1,6	-1,1	65,9
Opetus	186 427 000 €	182 795 000 €	-1,9	-1,0	50,0
Muu oppilashuolto	37 271 000 €	34 773 000 €	-6,7	-0,7	9,5
Sisäinen hallinto	20 937 000 €	23 166 000 €	10,6	0,6	6,3
Kuljetus	13 050 000 €	10 930 000 €	-16,2	-0,6	3,0
Ruokailu	34 570 000 €	30 272 000 €	-12,4	-1,2	8,3
Kiinteistömenot	56 473 000 €	62 934 000 €	11,4	1,7	17,2
Kiinteistöjen ylläpito	38 346 000 €	38 920 000 €	1,5	0,2	10,7
Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	18 127 000 €	24 014 000 €	32,5	1,6	6,6
Vammaisopetus	20 611 000 €	20 570 000 €	-0,2	0,0	5,6
Muu vammaisopetus	16 309 000 €	16 686 000 €	2,3	0,1	4,6
Vaik kehvamm opetus	4 302 000 €	3 884 000 €	-9,7	-0,1	1,1
Yhteensä	369 339 000 €	365 440 000 €	-1,1	-1,1	100,0

Oppilasruokailun osuus vuonna 2020 kaikista menoista oli noin 8,3 % ja euromääräinen vuosimuutos -12,4 %. Kiinteistömenojen osuus kustannusrakenteesta

oli 17,2 %, josta kiinteistöjen ylläpidon osuus 10,7 %-yksikköä ja sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannusten osuus 6,6 %-yksikköä. Esiopetuksen kiinteistömenot olivat vuonna 2020 yhteensä noin 63 miljoonaa ja 11,4 % edellistä vuotta suuremmat. Vammaisopetuksen osuus kustannusrakenteesta oli 5,6 % ja menot olivat edelliseen vuoteen verrattuna lähes ennallaan.

3.3.1 Opetus, sisäinen hallinto ja muu oppilashuolto kustannukset yhteensä

Seuraavassa tarkastelussa opetuksen, sisäisen hallinnon ja muun oppilashuollon toiminnot on laskettu yhteen vertailtavuuden parantamiseksi, koska esimerkiksi henkilöstön työpanos voi käytännössä olla jakaantunut eri toiminnoille ja kustannusten erittely on sen vuoksi laskennallista. Kyseisen luokan oppilaskohtaiset kustannukset olivat yhteensä 4 275 euroa per oppilas vuonna 2020 ja 4 232 euroa per oppilas vuonna 2019 vuosimuutoksen ollessa näin ollen 1,0 %. Taulukossa 6 vertailuluvut on laskettu kunnan koon mukaan ryhmittäin.

Taulukko 6.

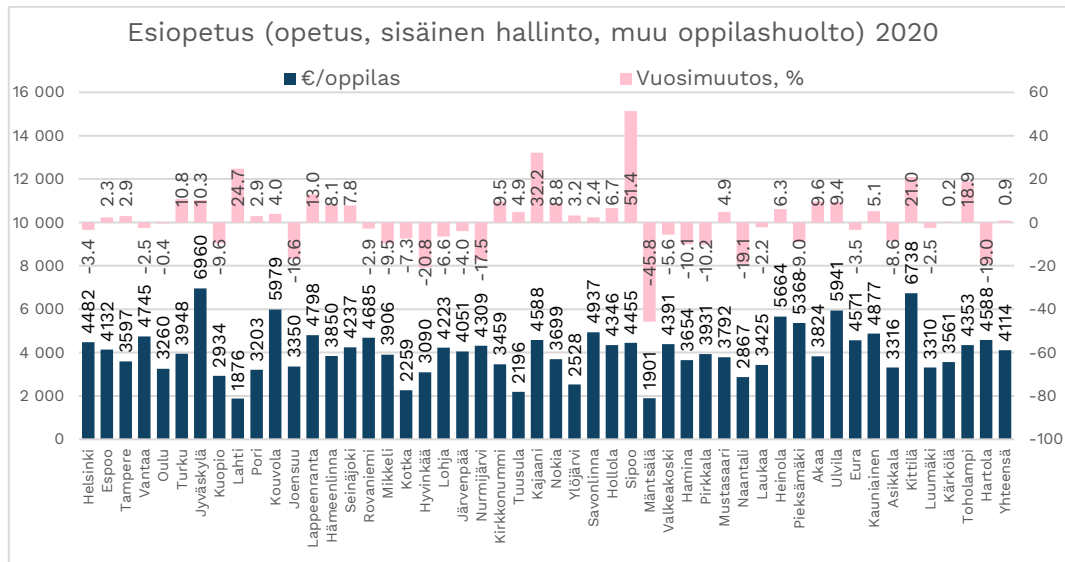
Euroa per oppilas; Opetus, muu oppilashuolto, sisäinen hallinto	2019	2020	Vuosimuutos, %
Alle 2 000 as.	5 631	5 786	2,8
2 000 - 5 000 as.	4 644	4 846	4,4
5 000 - 10 000 as.	4 562	4 698	3,0
10 000 - 20 000 as.	4 659	4 644	-0,3
20 000 - 50 000 as.	4 055	4 019	-0,9
50 000 - 100 000 as.	3 986	4 029	1,1
Yli 100 000 as.	4 100	4 161	1,5
Kaikki yhteensä	4 232	4 275	1,0

Isoin suhteellinen vuosimuutos oli 2 000–5 000 asukkaan kuntakokoryhmällä, jolla €/oppilas vertailulukku nousi 4,4 % vuodesta 2019. Vuosimuutos oli lievästi negatiivinen vain 10 000–20 000 ja 20 000–50 000 asukkaan ryhmillä. Vertailtava tunnusluku (€/oppilas) kasvoi Suurilla yli 50 000 asukkaan kaupungeilla pienempiä alle 10 000 asukkaan kuntia maltillisemmin.

Kuviossa 7 sama tunnusluku on esitetty kunnittain Kouluikkuna-kuntien otoksella. €/oppilas vertailuluvun asteikko on graafin vasemmassa laidassa ja vuosimuutoksen oikeassa laidassa. Tällä kuntajoukolla oppilaskohtaiset kustannukset olivat yhteensä 4 114 euroa ja vuosimuutos 0,9 %. Tarkastelusta voi havaita, että kuntien väliset erot ovat paikoin merkittävän suuria ja voidaan olettaa, että hajontaa esiintyy samankaltaisena myös edellisessä vertailussa kuntakokoluokkien sisällä.

Ryhmän kunnittainen keskiarvo oli 4 246 €/oppilas ja mediaani 3 999 €/oppilas. Keskimääräinen poikkeama keskiarvosta, eli keskihajonta oli 1 800. Keskimääräinen vuosimuutos oli Kouluikkuna-kunnilla 0,9 % ja vuosimuutoksien (%) keskihajonta 14,9.

Kuvio 7.

3.3.2 Esiopetuksen kuljetuskustannukset

Esiopetuksen kuljetuskustannuksiksi lasketaan oppilaan maksuttomasta koulukuljetuksista aiheutuneet kustannukset ja avustukset. Koulumatkoiksi luetaan kodin ja esiopetuksen väliset sekä esiopetuksen ja päivähoidon väliset matkat. Vertailuluku on laskettu jakamalla kustannukset 9-vuoden oppivelvollisuuden oppilailla. Tunnusluku kuvaa siten opetuksen järjestäjän kuljetuksiin oppilas-kohtaisesti käyttämää rahaa eikä suoraan esimerkiksi kuljetuksien kalleutta tai kustannustehokkuutta.

Taulukosta 7 voi havaita, että keskimääräiset €/oppilas kustannukset ovat sitä suuremmat mitä pienemmän asukasluvun kuntakokoryhmästä on kyse. Kustannustasoa nostavia tekijöitä ovat esimerkiksi pienempi oppilasmäärä, harvempi asutus, pidemmät etäisyydet, vähäisemmät julkisen liikenteen yhteydet jne. Pienemmissä kunnissa kuljetusten piirissä on siis suhteellisesti enemmän oppilaita ja kustannuksiin käytettävä resurssi suurempi. Tämän raportin perusopetus kuljetuksia käsittelevässä osassa (luku 4.3.2) on tietoa myös kuljetusetuutta saavien oppilaiden osuudesta. Esiopetuksen osalta volyymit ovat osaksi liian pieniä vertailtavuuden kannalta ja tietosuojan suhteen ongelmallisia.

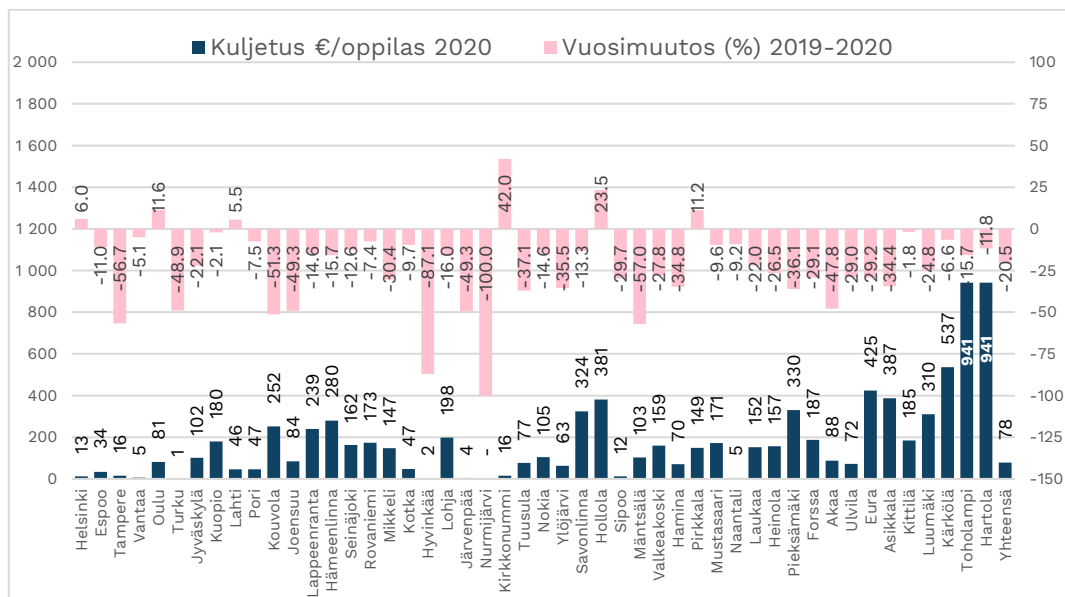
Yhteensä esiopetuksen kuljetuksiin käytettiin Manner-Suomessa 194 €/oppilas vuonna 2020 ja edellisenä vuonna 2019 226 €/oppilas, joten vuosimuutos oli jopa -14,0 %. Yli 100 000 asukkaan kunnissa vertailuluku oli vain 39 €/oppilas, kun alle 2 000 asukkaan kunnilla se oli 740 €/oppilas. Kustannukset laskivat merkittävästi kaikkien kuntakokoryhmien osalta. Vuosimuutos oli suurimmillaan -23,7 ja pienimmillään -7,4 prosenttia. Ilmiön voi olettaa johtuvan ainakin 2020 koronaviruksen aiheuttamista etä-opetusjaksojen pienemmistä kuljetusmääristä.

Taulukko 7.

Euroa per oppilas; Kuljetus	Vuosimuutos, %		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	904	740	-18,2
2 000 - 5 000 as.	860	796	-7,4
5 000 - 10 000 as.	575	495	-13,8
10 000 - 20 000 as.	353	322	-8,8
20 000 - 50 000 as.	132	111	-15,7
50 000 - 100 000 as.	216	165	-23,7
Yli 100 000 as.	43	39	-10,1
Kaikki yhteensä	226	194	-14,0

Kustannustason muutoksen läpileikkaavuuden myös kuntakohtaisesti voi nähdä myös, kun tietoja tarkastellaan Kouluikkuna-kuntien luvuilla. Kustannukset laskivat läpi aineiston lukuun ottamatta muutamaa poikkeusta. Ryhmän vertailuluku oli yhteensä 78 €/oppilas ja noin 20 % edellistä vuotta pienempi. Kunnittain laskettujen vertailulukujen keskiarvo oli 172 €/oppilas ja se laski noin 21 % vuodesta 2019. Vuoden 2020 mediaani oli 113 €/oppilas. Kuntakohtaiset luvut myös vaihtelevat tyypillisesti huomattavasti.

Kuvio 8.

3.3.3 Esiopetuksen oppilasruokailun kustannukset

Esiopetuksen ruokailun kustannuksiin sisältyvät oppilaille järjestetystä ruokailusta aiheutuneet kustannukset. Kustannuksiin ei määritelmällisesti sisälly kiinteistökustannuksia, mutta mikäli ateriat on ostettu ulkopuoliselta tuottajalta ei kiinteistökustannuksia ole välttämää ollut mahdollista eritellä pois kustannuksista.

Myös oppilasruokailun osalta koronavirus aiheutti vuonna 2020 poikkeustilanteita perustoimintaan. Tarkkaa vaikutusta ei aineiston perusteella ole mahdollista arvioida, mutta poikkeusoloilla näyttäisi olleen kustannuksia laskeva vaikutus. Oppilasruokailun oppilaskohtaiset kustannukset laskivat noin 10 % vuodesta 2019. Vuonna 2019 oppilasruokailun kustannukset olivat 598 €/oppilas ja vuonna 2020 538 €/oppilas (taulukko 8). Vuosimuutokset vaihtelivat huomattavasti kuntakokoryhmien välillä ja kuntakohtaisesti, mutta kaikkien kuntakokoryhmien vuosimuutos oli negatiivinen. Eniten kuntakokoryhmistä kustannukset laskivat alle 2000 asukkaan kunnilla (-24,5 %). Muiden ryhmien vuosimuutos asettui välille (-3,2) - (-16,1) prosenttia.

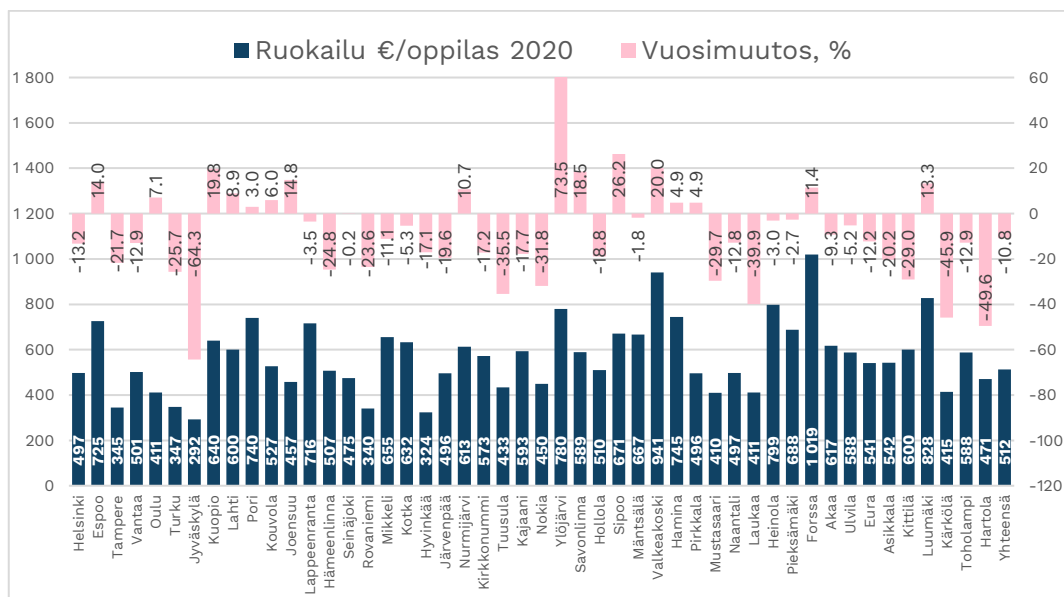
Taulukko 8.

Euroa per oppilas; Ruokailu	Vuosimuutos, %		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	879	664	-24,5
2 000 - 5 000 as.	657	622	-5,4
5 000 - 10 000 as.	643	622	-3,2
10 000 - 20 000 as.	635	533	-16,1
20 000 - 50 000 as.	629	560	-11,0
50 000 - 100 000 as.	568	532	-6,3
Yli 100 000 as.	553	493	-10,8
Kaikki yhteensä	598	538	-10,1

Oppilasruokailun yksikköhinta näyttäisi olevan ainakin välillisesti yhteydessä kunnan kokoon. Pienimmällä oppilaskohtaisella kustannuksella ruokapalvelut oli järjestetty yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmällä ja yksikkökustannus oli suurempi pienempien kuntien ryhmissä asukasluvun mukaan. Tämän perusteella voi tulkita, että suuremmissa kunnissa suuremmalle oppilasjoukolle ruokailu on mahdollista järjestää pienemmin oppilaskohtaisin kustannuksin. Kuntien välillä oli huomattavaa vaihtelua eikä yhteyttä kunnan kokoon tai sen merkittävyyttä ole tässä laskelmassa tilastollisesti todennettu.

Kouluikkuna-kunnilla oppilasruokailun kustannukset olivat yhteensä 512 €/oppilas vuonna 2020 ja vuosimuutos (-11 %) oli valtakunnallista tasoa (noin -10 %). Kustannukset laskivat valtaosalla kunnista, mutta osalla kustannukset myös kasvoivat. Oppilaskohtaiset kustannukset kasvoivat noin kolmasosalla Kouluikkuna-kunnista.

Kuvio 9.

3.3.4 Esiopetuksen kiinteistökustannukset

Kiinteistöjen ylläpidon kustannuksiksi luetaan kiinteistöhenkilökunnan menot, palvelujen ostot, vuokrat ja muut kiinteistöjen hoitoon ja ylläpitoon liittyvät kustannukset sisältäen tontin ja kadun kunnossapitokustannukset. Keskitetysti hoidettujen tilojen sisäisiin vuokriin sisältyvät poistot, korot ja muut laskennalliset erät eivät sisälly kiinteistöjen ylläpitoon, vaan ne on eritelty sisäisiin vuokriin sisältyviin pääomakustannuksin.

Yhteenlasketut kiinteistökustannukset (ylläpito ja pääomakustannukset) kasvoivat 14,4 % vuodesta 2019 vuoteen 2020. Oppilasta kohden laskettu kustannus oli vuonna 2020 1 118 €/oppilas ja 977 €/oppilas vuonna 2019. Kiinteistökustannuksissa ei näyttänyt olevan huomattavaa yhteyttä eri kuntakokoryhmien asukaslukuun. Pienimmillään €/oppilas vertailuluku oli 10 000–20 000 asukkaan kuntakokoryhmällä (taulukko 9). Oppilaiskohtaiset kustannukset kasvoivat kaikkien kuntakokoryhmien osalta ja vuosimuutoksissa oli huomattavia eroja. Pienimmillään ryhmäkohtainen muutos oli 0,8 % ja suurimmillaan jopa 30 %. Muutosta voi selittää kunnan sisäinen kirjaamis-/laskentatavan muutos esim. pääomakustannusten osalta.

Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset nousivat kiinteistöjen ylläpidon kustannuksia voimakkaammin. Kiinteistöjen ylläpidon osalta €/oppilas vuosimuutos oli 4,2 % ja sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannusten vuosimuutos 35,7 %. Pääomakustannusten osuus kiinteistökustannuksista oli noin kolmannes.

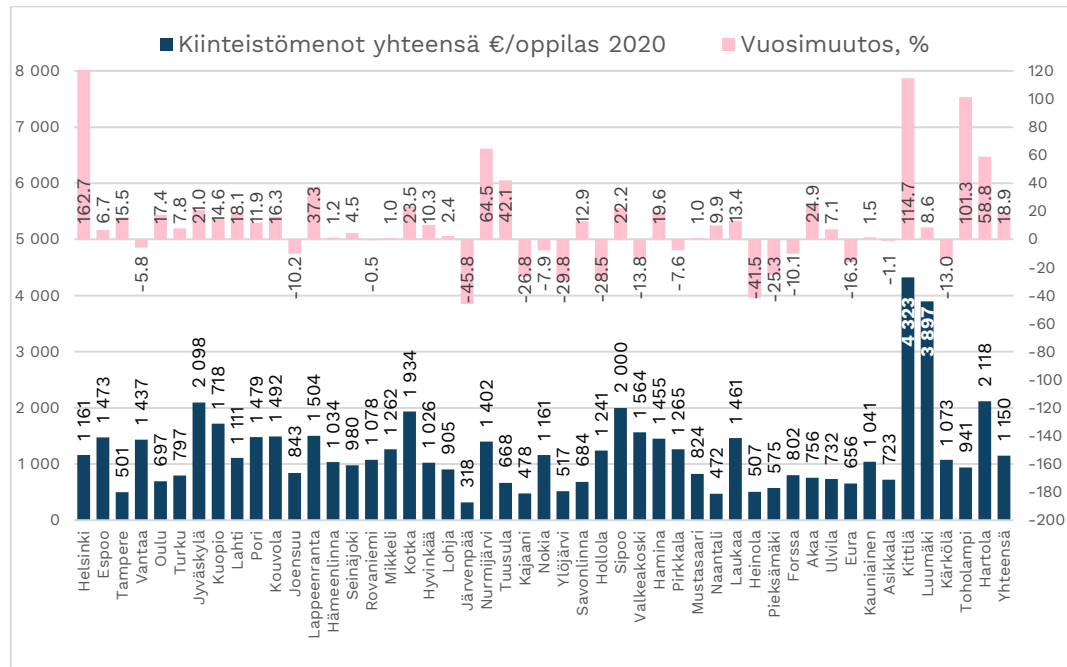
Taulukko 9.

Euroa per oppilas; Kiinteistöjen ylläpito ja sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	Kiinteistöjen ylläpito		Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset		Yhteensä		
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	Vuosimuutos, %
Alle 2 000 as.	935	943	58	88	994	1 032	3,8
2 000 - 5 000 as.	883	960	120	151	1 003	1 111	10,8
5 000 - 10 000 as.	877	915	213	195	1 090	1 110	1,8
10 000 - 20 000 as.	655	753	196	213	851	966	13,6
20 000 - 50 000 as.	657	602	403	466	1 060	1 068	0,8
50 000 - 100 000 as.	668	698	378	450	1 046	1 148	9,8
Yli 100 000 as.	574	617	339	569	913	1 187	30,0
Kaikki yhteensä	663	691	314	426	977	1 118	14,4

Kouluikkuna-kuntien otoksen kustannukset olivat yhteensä 1 150 €/oppilas vuonna 2020 ja vuosimuutos vuodesta 2019 18,9 % (kuvio 10). Kunnittain laskettu vertailtavan joukon keskiarvo oli vuonna 2020 1 213 €/oppilas ja mediaani

1 073 €/oppilas. Hajontaa kuntien välillä oli jälleen valtavasti keskihajonnan ollessa jopa 752 euroa.

Kuvio 10.

3.3.5 Vammaisopetuksen (pidennetty oppivelvollisuus) kustannukset

Lähdetiedoissa vammaisopetus on jaoteltuna vaikeasti vammaisten opetukseen ja muuhun vammaisopetukseen. Sama jako koskee myös oppilasmääriä. Molemmissa määritelmä on rajattu pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneisiin erityisoppilaisiin. Kustannustietojen määritelmä kattaa kaikki vammaisoppilaista aiheutuneet kustannukset, eli myös edellä käsitellyt opetus, kuljetus, hallinto ym. toiminnoittaiset kustannukset ko. oppilaiden osalta. Tässä tarkastelussa vaikeasti vammaisten opetus ja muu vammaisopetus on luokiteltu ja laskettu yhteen.

Vammaisopetuksen kustannukset vammaisoppilasta kohden laskettuna olivat 11 907 € vuonna 2020. Muutos vuoteen 2019 verrattuna oli 4,9 % (taulukko 10). Vuonna 2019 kustannukset olivat 11 347 euroa per vammaisoppilas. Kuntakokoryhmien välillä ei ollut merkittävää eroa huomioiden, että oppilaat voivat olla palvelu- ja tukitarpeiltaan hyvin erilaisia. Alle 2 000 asukkaan kuntakokoryhmän tunnusluku kuitenkin erosi muista. Volyymit, eli oppilasmäärät ja niiden osuus kokonaisoppilasmäärästä vaihtelee merkittävästi eri kuntien välillä. Vuosimuutokset sen sijaan poikkeavat tyypillisesti kuntakokoryhmittäin paljon toisistaan,

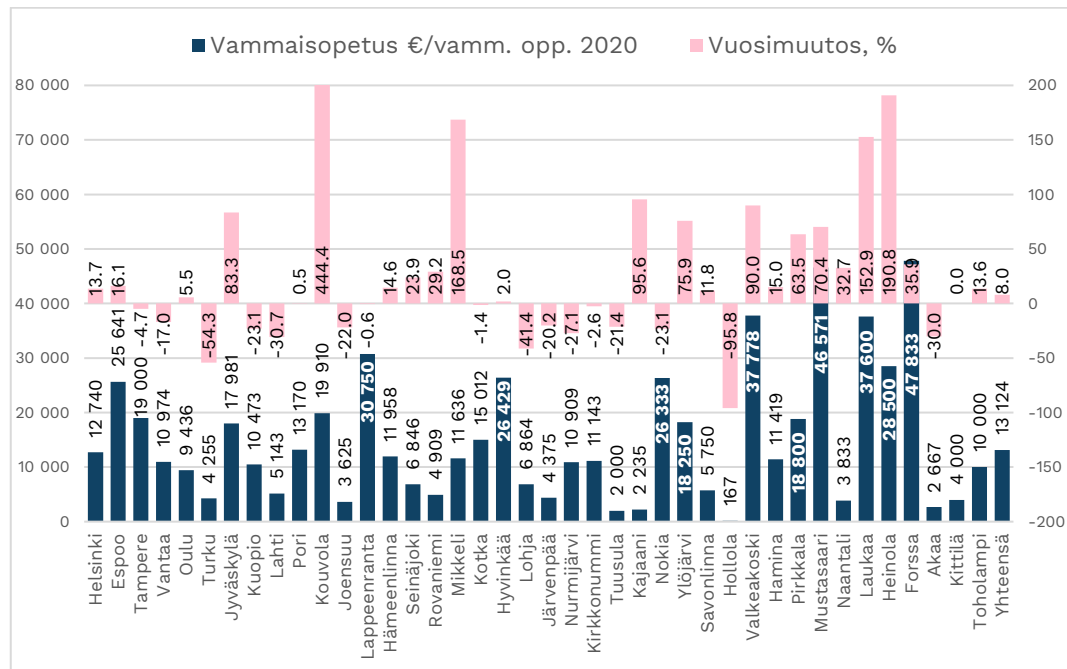
ja kokonaismuutos ei siten anna kovinkaan kattavaa kuvaa muutoksesta. Kuntakokoryhmittäiset vuosimuutokset vaihtelivat välillä -37,5 % ja 31,2 %.

Taulukko 10.

Euroa per vammaisoppilas; Vammaisopetus	2019	2020	Vuosimuutos, %
Alle 2 000 as.	11 571	7 235	-37,5
2 000 - 5 000 as.	10 279	9 638	-6,2
5 000 - 10 000 as.	11 611	10 883	-6,3
10 000 - 20 000 as.	9 873	11 245	13,9
20 000 - 50 000 as.	11 103	11 151	0,4
50 000 - 100 000 as.	9 614	12 619	31,2
Yli 100 000 as.	13 136	13 101	-0,3
Kaikki yhteensä	11 347	11 907	4,9

Myös Kouluikkuna-kuntien kuntajoukon yhteenlasketut oppilaskohtaiset vammaisopetuksen kustannukset olivat hieman Manner-Suomen vertailulukua suuremmat. Kouluikkuna-kuntien vertailuluku oli 13 124 €/vamm. opp. Vuosimuutos verrattuna edelliseen vuoteen 2019 oli 8,0 %, joka sekin hieman kansallista keskiarvoa suurempi. Kunnittaisen laskettuna keskiarvona vuoden 2020 kustannukset olivat ko. joukolla 12 345 €/vamm. opp. Mediaani oli hieman keskiarvoa pienempi 10 000 €/vamm. opp. Keskihajonta oli lähes mediaaniarvon verran, eli kuntien väliset erot ovat usein jopa kokonaisia vammaisopetuksen yksikköhintoja. Esiopetuksessa olevien pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden määrä on suurelta osin aineistona hyvin pieni ja aiheuttaa vertailtavuuden kannalta isoja haasteita. Vammaisopetuksen kustannustasoa käsitellään myös raportin perusopetusta koskevassa osassa (luku 3.3.7) ja perusopetuksen osalta aineisto on kattavampi.

Kuvio 11.

4 Perusopetus

4.1 Määritelmät

Perusopetuksen kustannukset sisältävät omana toimintana tuotettujen perusopetuspalveluiden kustannukset, eli käytännössä kunnan perusopetuksessa olevista oppilaista aiheutuvat kustannukset. Näin ollen esimerkiksi toisessa kunnassa koulua käyvä oppilas ja hänestä maksettavat kotikunnan maksuosuudet eivät sisälly laskelmiin. Oppilaskohtaiset vertailuluvut on laskettu käyttäen jakoa 9- ja 11-vuotiseen oppivelvollisuuteen. Laskelmat eivät sisällä pieniä hankkeita eikä sairaalaopetusta. Myöskään aamu- ja iltapäivätoiminnan kustannukset eivät sisälly laskennan lukuihin. Jos opetus on järjestetty yhteistoimintana, ns. jäsenkuntien tiedot sisältyvät isäntäkunnan tietoihin.

4.2 Perusopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin

Perusopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset olivat vuonna 2020 vuoteen 2019 verrattuna lähes ennallaan. Käyttökustannuksiksi on laskettu määritelmän mukaiset perusopetuksen toiminta- ja vyörytyserämenot sekä poistot ja arvonalentumiset. Manner-Suomen kuntien tiedoista yhteenlaskettu vertailuluku oli vuonna 2020 9 537 €/oppilas ja 9 496 €/oppilas vuonna 2019. Deflatoiduin (Tilastokeskuksen kuntatalouden hintaindeksi opetus- ja kulttuuritoimessa) kustannuksin laskettu vuosimuutos oli -0,3 %. Hintaindeksi kasvoi vertailujaksolla 0,7 %.

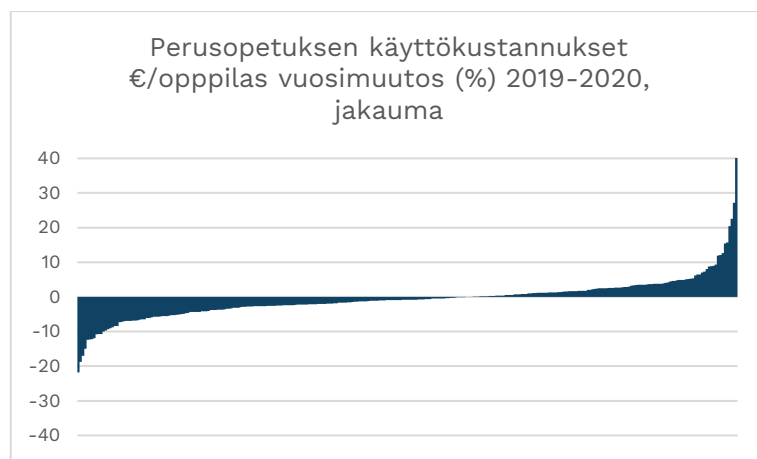
Taulukko 11.

Käyttökustannukset					
Euroa/oppilas	2019	2020	Vuosisuutos, Vuosisuutos % (%), deflatoitu		N
Alle 2 000 as.	12 602	12 220	-3,0	-3,7	35
2 000 - 5 000 as.	10 757	10 623	-1,3	-2,0	87
5 000 - 10 000 as.	10 104	9 989	-1,1	-1,9	73
10 000 - 20 000 as.	9 319	9 367	0,5	-0,2	42
20 000 - 50 000 as.	9 187	9 291	1,1	0,4	34
50 000 - 100 000 as.	9 439	9 547	1,1	0,4	12
Yli 100 000 as.	9 320	9 384	0,7	0,0	9
Kaikki yhteensä	9 496	9 537	0,4	-0,3	292

Nimelliset oppilaskohtaiset kustannukset laskivat pienemmillä alle 10 000 asukkaan kuntakoryhmillä ja kasvoivat lievästi yli 10 000 asukkaan ryhmillä. Nimellisistä kustannuksista laskettu vertailuluvun vuosimuutos vaihteli -3,0 prosentin ja 1,1 prosentin välillä. Eri kuntakoryhmien vuosimuutokset olivat -3,7 % ja 0,4 % välillä.

Vuosimuutosten jakauma on esitetty kuviossa 12. Tarkasteltavasta kuntajoukosta noin 59 prosentilla (171 kuntaa) kunnista vuosimuutos oli pienempi kuin 0 %. Nolla tai suurempi vuosimuutos (%) oli siis n. 41 prosentilla (120 kuntaa) kunnista. Noin kolmella neljäsosalla (76 %) kunnista vuosimuutos oli -5 prosentin ja +5 prosentin välillä.

Kuvio 12.

4.2.1 Käyttökustannukset kuntakoryhmittäin euroa

Käyttökustannukset kasvoivat euromääräisesti tarkasteltuna 0,9 % vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna (taulukko 12). Deflatoituna vuosimuutos oli 0,2 %. Vertailtavien perusopetuksen käyttökustannusten summa oli vuonna 2020 yhteensä (Manner-Suomen kunnat) noin 5,1 miljardia. Edellisenä vuonna summa oli yhteensä 5,05 miljardia. Vertailtava oppilasmäärä kasvoi samalla ajanjaksolla 0,5 %.

Käyttökustannukset kasvoivat eniten (2,8 %; defl. 2,1 %) yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmällä, mutta samalla ryhmällä myös oppilasmäärä (ks. luku 3.2.2) kasvoi eniten. Ainoat kuntakoryhmiä, jolla käyttökustannukset laskivat, olivat 10 000 asukkaan kuntaryhmiä (3), joilla vuosimuutos oli -1,7 % ja -2,9 % välillä. Muiden kuin edellä mainittujen kuntakoryhmien vuosimuutokset olivat 0,5 %:n ja 1,0 %:n välillä.

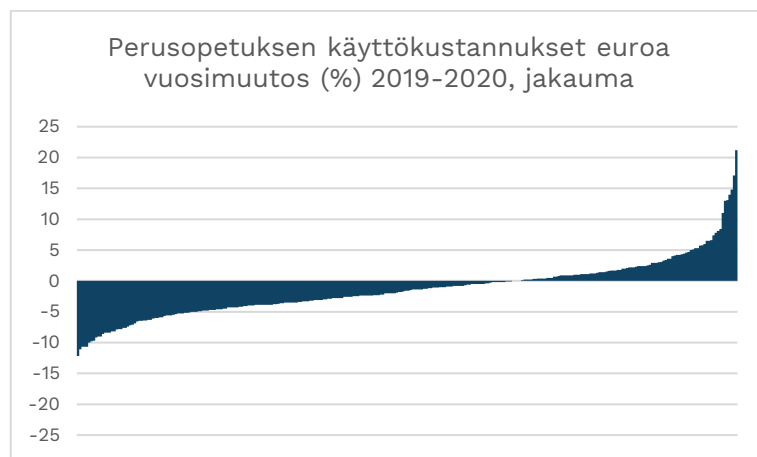
Taulukossa 12 on esitetty myös kuntakokoryhmien käyttökustannusten osuus kokonaissummasta. Lähes puolet (48,5 %) käyttökustannuksista kului yli 50 000 asukkaan (N=21) kunnissa ja yli kolmannes (35,0 %) yli 100 000 asukkaan (N=9) kaupungeissa. Alle 10 000 asukkaan kuntien käyttökustannukset olivat yhteensä 18 % koko Manner-Suomen summasta. Kyseisiä kuntia oli aineistossa 195 kpl. 10 000–50 000 asukkaan kuntien osuus oli 33,5 %.

Taulukko 12

Käyttökustannukset, euroa		Vuosi		Vuosimuutos, %	Vuosimuutos, deflatoitu	Osuus (2020)
	2019	2020				
Alle 2 000 as.	53 932 000	52 388 998		-2,9	-3,6	1,0
2 000 - 5 000 as.	314 357 004	305 473 994		-2,8	-3,5	6,0
5 000 - 10 000 as.	572 028 996	562 160 996		-1,7	-2,4	11,0
10 000 - 20 000 as.	638 760 999	641 663 997		0,5	-0,3	12,6
20 000 - 50 000 as.	1 053 437 004	1 063 710 004		1,0	0,2	20,9
50 000 - 100 000 as.	680 392 005	685 579 000		0,8	0,0	13,5
Yli 100 000 as.	1 735 398 005	1 784 121 002		2,8	2,1	35,0
Kaikki yhteensä	5 048 306 013	5 095 097 991		0,9	0,2	100

Euromääräiset käyttökustannukset laskivat useammalla kunnalla kuin ne nousivat (Kuvio 13). Vuosimuutos (%) oli suurempi tai yhtä suuri kuin nolla noin kolmanneksella (34 %) kunnista. Näin ollen kustannukset laskivat 66 prosentilla kunnista. Noin kolmella neljäsosalla (75 %) kunnista vuosimuutos oli -5 %:n ja 5 %:n välillä. Vuosimuutosten keskiarvo oli -1,4 (%) ja mediaani -1,6 (%).

Kuvio 13.

4.2.2 Perusopetuksen oppilasmäärä kuntakokoryhmittäin ja vuosimuutos

Kustannusvertailussa käytettävä oppilasmäärä, eli tilivuoden ja sitä edeltävän vuoden oppilasmäärien keskiarvo kasvoi 0,5 % vuodesta 2019 (taulukko 13).

Kuntakokoryhmittäisestä tarkastelusta on nähtävissä, että oppilasmäärän kokonaiskasvu syntyi lähinnä suurimmasta kuntakokoryhmästä. Suurimmassa yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmässä oppilaita oli vuonna 2020 3 924 (2,1 %) edellistä vuotta enemmän. Muilla kuntakokoryhmillä vuosimuutokset olivat 0,2 %:n ja -1,6 % välillä. Alle 100 000 asukkaan kuntakokoryhmien oppilasmäärä laski yhteensä 1 280 oppilaalla. Oppilasmäärää kasvattaneita kuntia oli kuitenkin koko aineistossa lähes 40 % (kts. kuvio 14)

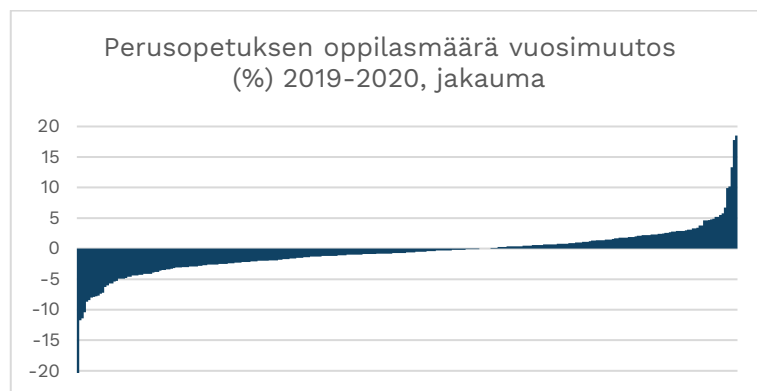
Taulukko 13

Oppilasmäärä		Vuosimuutos,		
	2019	2020	%	Osuus (2020)
Alle 2 000 as.	4 280	4 287	0,2	0,8
2 000 - 5 000 as.	29 223	28 757	-1,6	5,4
5 000 - 10 000 as.	56 613	56 280	-0,6	10,5
10 000 - 20 000 as.	68 544	68 504	-0,1	12,8
20 000 - 50 000 as.	114 671	114 490	-0,2	21,4
50 000 - 100 000 as.	72 081	71 813	-0,4	13,4
Yli 100 000 as.	186 206	190 130	2,1	35,6
Kaikki yhteensä	531 616	534 260	0,5	100,0

Perusopetuksen oppilasmäärästä noin 36 % oli vuonna 2020 yli 100 000 asukkaan kaupungeissa ja lähes puolet (49 %) yli 50 000 asukkaan kaupungeissa. Alle 5 000 asukkaan kunnissa oppilaita oli 6,2 % kokonaismäärästä. 5 000–50 000 asukkaan kuntakokoryhmien osuus oli yhteensä 45 %.

Edelliseen vuoteen verrattuna oppilasmäärä kasvoi tai oli ennallaan vuonna 2020 noin 39 prosentilla kunnista ja vastaavasti 61 prosentilla kunnista oppilasmäärä oli edellistä vuotta pienempi. Keskimääräisesti oppilasmäärä väheni -0,7 % ja keskihajonta oli 3,9 (%). Vertailujoukon vuosimuutoksien mediaani oli -0,6 (%). Kunnista 90 % (261) asettui oppilasmäärän vuosimuutoksen (%) suhteen välille -5 ja 5.

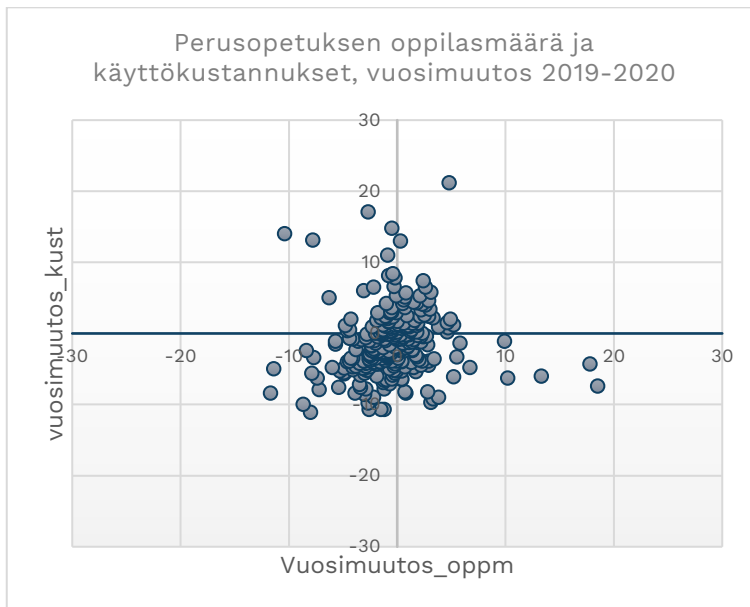
Kuvio 14.

Kuviossa 15 on esitetty yhteenvetona nelikenttä oppilasmäärän ja käyttökustannuksien vuosimuutoksista. Vaaka-akseli ilmaisee oppilasmäärän vuosimuutosta (%) ja pystyakseli euromääräisten käyttökustannusten prosentuaalista vuosimuutosta. Näin ollen vaaka-akselin yläpuolella ovat ne datapisteet, eli kunnat, joissa kustannukset kasvoivat vuodesta 2019. Pystyakselin vasemmalla puolella taas ovat ne kunnat, joilla oppilasmäärä väheni ja oikealla puolella oppilasmäärä kasvattaneet kunnat.

Kuntia, joilla kustannukset kasvoivat, mutta oppilasmäärä väheni, oli noin 18 % vertailujoukosta. Kustannukset kasvoivat ja oppilasmäärä lisääntyi n. 16 %:lla kunnista. Vastaavasti kustannukset sekä oppilasmäärä laskivat n. 43 %:lla kunnista. Kustannukset laskivat, vaikka oppilasmäärä kasvoi n. 23 %:lla kunnista.

Kuvio 15.

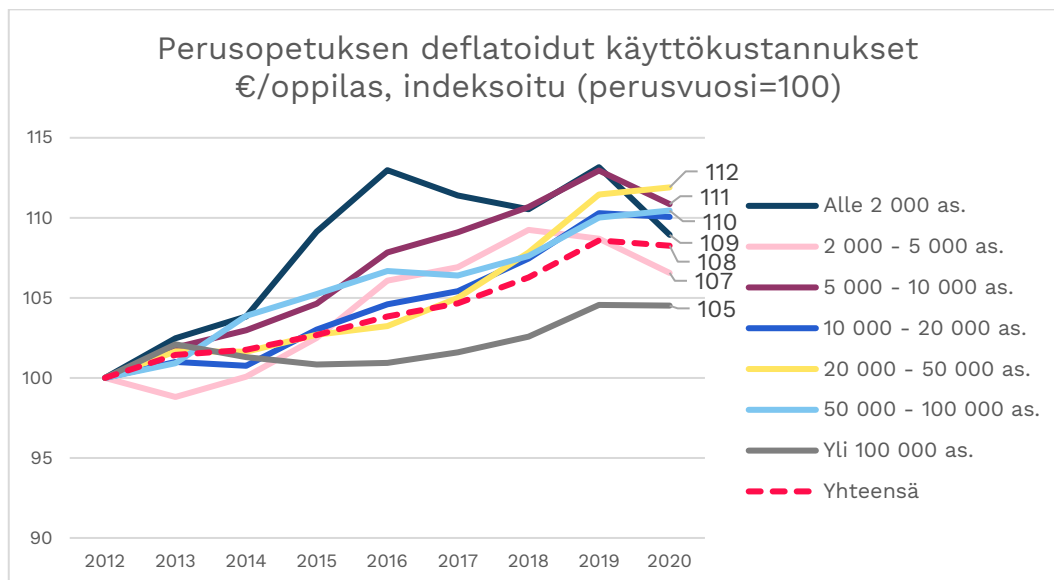
4.2.3 Yksikkökustannusten kehitys kuntakokoryhmittäin, deflatoidut kustannukset aikasarja

Kun yksikkökustannukset deflatoitiin hintaindeksillä ja ajanjakson lähtöarvoksi asetettiin 100, koko vertailujoukon oppilaskohtaiset käyttökustannukset kasvoivat arvosta 100 arvoon 108, eli muutos vuodesta 2012 vuoteen 2020 oli 8 %. Hintaindeksinä käytettiin julkisen talouden kuntatalouden indeksipistelukuja.

Kuviossa 16 on esitetty oppilaskohtaiset käyttökustannukset ajan suhteen indeksoituna ja kuntakokoryhmittäin. Tässä laskelmassa jokaiselle kuntakokoryhmälle on asetettu lähtöarvoksi 100 riippumatta sen hetkisistä eroista €/oppilas tunnusluvun suhteen. Kunkin kuntakokoryhmän kustannuskehitys lasketaan siis omanaan suhteessa tasattuun lähtöarvoon.

Yksikkökustannusten kehitys on ollut suhteellisen samansuuntaista kaikkien kuntakokoryhmien osalta, mutta yli 100 000 asukkaan ryhmällä kehitys poikkeaa hieman muista. Kyseisellä ryhmällä indeksoitu pisteluku oli vuonna 2020 105 ja kustannusten kasvu muita maltillisempaa. Pienimmällä alle 2 000 asukkaan kuntakokoryhmällä pisteluku kasvoi 13 % vuodesta 2012 vuoteen 2019, mutta laski pisteeseen 109 vuonna 2020. Ryhmällä vuosittaista vaihtelua on eniten. Muiden kuntakokoryhmien koko tarkastelujakson pisteluku kasvoi enimmillään 12 % ja vähintään 7 %.

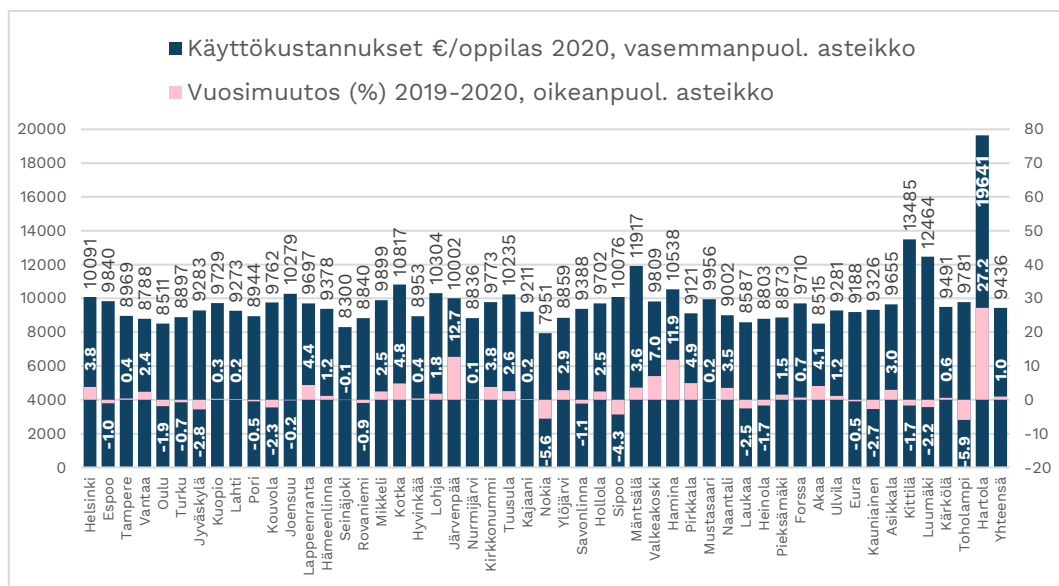
Kuvio 16

4.2.4 Yksikkökustannukset ja vuosimuutos Kouluikkuna-kunnissa 2020

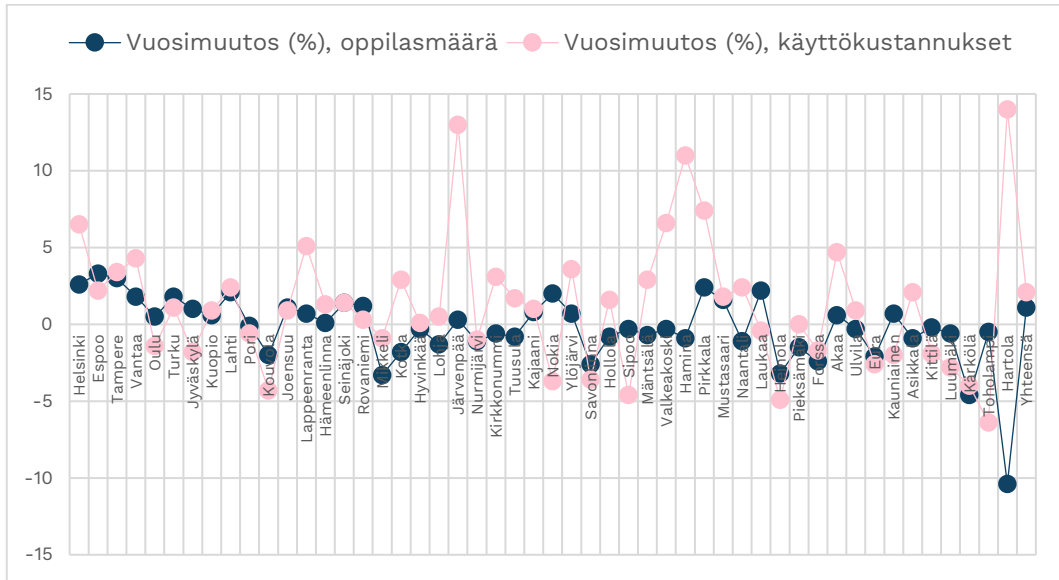
Perusopetuksen oppilaskohtaiset käyttökustannukset olivat Kouluikkuna-kunnista kootulla otoksella vuonna 2020 yhteensä 9 436 €/oppilas ja muutos edelliseen vuoteen 1,0 % (kuvio 17). Kuntakohtainen keskiarvo oli 9 795 €/oppilas ja keskimääräinen vuosimuutos 1,6 %. Ryhmän oppilasmäärä kasvoi noin 3 600 oppilaalla. Ryhmän kokonaisoppilasmäärä kattaa noin 60 % koko Manner-Suomen oppilasmäärästä. Ryhmän keskimääräinen asukasluku on huomattavasti suurempi verrattuna koko maahan, eli isompien kaupunkien edustus otoksessa on merkittävästi suurempi kuin koko maassa.

Kuvio 17.

Ryhmän yhteenlasketut käyttökustannukset (€) kasvoivat 2,1 % vuodesta 2019 ja oppilasmäärä 1,1 %. €/oppilas vertailuluku kasvoi useimmilla ryhmän kunnista samoin kuin vertailtavat euromääräiset käyttökustannukset. Oppilasmäärä kasvoi noin 46 prosentilla kunnista. Kuviossa 18 on esitetty kuntakohtaiset vuosimuutokset (%) euromääräisten käyttökustannusten ja oppilasmäärän osalta vuosina 2019–2020.

Kuvio 18

4.3 Perusopetuksen kustannukset toiminnoittain

Tässä luvussa kustannukset on jaettu toiminnoittain tilastoitujen toiminta- ja vyörytyserämenojen avulla toimintaluokkiin. Kustannuksiin sisältyvät suoraan toiminnolle kohdennetut suorat palkka- ja muut menot sekä määritelmään sisältyvät vyörytettävät menot ja palvelujen ostot. Kustannukset on laskettu osin myös yhdistämällä toimintoja yhdeksi luokaksi. Vammaisopetus sisältää pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneista oppilaista aiheutuneet kustannukset ja muut toiminnot 9-vuotisen oppivelvollisuuden oppilaiden kustannukset. €/oppilastunnusluvut on laskettu käyttämällä vastaavia oppilasmääriä. Toimintojen jaottelu käy ilmi taulukossa 14.

Taulukko 14.

Toimintamenot euroa per oppilas	2019	2020	Vuosimuutos, %	Kustannusrakenteella painotettu vuosimuutos, %
Opetus, muu oppilashuolto, hallinto yhteensä	6 112	6 174	1,0	0,6
Opetus	5 112	5 161	1,0	0,5
Muu oppilashuolto	438	443	1,2	0,1
Sisäinen hallinto	562	570	1,4	0,1
Majoitus ja kuljetus	383	319	-16,8	-0,7
Ruokailu	533	496	-6,9	-0,4
Kiinteistömenot	2 153	2 208	2,6	0,6
Kiinteistöjen ylläpito	1 232	1 257	2,0	0,3
Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	921	951	3,3	0,3
Vammaisopetus	20 784	20 657	-0,6	0,0
Vaik kehvamm opetus	33 523	31 478	-6,1	-0,1
Muu vammaisopetus	18 767	18 787	0,1	0,0
Yhteensä	9 380	9 395	0,2	0,2

Toiminta- ja vyörytyserämenoista laskettu €/oppilas tunnusluku kasvoi vain 0,2 % vuodesta 2019 vuoteen 2020. Eniten yksikkökustannuksia nostattivat opetuksen ja kiinteistöjen kustannukset. Eniten niitä vähensivät kuljetus- sekä ruokailukustannukset. Taulukon viimeiseen sarakkeeseen on laskettu kustannusrakenteella painotettu vuosimuutos, joka ilmaisee vaikutusta koko yksikkökustannukseen.

Opetuksen vertailuluku kasvoi 1,0 % ja kustannusrakenteella painotettuna 0,5 %. Kiinteistömenojen yksikkökustannus nousi 2,6 % edellisestä vuodesta ja kustannusrakenteella painotettuna 0,6 %. Oppilaille järjestetystä ruokailusta aiheutuneet kustannukset laskivat 6,9 % ja vähensivät kokonaismuutosta 0,4 prosenttiyksikköä. Koulukuljetuksista aiheutuneet oppilaskohtaiset kustannukset olivat lähes 17 % edellistä vuotta alemmat ja laskivat kokonaismuutosta 0,7 prosenttiyksikköä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden, eli ts. vammaisopetuksen, yksikkökustannukset alenivat 0,6 %. Vammaisopetuksen osuus oli noin 3,8 % kokonaiskustannuksista vuonna 2020.

Taulukko 15.

Toimintamenot euroa			Vuosi- muutos, %	Kustannusrakenteen painotettu vuosi- muutos, %	Osuus toiminta- ja toimintayrityserämenois- ta yhteensä 2020
	2019	2020			
Opetus, muu oppilashuolto, hallinto yhteensä	3 193 534 000 €	3 241 204 000 €	1,5	1,0	64,6
Opetus	2 671 134 000 €	2 709 571 000 €	1,4	0,8	54,0
Muu oppilashuolto	228 719 000 €	232 547 000 €	1,7	0,1	4,6
Sisäinen hallinto	293 681 000 €	299 086 000 €	1,8	0,1	6,0
Majoitus ja kuljetus	200 077 000 €	167 291 000 €	-16,4	-0,7	3,3
Ruokailu	278 484 000 €	260 451 000 €	-6,5	-0,4	5,2
Kiinteistömenot	1 125 122 000 €	1 159 361 000 €	3,0	0,7	23,1
Kiinteistöjen ylläpito	643 974 000 €	660 099 000 €	2,5	0,3	13,2
Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	481 148 000 €	499 262 000 €	3,8	0,4	9,9
Vammaisopetus	189 091 000 €	191 249 000 €	1,1	0,0	3,8
Vaik kehvamm opetus	41 686 000 €	42 936 000 €	3,0	0,0	0,9
Muu vammaisopetus	147 405 000 €	148 313 000 €	0,6	0,0	3,0
Kaikki yhteensä	4 986 308 000 €	5 019 556 000 €	0,7	0,7	100,0

Taulukossa 15 ovat toiminnoittain jaetut kustannukset euromääräisinä ja kunkin toiminnon osuus kokonaiskustannuksista. Kokonaiskustannuksista (n. 5 miljardia) yli puolet (54 %) koostui opetuksen kustannuksista. Kun edelliseen lisätään muun oppilashuollon ja sisäisen hallinnon kustannukset, oli osuus 64,6 %. Kiinteistömenojen osuus on hieman alle neljäsosan (23,1 %), josta kiinteistöjen ylläpidon osuus oli 13,2 prosenttiyksikköä ja sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannuksien osuus 9,9 prosenttiyksikköä.

4.3.1 Opetuksen kustannukset perusopetuksessa

Opetuksen toiminnolle tilastoidaan opetukseen ja siihen välittömästi liittyvän toiminnan kustannukset. Varsinaisen opettajien opetustyön ja palkkojen lisäksi tälle toiminnolle sisältyviä kustannuksia ovat mm. opetusmateriaalit, vuosisuunnitelman mukainen kerhotoiminta, oppilaan ohjaus, muut kuin kodin ja koulun väliset kuljetukset ja rehtoreiden palkasta opetustoiminnan osuus.

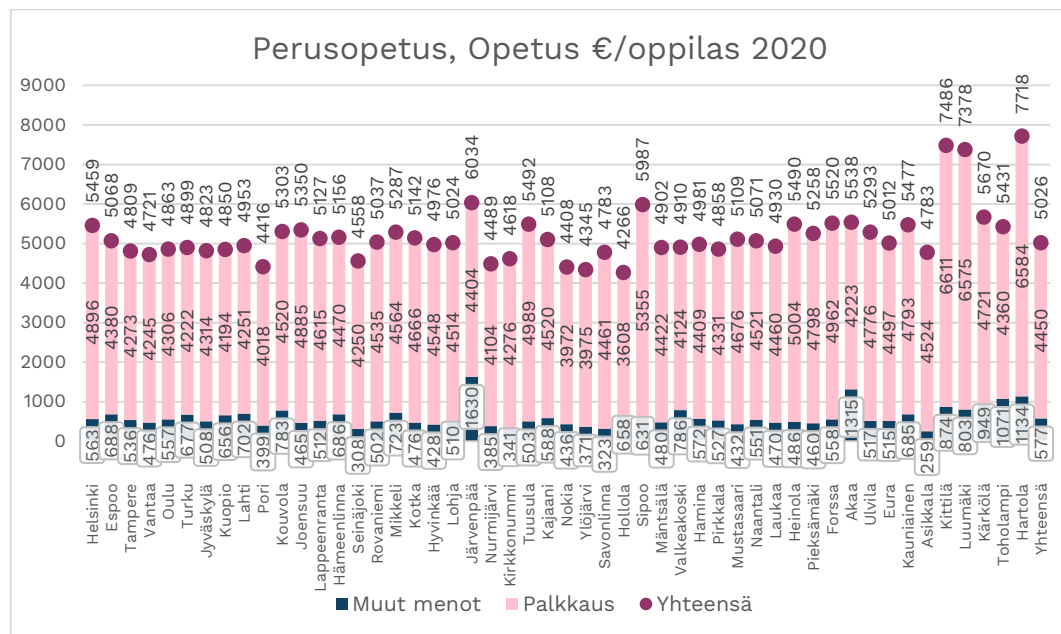
Opetuksen oppilaskohtaiset kustannukset olivat vuonna 2020 yhteensä 5 161 €/oppilas ja edellisenä vuonna 5 112 €/oppilas (taulukko 16). Vuosimuutos oli näin ollen 1,0 %. Muutokset vuodesta 2019 vuoteen 2020 olivat maltillisia ja vaihtelivat kuntakokoluokan asukasluvusta riippumatta. 50 000–100 000 asuka-
kaan kuntaluokalla muutos oli suurin, 2,0 %. Muutoin kuntakokoluokittaiset vuosimuutokset olivat -0,1 % ja 1,4 % välillä.

Taulukko 16.

Euroa per oppilas; Opetus	Vuosi- muutos		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	6905	6897	-0,1
2 000 - 5 000 as.	5756	5837	1,4
5 000 - 10 000 as.	5666	5665	0,0
10 000 - 20 000 as.	5172	5239	1,3
20 000 - 50 000 as.	4876	4928	1,1
50 000 - 100 000 as.	4959	5060	2,0
Yli 100 000 as.	4984	5021	0,7
Kaikki yhteensä	5112	5161	1,0

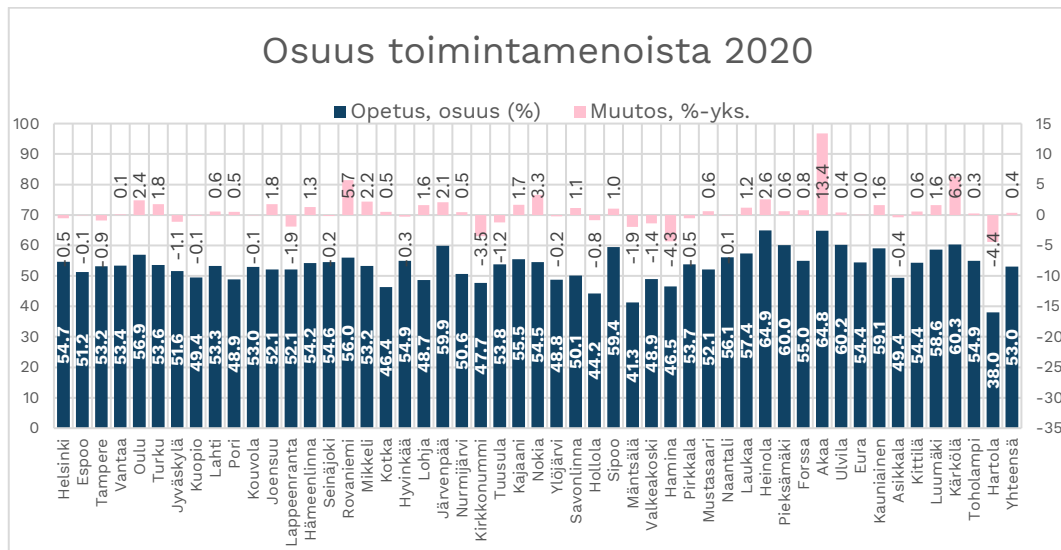
Kuviossa 18 on Kouluikkuna-kuntien kuntakohtaiset opetuksen €/oppilas vertailuluvut tilastoinnissa käytettävällä menolajiluokituksella (palkkaus, muut menot) jaoteltuna. Kouluikkuna-kuntien otoksella oppilaskohtaiset kustannukset olivat vuonna 2020 5 026 euroa, josta palkkaus 4 450 ja muut menot 577 euroa. Palkkauksen osalta vuosimuutos oli 1,5 % ja muut menot -vuosimuutos 1,2 %. Yhteensä muutos oli 1,4 %. Keskimääräinen kuntien opetuksen €/oppilas tunnusluku oli 5 203 ja mediaani 4 053.

Kuvio 18.

Kuviossa 19 on esitetty kuntakohtaisesti opetuksen osuus kokonaiskustannuksista sekä ko. osuuden muutos prosenttiyksikköinä edelliseen vuoteen verrattuna. Ryhmästä yhteensä laskettu opetuksen osuus oli 53,0 % kokonaiskustannuksista ja osuus nousi 0,4 (%-yks.). Keskimääräisen kunnan osuus ko. vertailujoukossa oli 53,3 % ja keskimääräinen vuosimuutos 0,7 prosenttiyksikköä. Vuosimuutosten mediaani oli 0,5 (%-yks.).

Kuvio 19.

4.3.2 Perusopetuksen koulukuljetuskustannukset

Kuljetuskustannuksiksi lasketaan kodin ja koulun välisistä kuljetuksista sekä saatto- ja kuljetusavustuksista opetuksen järjestäjälle aiheutuneet kustannukset. Mukaan ei lueta muita kuin kodin ja koulun välisiä kuljetuksia, kuten esimerkiksi luokkaretkiä, uimahalli- ja muita vastaavia käyntejä. Tilastoitava luokka, eli toiminto, sisältää erottamattomana myös oppilaskodeista ja oppilaiden yksityismajoituksesta aiheutuneet kustannukset. Majoitettavien oppilaiden osuus on kuitenkin kunnallisessa perusopetuksessa vain n. 0,01 % kaikista oppilaista koko maan tasolla. Tästä syystä raportissa käytetään vain *kuljetus* tai *koulukuljetukset* -termejä, joten *majoitus* on jätetty termin nimestä pois.

Koulukuljetuskustannukset olivat vuonna 2020 noin 319 euroa oppilasta kohden. Edellisen vuoden vertailulukua oli 383 €/oppilas, joten oppilaskohtainen kustannus laski 16,8 %. Taulukossa 17 on esitetty koulukuljetuskustannuksien vertailuvuodet kuntakokoryhmittäin. Kustannukset alenivat vuodesta 2019 kaikkien kuntakokoryhmien osalta merkittävästi. Voidaan olettaa, että merkittävin syy kustannusten laskuun on keväällä 2020 koronavirus-epidemiasta johtuva poikkeus-tilanne, kun opetusta järjestettiin hyvin laajasti etäopetuksena useamman viikon ajan. Kuntakokoryhmittäiset vuosimuutokset olivat -11,9 % ja -21,6 % väliltä. Kustannustason aleneminen näkyi johdonmukaisesti myös ryhmien sisällä kuntakohtaisissa luvuissa.

Kyseinen vertailulukua ei kuvaa kuljetuksien kalleutta tai tehokkuutta, vaan pikemminkin kuljetuksista aiheutuneiden kustannusten määrää ja osuutta koko oppilasmäärän tasolla. Kuntakokoluokittainen tarkastelu havainnollistaa, että

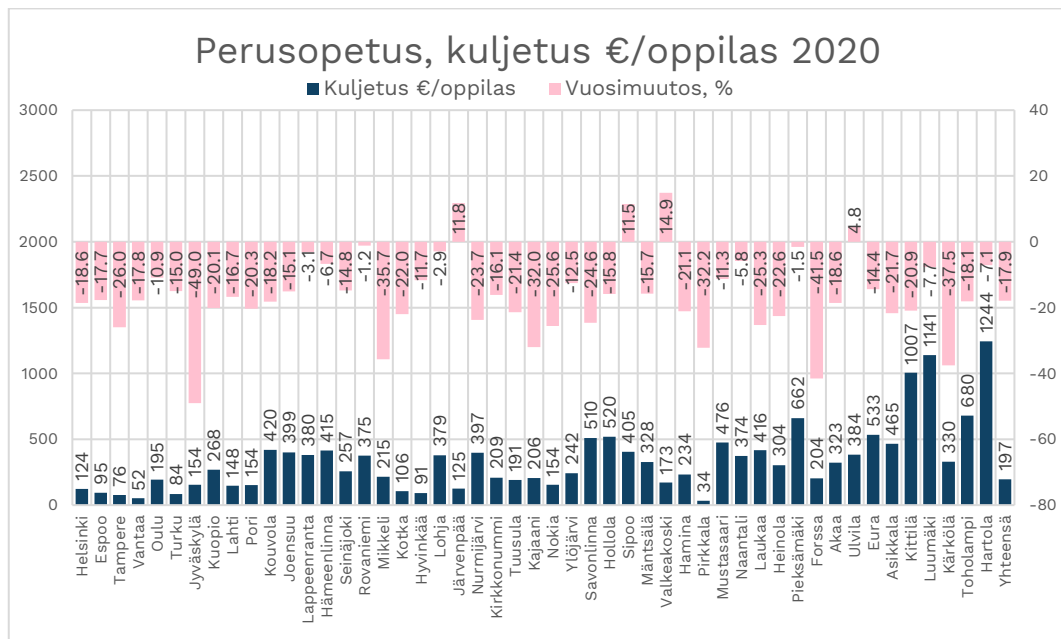
kuntakokoryhmien välillä on isoja eroja kuljetuksiin käytettävän resurssin suhteen johtuen esimerkiksi kouluverkon tiheydestä, tieverkostosta, julkisten kulkuvälineiden palveluverkosta jne.

Taulukko 17.

Euroa per oppilas; Kuljetus	Vuosimuu		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	1241	1002	-19,2
2 000 - 5 000 as.	1114	899	-19,4
5 000 - 10 000 as.	747	633	-15,3
10 000 - 20 000 as.	491	419	-14,7
20 000 - 50 000 as.	307	264	-14,2
50 000 - 100 000 as.	355	313	-11,9
Yli 100 000 as.	156	122	-21,6
Kaikki yhteensä	383	319	-16,8

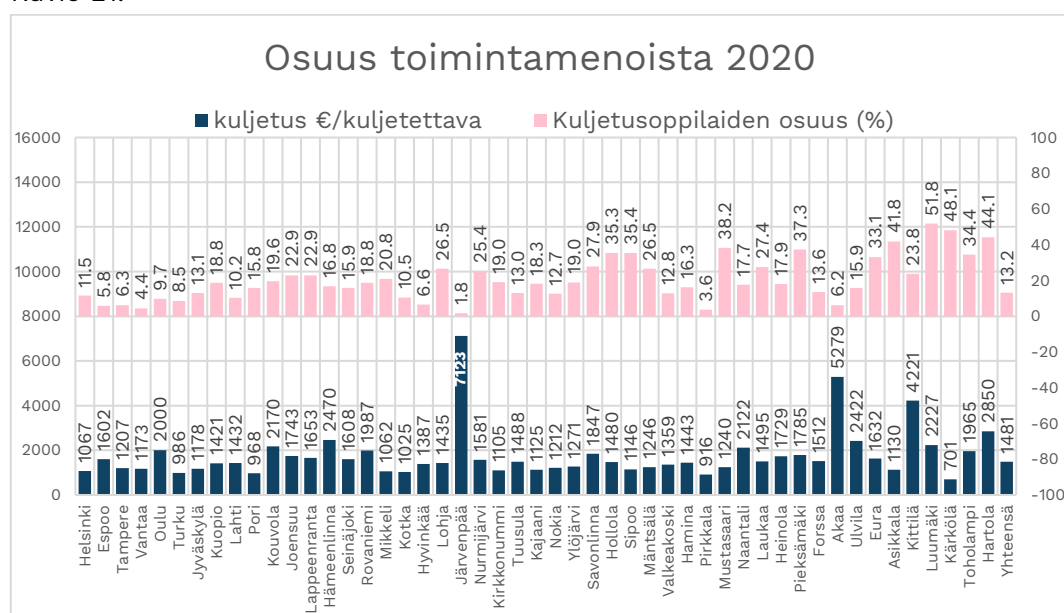
Kunnan koko on usein vahva indikaattori koulukuljetuksiin käytettävän resurssin määrästä ja osuudesta. Olosuhteet kuitenkin poikkeavat usein samankokoistenkin kuntien kesken, mikä näky myös vertailuluvuissa. Kuvio 20 havainnollistaa Kouluikkuna-kuntien välistä hajontaa, kun kustannukset on suhteutettu koko oppilasmäärään. Kuvion kunnat ovat asukasluvun mukaisessa järjestyksessä vasemmalta oikealle. Otoksen vertailulukku oli yhteensä 197 €/oppilas. Kunnittaisista vertailuluvuista laskettu keskiarvo oli 333 €/oppilas ja mediaani 286 €/oppilas. Otoksen vuosimuutos oli yhteensä -17,9 % ja keskimäärin -16,2 %.

Kuvio 20.

Kuviossa 21 kuljetuskustannukset on suhteutettu kuljetettavien oppilaiden määrään. Lisäksi kuviossa on ns. kuljetusoppilaiden osuus koko oppilasmäärästä. Kuljetusoppilaaksi tilastoidaan oppilas, joka oikeutettu kuljetusetuuteen, eli maksuttomaan koulukuljetukseen. Kuljetusoppilasta kohden laskettu kustannus oli vuonna 2020 ko. vertailujoukolla yhteensä 1 481 €. Keskimääräinen kustannus oli 1 759 (€/kuljett. opp). Kuljetusoppilaiden osuus oppilasmäärästä oli yhteensä 13,2 %, mutta keskimääräinen osuus 20,1 %. Osuudet vaihtelivat 1,8 ja 51,8 prosentin välillä keskihajonnan ollessa 12,1.

Kuvio 21.

4.3.3 Perusopetuksen oppilasruokailun kustannukset

Ruokailun kustannuksia ovat oppilaille järjestetystä ruokailusta aiheutuvat kustannukset, kuten palkat, elintarvikkeet, kalusto, kuljetukset ja muilta ostetut ateriat. Kustannuksiin ei lueta mukaan kiinteistöistä, kuten keittiöistä tai ruokailutiloista aiheutuvia kustannuksia. Tiedonantajalla eli kunnalla ei kuitenkaan välttämättä ole erittelyä ulkopuoliselta tuottajalta ostetun aterian kiinteistökustannuksien osuudesta, jolloin tieto annetaan kiinteistökustannuksineen.

Oppilasruokailun kustannukset laskivat vuodesta 2019 vuoteen 2020 oppilas-kohtaisia kustannuksia tarkasteltaessa. Vuonna 2019 vertailuluku oli yhteensä 533 €/oppilas ja vuonna 2020 496 €/oppilas. Vuosimuutos oli siis -6,9 %. Vuosimuutos oli merkittävästi negatiivinen kaikilla kuntakokoryhmillä. Pienemmillä asukasluvun ryhmillä muutos olivat jonkin verran suurempia. Esimerkiksi neljän

alle 20 000 asukkaan kuntaryhmien vuosimuutokset olivat vähintään -7,9 % ja enimmillään -10,5 %. Kolmella yli 20 000 asukkaan kuntaryhmällä muutokset olivat -5,9 % ja -6,4 % välillä. Koronavirus-epidemiaan liittyvät poikkeustilanteet vaikuttivat myös oppilasruokailun järjestelyihin, kun esimerkiksi koulut olivat suljettuna, ei myöskään perinteistä oppilasruokailua kouluilla järjestetty. Oppilasruokailun palveluita järjestettiin vaihtelevin tavoin eri kunnissa, mutta kokonaisuudessaan poikkeusjärjestelyillä on saattanut olla kustannuksia vähentävä vaikutus.

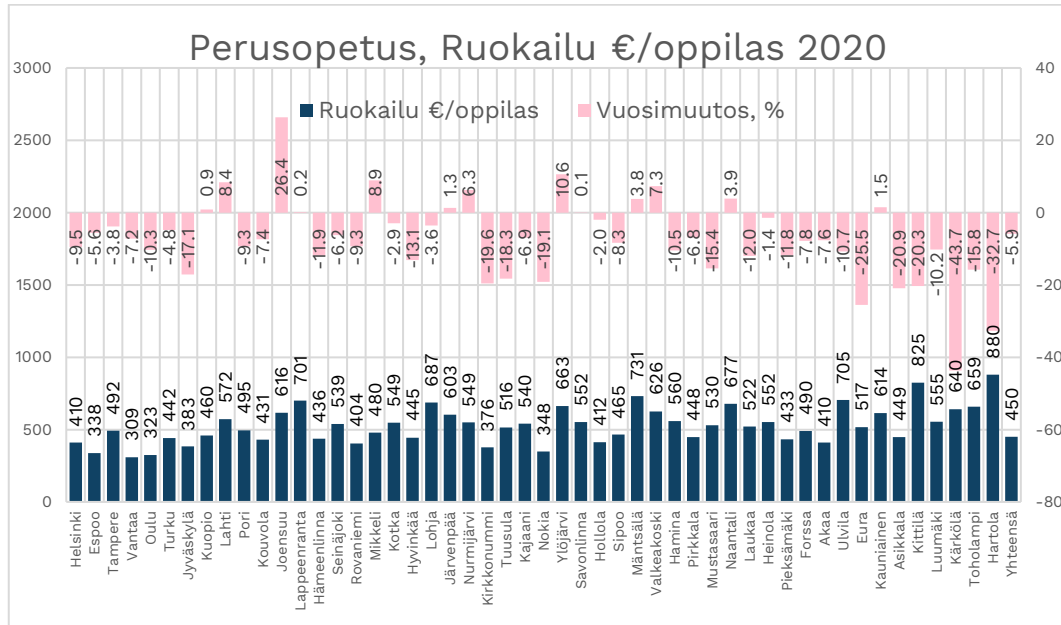
Vertailtavat tunnusluvut näyttävät noudattavan kuntakokoryhmän asukaslukea. Tästä voi esimerkiksi tulkita, että isommilla kunnilla ja kaupungeilla on isomman oppilasmäärän tuomaa volyymietua, jolloin oppilaskohtainen kustannus jää pienemmäksi. Yhteys ei kuitenkaan ole erityisen vahva, vaan samankokoisten kuntien välistä hajontaa (€/oppilas) esiintyy merkittävästi.

Taulukko 18.

Euroa per oppilas; Ruokailu	Vuosimuu		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	851	766	-10,0
2 000 - 5 000 as.	746	668	-10,5
5 000 - 10 000 as.	655	596	-9,1
10 000 - 20 000 as.	599	552	-7,9
20 000 - 50 000 as.	539	507	-5,9
50 000 - 100 000 as.	548	532	-2,9
Yli 100 000 as.	422	395	-6,4
Kaikki yhteensä	533	496	-6,9

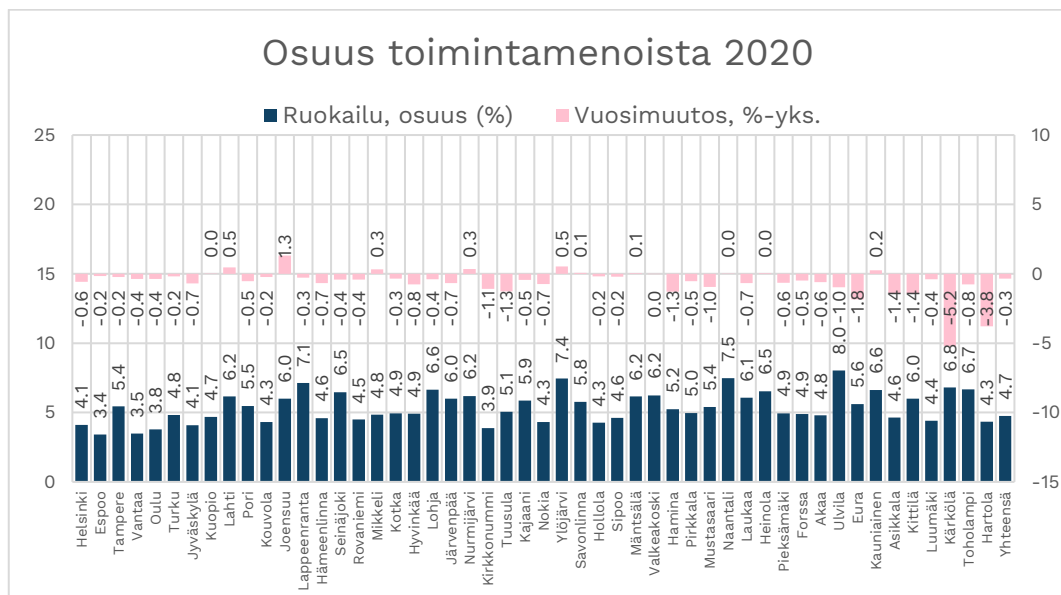
Kuntakohtaista hajontaa voidaan tarkastella Kouluikkuna-kuntien otoksella. Vaihtelua on varsinkin pienempien kuntien osalta. Kouluikkuna-kuntien vertailuluku oli yhteensä 450 €/oppilas, joka on pienempi kuin koko maan aineistossa, koska tässä otoksessa isommat kaupungit ovat ylliedustettuna. Kouluikkuna-kuntien ryhmällä vuosimuutos oli -5,9 %, kun se koko maan tasolla oli siis -6,9 %.

Kuvio 22.

Laskenut kustannustaso heijastuu luonnollisesti myös oppilaisruokailun osuuteen kokonaismenoista (Kuvio 23). Ruokailun kustannukset olivat yhteensä noin 4,7 % kokonaiskustannuksista vuonna 2020, kun vuotta aiemmin osuus oli 0,3 prosenttiyksikköä korkeampi. Keskimääräinen osuus oli 5,4 (%) ja mediaani 5,1 (%). Vuosimuutosprosentti (kustannusrakenne) oli negatiivinen 75 % kunnista ja vastaavasti nolla tai positiivinen 25 prosentilla kunnista.

Kuvio 23.

4.3.4 Perusopetuksen muun oppilashuollon kustannukset

Muun oppilashuollon määritelmään sisältyvät kustannukset ovat pääosin koulunkäyntiavustajien palkkoja. Lisäksi muita kustannuseriä ovat oppilashuoltoryhmien toiminta, tapaturmien hoidosta aiheutuneet kustannukset sekä oppilaiden tapaturmavakuutusmaksut ja oppilastestaukset, kuten lukitestit. Kustannuksiin ei sisälly vammaisoppilaiden kustannuksia eikä kansanterveys- ja lastensuojelulain alaista toimintaa, kuten kouluterveydenhuollosta, koulupsykologista ja koulukuraattorista aiheutuneita kustannuksia.

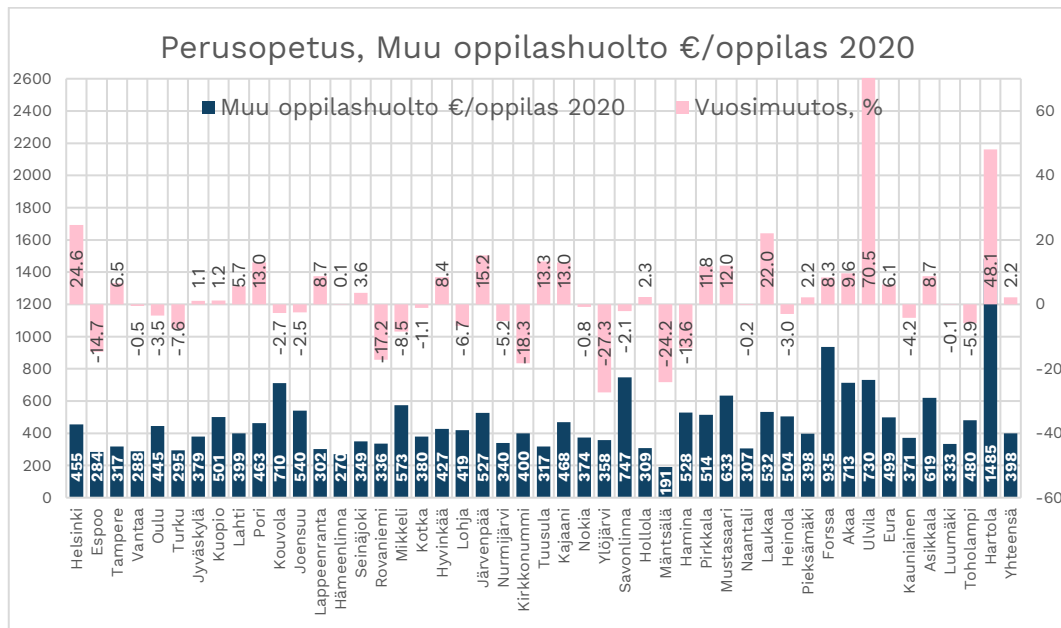
Muun oppilashuollon oppilaskohtaiset kustannukset nousivat 1,2 % vuodesta 2019 (taulukko 19). Oppilaskohtainen kustannus oli 443 €/oppilas vuonna 2020. Kuntakokoryhmistä alle 2000 asukkaan ryhmällä vertailuluku laski eniten (-7,0 %). Suurimmat positiiviset vuosimuutokset (3,4 %) olivat 10 000–20 000 ja yli 100 000 asukkaan kuntaryhmillä. Muiden ryhmien vuosimuutokset olivat -2,4 ja 3,1 prosentin välillä.

Taulukko 19.

Euroa per oppilas; Muu oppilashuolto	Vuosimuutos, %		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	663	616	-7,0
2 000 - 5 000 as.	585	603	3,1
5 000 - 10 000 as.	497	487	-2,0
10 000 - 20 000 as.	510	527	3,4
20 000 - 50 000 as.	434	440	1,4
50 000 - 100 000 as.	454	443	-2,4
Yli 100 000 as.	361	373	3,4
Kaikki yhteensä	438	443	1,2

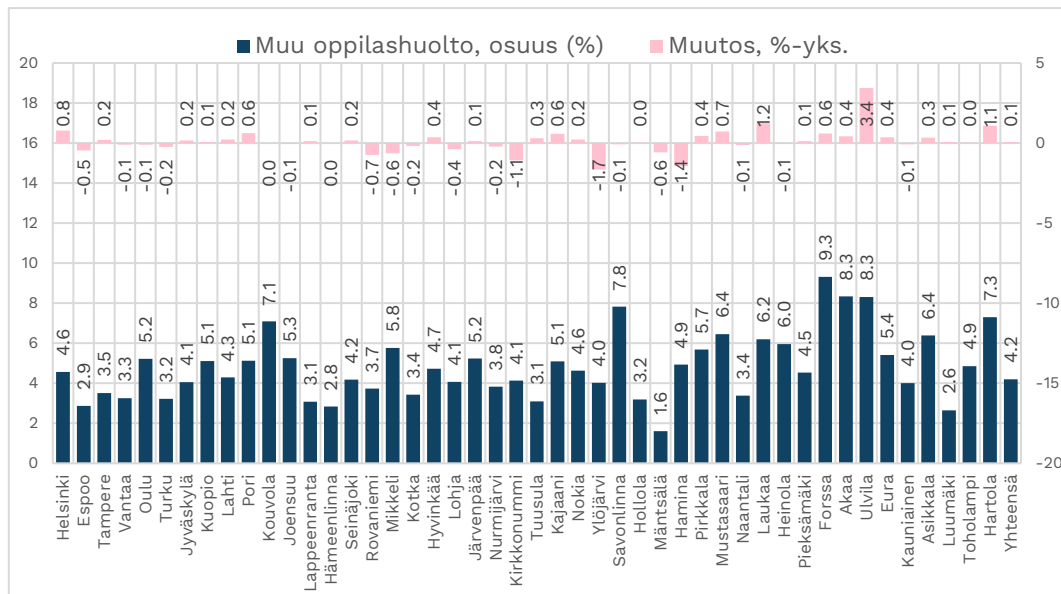
Kouluikkunan kuntajoukolla muuhun oppilashuoltoon kului yhteensä 398 €/oppilas vuonna 2020 (kuva 24). Keskimäärin muun oppilashuollon vertailuluku oli noin 446 €/oppilas. Vuosimuutos oli lähellä koko maan vastaavaa muutosta ja noin 2,2 %. Vuosimuutos oli positiivinen noin puolella otoksen kunnista. Suurilla kaupungeilla oppilaskohtainen resurssi oli tyypillisemmin pienempi kuin pienemmän asukasvun kunnilla ja kaupungeilla. Vertailulukujen arvo kuitenkin vaihteli paljon kunnittain, joten yksittäinen keskiluku kuvaa eroja heikosti.

Kuvio 24.

Kouluikkuna-kunnilla muun oppilashuollon osuus kokonaiskustannuksista oli 4,2 % (kuvio 25). Kunnittain laskettuna keskiarvo oli 4,5 %, joten kunnan koko ei tässä vertailussa juurikaan näkynyt keskiluvuissa. Kustannusrakenteen näkökulmasta oppilashuollossa ei tapahtunut suurta muutosta. Koko kuntajoukolla muun oppilashuollon osuus kasvoi vain 0,1 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta 2019. Kustannusrakenteen muutokset olivat pienimmillään -1,7 %-yksikköä ja suurimmillaan 3,4 %-yksikköä.

Kuvio 25.

4.3.5 Perusopetuksen sisäisen hallinnon kustannukset

Sisäisen hallinnon määritelmä on sisällöllisesti moninainen. Hallinnon kustannuksiksi luetaan perusopetuksen järjestämisestä aiheutuneet hallinnon kustannukset, kuten sisäisen hallinnon palkat sivukuluineen, materiaalien ja palvelujen ostot, koulujen johtokuntien kokouspalkkiot ja muut koulujen sisäiseen toimintaan liittyvät kustannukset, jotka eivät lukeudu muille toiminnoille.

Lisäksi hallinnon kustannuksiksi lasketaan rehtorin palkasta se osuus, joka ei ole opetusta. Hallinnon kustannuksia ovat myös talous- ja henkilöstöhallinnon, hankintapalvelun, tietohuollon, arkistoinnin ja lakipalveluiden osuus. Nämä ovat usein keskitetysti hoidettuja ja ”sektoreittain” vyörytettyjä kuluja. Hallintokuluja ovat myös perusopetuksen osuus opetuslautakunnan, sivistystoimen johtajan ja opetusviraston kuluista, joten hallinnon käsite on kouluympäristöä laajempi ja ulottuu keskushallinnon tasolle asti.

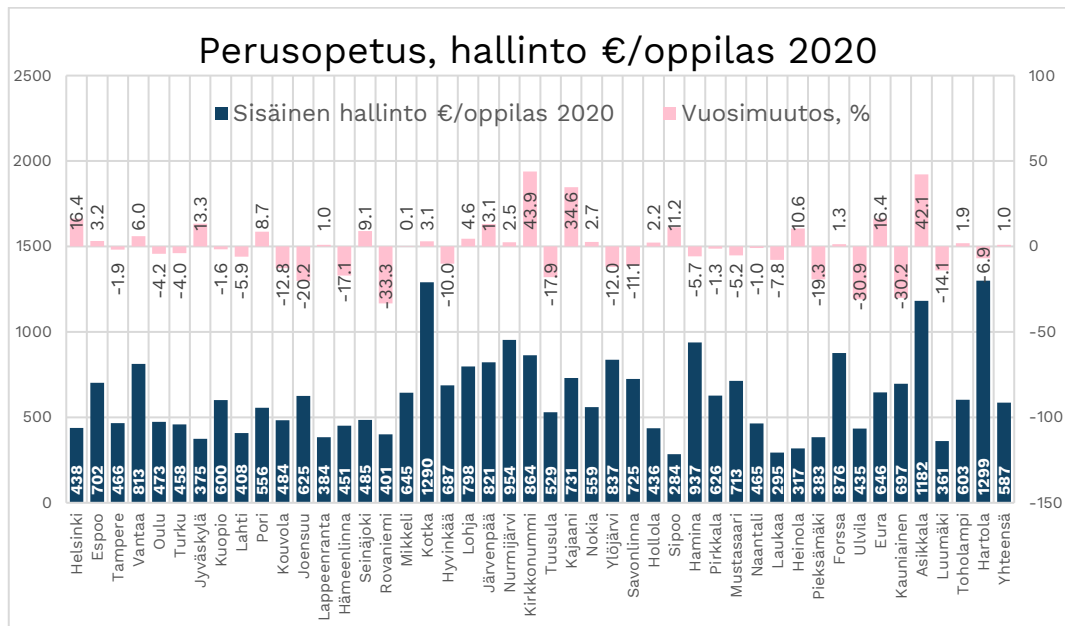
Sisäisen hallinnon oppilaskohtaiset kustannukset vaihtelivat huomattavasti kuntien kesken ja vuosimuutokset olivat paikoin suuria. Vertailtavuuden kannalta haasteita aiheuttaa muun muassa se, että vyörytyksiä tehdään eri perustein ja sisällöin. Sisäisen hallinnon €/oppilas vertailuluku kasvoi 1,4 % vuodesta 2019 vuoteen 2020. Suurin vertailuluku oli alle 2000 asukkaan kuntien 887 €/oppilas, joka kuitenkin laski kuntakokoryhmistä eniten (-6,3 %). Pienimmillään oppilaskohtainen kustannus oli 473 €/oppilas 10 000–20 000 asukkaan kuntakokoryhmällä ja vuosimuutos -4,8 %. Muiden kuntakokoryhmien vuosimuutokset vaihtelivat -6,1 prosentin ja 4,7 prosentin välillä.

Taulukko 20

Euroa per oppilas; Sisäinen hallinto	Vuosimuutos, %		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	947	887	-6,3
2 000 - 5 000 as.	579	606	4,7
5 000 - 10 000 as.	529	553	4,4
10 000 - 20 000 as.	497	473	-4,8
20 000 - 50 000 as.	639	663	3,7
50 000 - 100 000 as.	601	565	-6,1
Yli 100 000 as.	522	543	4,0
Kaikki yhteensä	562	570	1,4

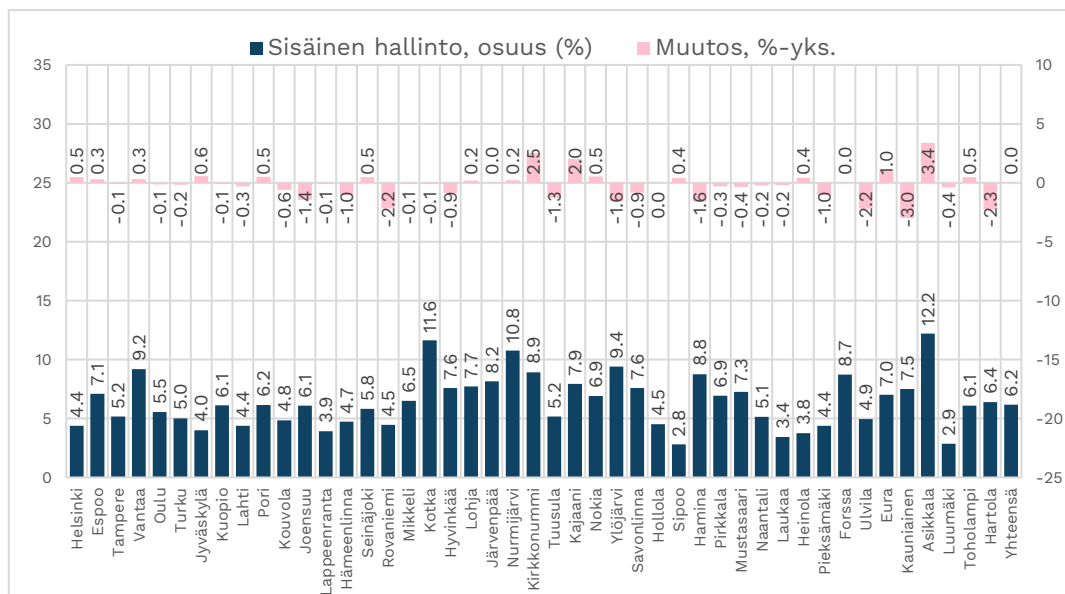
Kouluikkuna-kuntien kuntakohtaiset arvot havainnollistavat kuntien välisiä eroja ja vaihtelua €/oppilas -tunnusluvuissa ja vuosimuutoksissa (kuviot 26). Yhteensä ryhmän sisäisen hallinnon kustannukset olivat 587 €/oppilas, joka on suhteellisen lähellä koko maan yhteisarvoa. Vuosimuutos oli 1,0 %. Vuosimuutos oli otoksen suhteen kaksijakoinen niin, että noin puolella kunnista yksikkökustannus kasvoi edellisestä vuodesta.

Kuvio 26.

Kuntien väliset erot näkyvät myös tarkasteltaessa kustannusrakennetta, eli sisäisen hallinnon kustannuksien %-osuutta kokonaiskustannuksista. Yhteensä kuntajoukon hallinnon kustannukset olivat 6,2 % vertailun kokonaiskustannuksista. Kuntakohtaiset arvot kuitenkin vaihtelivat niin, että suurin oli 12,2 (%) ja pienin 2,8 (%). Osuus kustannusrakenteesta muuttui osalla kunnista jopa yli 3,4 prosenttiyksikköä. Sisäisen hallinnon tunnusluvut ovat herkkiä laskenta- ja vyörytystapojen muutoksille sekä muuttuville kuluille.

Kuvio 27.

4.3.6 Perusopetuksen kiinteistökustannukset

Kiinteistökustannuksista tilastoitavia tietoja on käytännössä kaksi. Kiinteistöjen ylläpidon kustannuksiksi lasketaan koulujen fyysisen ympäristön lisäksi kiinteistöjä välittömästi palvelevan tontin ja kadun kunnossapidosta ja huollosta aiheutuneet kustannukset. Keskitetysti hoidetussa kiinteistöjen ylläpidossa sisäinen laskutus ja vyörytyserät tulisi huomioida samassa laajuudessa. Sisäiseen vuokraan sisältyvät suunnitelman mukaiset poistot, laskennalliset poistot ja -korot tai muut vastaavat laskennalliset erät erotetaan kuitenkin omaksi tiedokseen *sisäisiin vuokriin sisältyviin pääomakustannuksiin*.

Kaikkien kuntien oppilaskohtaiset perusopetuksen kiinteistökustannukset kasvoivat 2,6 % vuodesta 2019. Kiinteistöjen ylläpidon €/oppilas vertailuluku oli 2,0 % edellistä vuotta suurempi. Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset nousivat 3,3 % vuodesta 2019 vuoteen 2020 (taulukko 21). Kiinteistökustannuksien oppilaskohtainen kustannus oli vuonna 2020 yhteensä 2 208 €/oppilas, joka on yli viidennes koko perusopetuksen yksikkökustannuksesta. Oppilaskohtainen kustannus kasvoi kaikilla kuntakokoryhmillä lukuun ottamatta 5 000–10 000 asukkaan kuntaryhmää, jolla vuosimuutos oli -1,6 %. Muiden kuntakokoryhmien vuosimuutokset olivat 1,2 prosentin ja 5,1 prosentin välillä. Suurimmat muutokset (5,1 % ja 4,7 %) olivat 10 000–20 000 ja 50 000–100 000 asukkaan kuntakokoryhmillä.

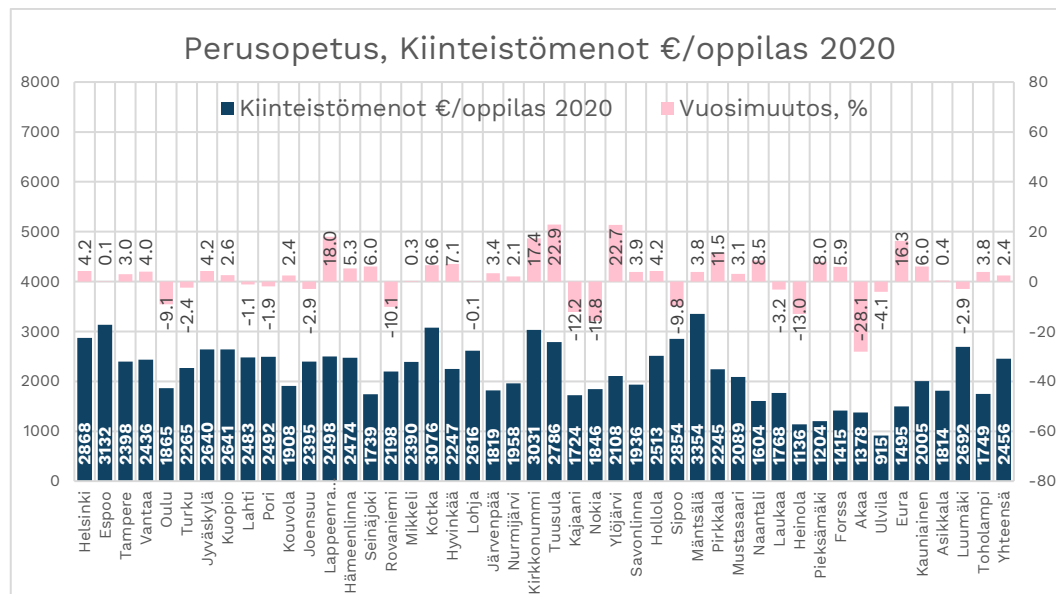
Taulukko 21

Euroa per oppilas; Kiinteistökustannukset	Kiinteistöjen ylläpito		Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	Yhteensä		Vuosimuutos, %
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019-2020
Alle 2 000 as.	1462	1488	173	183	1635	1671	2,2
2 000 - 5 000 as.	1407	1379	220	267	1627	1646	1,2
5 000 - 10 000 as.	1364	1320	298	316	1662	1636	-1,6
10 000 - 20 000 as.	1198	1250	519	555	1717	1805	5,1
20 000 - 50 000 as.	1213	1225	869	933	2082	2158	3,6
50 000 - 100 000 as.	1192	1261	1036	1071	2228	2332	4,7
Yli 100 000 as.	1200	1236	1372	1367	2572	2603	1,2
Kaikki yhteensä	1232	1257	921	951	2153	2208	2,6

Oppilaskohtaisten kustannusten vertailuluku näyttäisi korreloivan kuntakokoon kanssa. Suurimmissa kaupungeissa (Yli 100 000 asukkaan kuntaryhmä) vertailuluku oli suurin. Vertailuluku pienenee kohti asukasmäärältään pienempiä kuntakokoryhmiä. Sama yhteys asukasluvuun on havaittavissa erityisesti sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannusten kohdalla. Kiinteistöjen ylläpidon vertailuluvut eivät poikkea yhtä vahvasti eri kuntakokoryhmien välillä. Yli 10 000 asukkaan kuntakokoryhmien arvoissa ei ole juuri eroa keskenään kiinteistöjen ylläpidon osalta. Alle 10 000 asukkaan ryhmien vertailuluvut ovat hieman muita suuremmat.

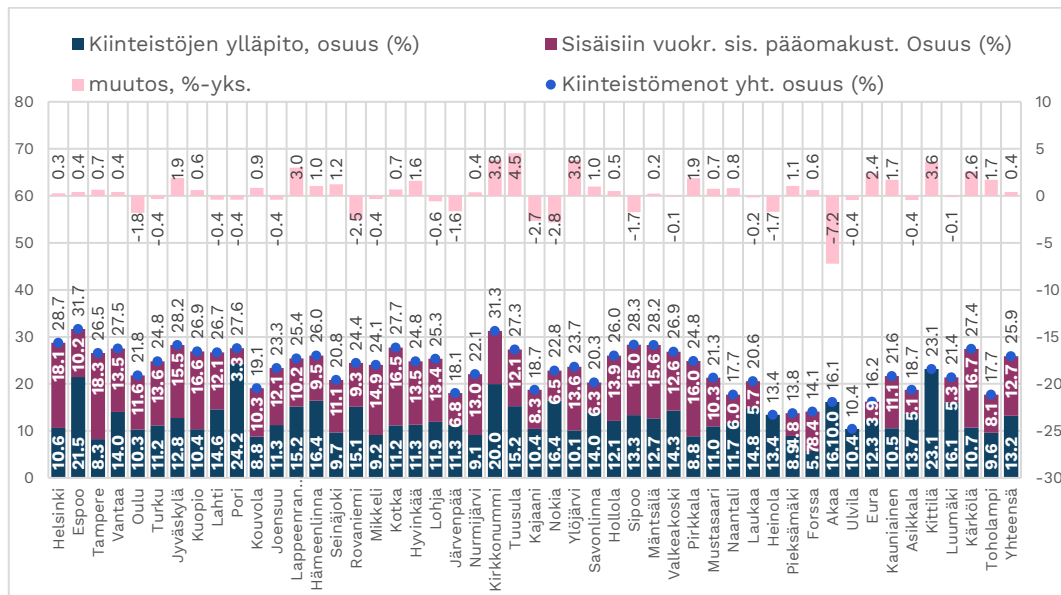
Kuviossa 28 on esitetty kiinteistökustannusten oppilaskohtaiset vertailuluvut Kouluikkuna-kunnista muodostetulla otoksella. Kiinteistöjen ylläpito ja sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset olivat vuonna 2020 ko. ryhmällä yhteensä 2 456 €/oppilas ja ko. vertailuluku oli 2,4 % edellistä vuotta suurempi.

Kuvio 28.

Kouluikkuna-kuntien ryhmässä kiinteistökustannukset jakaantuivat kiinteistöjen ylläpidon ja sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannusten kesken lähes tasan ja yhteensä niiden osuus perusopetuksen kokonaiskustannuksista oli 25,9 % (kuvio 19). Kiinteistöjen ylläpidon osuus oli 13,2 % ja sisäisten vuokrien pääomakustannusten osuus 12,7 %. Keskimäärin kiinteistökustannusten osuus oli 23,3 %. Osuudet vaihtelivat 10,4 %:n ja 34,3 %:n välillä. Kiinteistökustannusten osuus kasvoi yhteensä 0,4 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta ja kuntakohtaiset muutokset olivat pääosin maltillisia.

Kuvio 29.

4.3.7 Perusopetuksen vammaisopetuksen (pidennetty oppivelvollisuus) kustannukset

Lähdetietojen tiedonkeruussa vammaisopetus on jaettu vaikeasti kehitysvammaisten opetukseen ja muuhun vammaisopetukseen. Näille luokille lasketaan kaikki niitä vastaavien 11-vuotisen oppivelvollisuuden erityisoppilaiden kustannukset. Näiden oppilaiden osalta kustannuksiin sisällytetään osuutensa kaikista edellisistä raportissa käsitellyistä toiminnoista, eli opetus, kuljetus, ruokailu jne.

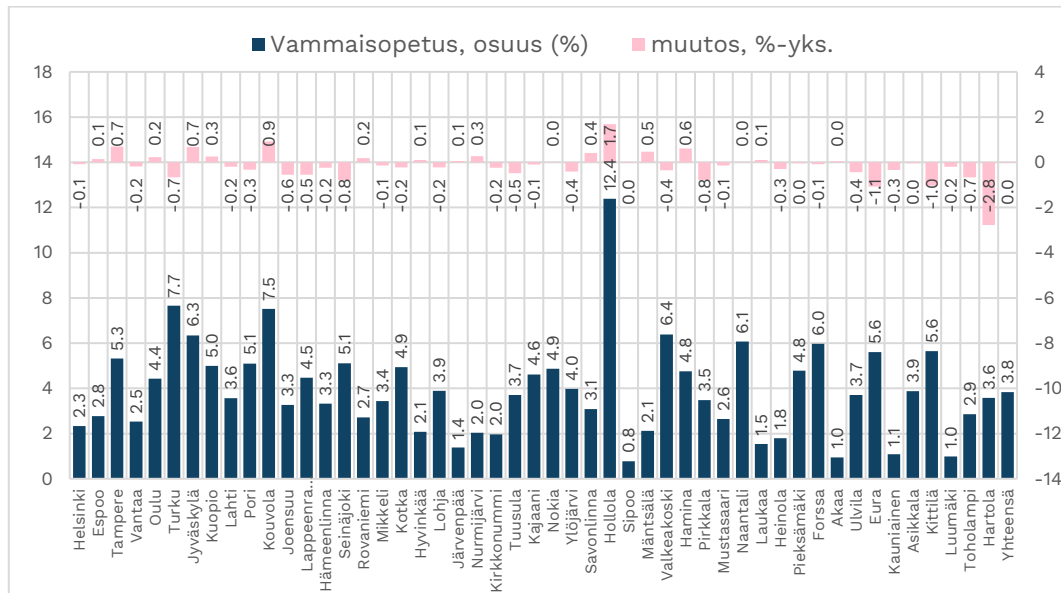
Vammaisoppilaiden yksikkökustannukset ovat tyypillisesti noin 1,5–3,5 kertaiset verrattuna 9-vuotisen oppivelvollisuuden oppilaaseen. Määrät ja oppilaiden tukitarve vaihtelevat paljon eri kuntien välillä. Yhteen laskettu vammaisopetuksen vertailuluku oli vuonna 2020 20 657 €/opp. Vertailuluku oli 0,6 % edellistä vuotta pienempi. Vaikeasti kehitysvammaisten osalta vuoden 2020 yksikkökustannus oli 31 478 €/opp ja muun vammaisopetuksen osalta 18 787 €/opp. Vammaisopetuksen vuosimuutos aiheutui vaikeasti kehitysvammaisten opetuksen alentuneista yksikkökustannuksista (vuosimuutos -6,1 %). Muun vammaisopetuksen yksikkökustannus oli käytännössä sama kuin edellisenä vuonna. Kahdella kuntakoryhmällä (alle 2 000 as. ja 5 000–10 000 as.) vuosimuutos oli positiivinen ja viidellä muulla negatiivinen.

Taulukko 22.

Euroa per pid. oppivelv. opp.; Vammaisopetus	Vaik kehvamm opetus	Vaik kehvamm opetus	Muu vammais opetus	Muu vammais opetus	Vammais opetus yht	Vammais opetus yht	Vuosi- muutos, %
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	
Alle 2 000 as.	23059	35600	17281	18492	17910	20262	13,1
2 000 - 5 000 as.	30830	24346	18233	17266	19450	18019	-7,4
5 000 - 10 000 as.	30206	29400	18070	19161	19558	20589	5,3
10 000 - 20 000 as.	31410	32825	17360	16871	19648	19585	-0,3
20 000 - 50 000 as.	34757	33740	19168	19038	21369	21187	-0,9
50 000 - 100 000 as.	37789	34567	18967	18240	21132	20337	-3,8
Yli 100 000 as.	33598	29888	19365	19799	21446	21399	-0,2
Kaikki yhteensä	33523	31478	18767	18787	20784	20657	-0,6

Kuviossa 30 on jälleen Kouluikkuna-kuntien otoksella muodostettu esitys vammaisopetuksen kustannuksista euroa per vammaisoppilas kuntakohtaisesti. Ryhmän vertailuluku 2020 oli yhteensä 21 330 €/vamm. opp. ja vuosimuutos yhteensä -1,2 %. Kuten edellä mainittu, kuntakohtaisiin lukuihin vaikuttavat merkittävästi kunkin kunnan perusopetuksessa olevien vammaisoppilaiden vammaisuuden aste, tukitarpeet jne. Kuntakohtainen oppilasmäärällä painottamaton keskiarvo oli vuonna 2020 21 110 €/vammaisoppilas, joten kunnan koolla ei ollut nähtävissä olennaista vaikutusta vertailulukuun. Suurin oppilaskohtainen arvo oli 55 127 euroa ja pienin 7 720 euroa.

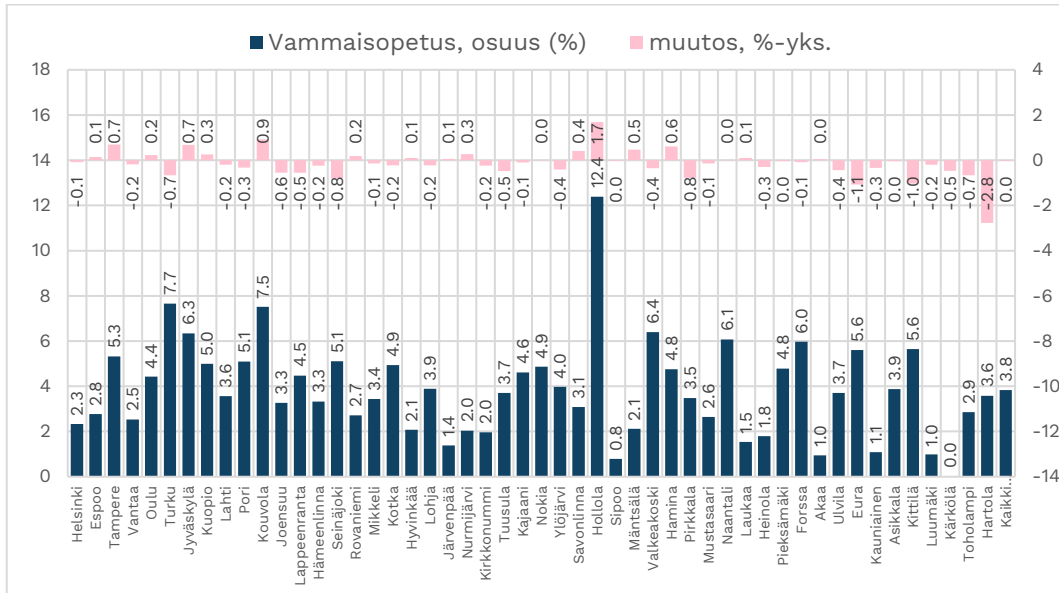
Kuvio 30.

Vammaisopetuksen osuus perusopetuksen euromääräisistä kokonaiskustannuksista oli yhteensä 3,8 % (kuviot 30 ja 31). Tämäkin vertailuluku havainnollistaa vammaisopetuksen vaihtelevuutta eri kuntien kustannusrakenteessa.

Vammaisopetuksen osuus vaihteli 0,8 %:n ja 12,4 %:n välillä. Kuntakohtainen keskiarvo oli 3,8 (%) ja keskihajonta 2,2. Vammaisopetuksen osuus kustannusrakenteesta oli sama kuin edellisellä vuonna.

Kuvio 31.

5 Lukiokoulutus

5.1 Määritelmät

Lukiokoulutuksen aineistossa on mukana kuntien ja kuntayhtymien järjestämä lukiokoulutus, eli kunnalliset koulutuksen järjestäjät. Suoritteiden osalta laskelmissa ovat mukana nuoret ja aikuiset lukio-opiskelijat sekä lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijat. Kustannukset ovat lähtökohtaisesti koulutuksen järjestäjällä olevista ko. opiskelijoista aiheutuneita kustannuksia, eli ns. oman lukiokoulutuksen kustannuksia ja vertailulukuja.

Yksikkökustannuslaskelmien suoritemäärissä ei ole huomioitu aineopiskelijoita, vaikka aineopiskelijoiden suorittamista kursseista aiheutuvia kustannuksia on osin mukana kustannuksissa. Laskennassa käytetty opiskelijamäärä on tilastointiajankohtien 20.1. ja 20.9. painotettu (7:5) keskiarvo.

Koulutuksen järjestäjille on määritelty yksi sijaintikunta sen päätoimipaikan mukaan. Sijaintikuntaa on käytetty kuntakohtaisissa ja kuntakokoryhmittäisissä tarkasteluissa.

5.2 Lukiokoulutuksen opiskelijakohtaiset käyttökustannukset kuntakokoryhmittäin

Lukiokoulutuksen opiskelijaa kohden lasketut vuoden 2020 deflatoidut käyttökustannukset muuttuivat -0,7 % vuodesta 2019 (taulukko 23). Nimellisin kustannuksin vuosimuutos oli vain 0,1 %. Deflatoinnissa käytetty Tilastokeskuksen julkaisema julkisten menojen kuntatalouden hintaindeksi opetus- ja kulttuuri-toimessa kasvoi siis vertailuvuosina 0,8 %. Käyttökustannuksiksi laskettiin ns. oman lukiokoulutuksen toiminta- ja vyörytyserämenot sekä poistot ja arvonalentumiset.

Nimellisin kustannuksin tarkasteltuna opiskelijakohtaiset kustannusten vuosimuutokset olivat maltillisia kaikilla kuntakokoryhmillä. Suurin vuosimuutos oli alle 2000 kuntaryhmän 1,8 %. Seuraavaksi, asukasmäärältään, pienimmällä ryhmällä vuosimuutos oli kuitenkin vain 0,2 %. Muiden ryhmien osalta muutokset olivat -0,9 %:n ja 0,8 %:n välillä.

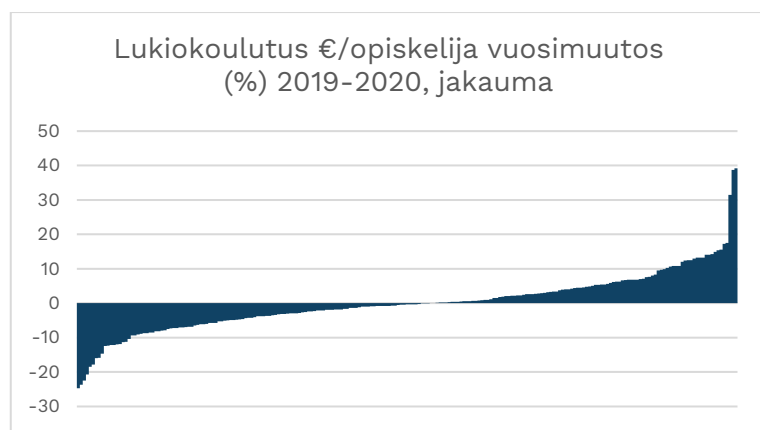
Alle 2 000 asukkaan kunnilla €/opiskelija vertailuluku (v. 2020 18 891) oli selvästi suurin. Ryhmässä on pieniä harvaan asuttuja kuntia, joiden opiskelijamäärä on pieni. Myös 2 000–5 000 asukkaan ja 5 000–10 000 asukkaan kuntaryhmät erottuivat hieman suuremmilla vertailuluvuilla (10 956 €/opisk. ja 9 587 €/opisk.). Matalin opiskelijakohtainen kustannus, noin 7000 €/opisk., vuosina 2019 ja 2020, oli 50 000–100 000 asukkaan kuntaryhmällä. Loput kolme ryhmää saivat vertailuluvun n. 7300 ja 8100 euroa väliltä.

Taulukko 23.

Käyttökustannukset					
Euroa/opiskelija	2019	Vuosimuutos, Vuosimuutos			N
		2020 %	(%), deflatoitu		
Alle 2 000 as.	18559	18891	1,8	1,0	6
2 000 - 5 000 as.	10935	10956	0,2	-0,5	61
5 000 - 10 000 as.	9675	9587	-0,9	-1,6	61
10 000 - 20 000 as.	8022	8086	0,8	0,1	40
20 000 - 50 000 as.	7588	7561	-0,3	-1,1	33
50 000 - 100 000 as.	6968	7014	0,7	-0,1	12
Yli 100 000 as.	7336	7350	0,2	-0,5	10
Kaikki yhteensä	7778	7782	0.1	-0.7	223

Kuviossa 32 lukiokoulutuksen järjestäjien €/opiskelija vuosimuutokset on asetettu suuruusjärjestykseen, pienimmästä suurimpaan, havainnollistaen kuinka vuosimuutokset jakaantuivat. Suurempi (tai yhtä suuri kuin nolla) vuosimuutos oli noin puolella (53 %) kunnista. Hieman yli puolella (55 %) sijaintikunnista vuosimuutos oli +-5 %:n välillä ja noin 81 %:lla +-10 %:n välillä. Yli 10 prosentin vuosimuutos oli 11 %:lla kunnista ja niiden kuntien osuus koko joukosta, joilla tunnusluku laski enemmän kuin -5 %, oli 23 %.

Kuvio 32.

5.2.1 Lukiokoulutuksen käyttökustannukset kuntakoryhmittäin, euroa

Aineiston yhteenlasketut lukiokoulutuksen käyttökustannukset olivat vuonna 2020 yhteensä 731 miljoonaa euroa (taulukko 24). Summa oli noin 13,2 miljoonaa euroa ja 1,8 prosenttia edellistä vuotta suurempi. Deflatoituna vuosimuutos oli 1,1 %. Eniten nimellinen käyttökustannusten summa kasvoi alle 2 000 asukkaan kuntien ryhmällä (6,2 %) sekä yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmällä (3,8 %). Muilla ryhmillä vuosimuutos oli -2,7 ja 2,4 prosentin välillä.

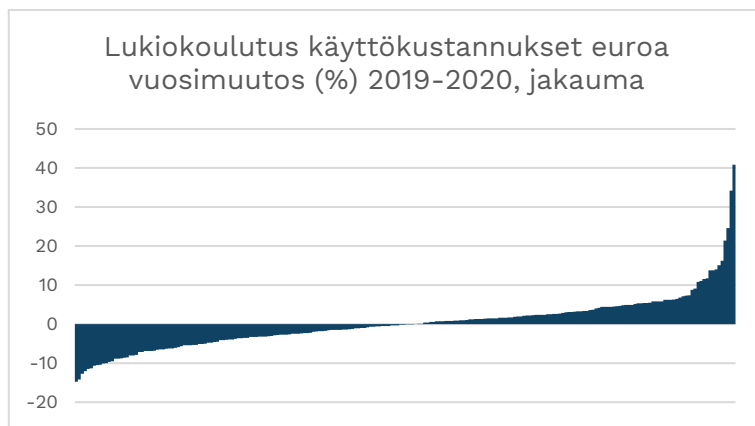
Yli 100 000 asukkaan kaupunkien osuus käyttökustannuksien summasta oli yli 40 % ja kaikkien yli 20 000 asukkaan ryhmien noin 72 %. Alle 5000 asukkaan kuntien koulutuksen järjestäjien osuus oli noin 7 %. 5 000–10 000 asukkaan ja 10 000–20 000 asukkaan kuntakoryhmien osuus oli yhteensä noin 21 %.

Taulukko 24.

Käyttökustannukset					
Euroa			Vuosi- muutos, Vuosi- muutos		Osuus (2020)
	2019	2020	%	(%), deflatoitu	
Alle 2 000 as.	3 176 000	3 373 000	6,2	5,4	0,5
2 000 - 5 000 as.	49 226 000	50 425 000	2,4	1,7	6,9
5 000 - 10 000 as.	73 209 000	71 243 000	-2,7	-3,4	9,7
10 000 - 20 000 as.	82 355 000	82 941 000	0,7	0,0	11,3
20 000 - 50 000 as.	123 312 000	124 597 000	1,0	0,3	17,0
50 000 - 100 000 as.	101 439 000	102 610 000	1,2	0,4	14,0
Yli 100 000 as.	285 145 000	295 856 000	3,8	3,0	40,5
Kaikki yhteensä	717 862 000	731 045 000	1,8	1,1	100,0

Kuviossa 33 on käyttökustannusten vuosimuutosten jakauma, eli koulutuksen järjestäjät, on asetettu järjestykseen vasemmalta oikealle prosentuaalisen vuosimuutoksen suuruuden mukaan. Jakaumasta voi havaita, että positiivisia ja negatiivisia vuosimuutoksia oli suhteellisen sama määrä. Vuosimuutos oli suurempi kuin nolla 49 %:lla tapauksista ja mediaani -0,2 (%). Noin kahdella kolmasosalla (64,5 %) koulutuksen järjestäjistä vuosimuutos oli suurempi kuin -5 % ja pienempi kuin 5 %. Alle -5 %:n vuosimuutoksien osuus oli noin 20 % ja yli 5 %:n osuus 15,5 %.

Kuvio 33.

5.2.2 Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä kuntakokoryhmittäin ja vuosimuutos

Kustannuslaskennassa käytettävä opiskelijamäärä kasvoi yhteensä 1,5 % (taulukko 25). Opiskelijamäärän absoluuttinen kasvu tapahtui kuntakokoryhmien tasolla enimmäkseen yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmässä, joilla opiskelijamäärän vuosikeskiarvo kasvoi yhteensä 1044 opiskelijalla. Myös 20 000–50 000 ja 50 000–100 000 asukkaan kuntaryhmät kasvattivat opiskelijamäärää yhteensä 360 opiskelijalla. Vain 2 000–5 000 ja 5 000–10 000 asukkaan ryhmillä vuosimuutos oli lievästi negatiivinen. Vuonna 2020 opiskelijoista 58 % oli yli 50 000 asukkaan kaupunkien lukioissa. Alle 5 000 asukkaan kunnissa opiskelijoita oli 4,9 % koko maan määrästä.

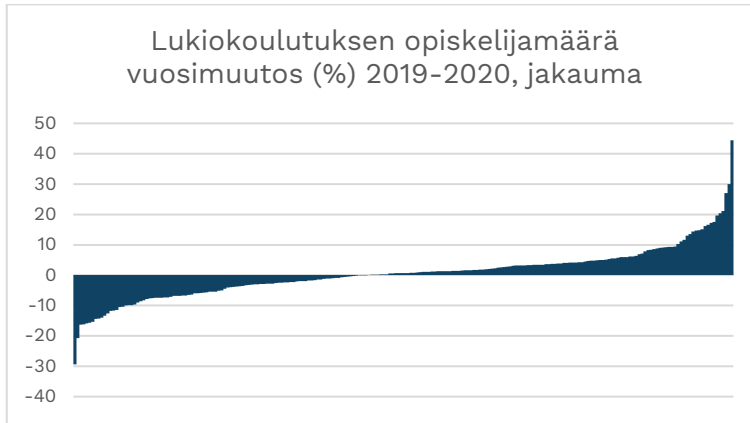
Taulukko 25

Opiskelijamäärä		Vuosimuutos,		
Painotettu vuosikeskiarvo	2019	2020	%	Osuus (2020)
Alle 2 000 as.	156,4	164,4	5,1	0,2
2 000 - 5 000 as.	4223,9	4297,6	1,7	4,7
5 000 - 10 000 as.	7264,3	7130,8	-1,8	7,9
10 000 - 20 000 as.	9929,5	9911,3	-0,2	10,9
20 000 - 50 000 as.	15936,8	16186,6	1,6	17,8
50 000 - 100 000 as.	14323,9	14433,8	0,8	15,9
Yli 100 000 as.	37532,6	38576,8	2,8	42,5
Kaikki yhteensä	89367,4	90701,3	1,5	100,0

Edellinen kuntakokoon perustuva ryhmittäinen tarkastelu ei anna tarkkaa kuvaa opiskelijamäärien muutoksista. Kuvion 34 jakauma osoittaa, että opiskelijamäärä väheni yli puolella (55 %) tarkasteltavan joukon kunnista. Näin ollen opiskelijamäärää kasvattaneita koulutuksen järjestäjiä on paljon myös pienempien kuntakokoryhmien sisällä. Vastaavasti esim. yli 50 000 asukkaan kaupunkien ryhmissä on useita vähenevien opiskelijamäärien sijaintikuntia. Opiskelijamäärä

laski enemmän kuin -5 (%) noin 23 prosentilla tapauksista. Yli viiden (5) prosentin kasvu sen sijaan oli 21 prosentilla tapauksista.

Kuvio 34

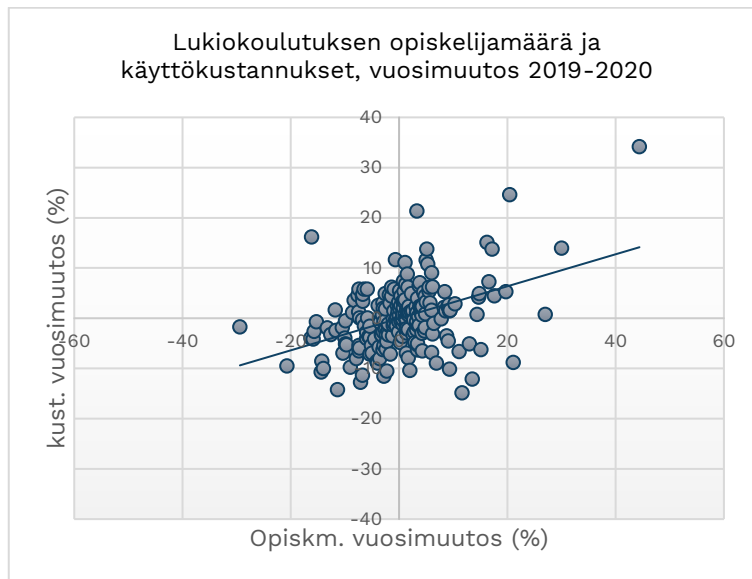

Kuviossa 35 on yhteenveto käyttökustannuksien ja opiskelijamäärien vuosimuutoksista vuodesta 2019 vuoteen 2020. Vaaka-akselilla on opiskelijamäärän vuosimuutos (%) ja pystyakselilla käyttökustannuksien euromäärien vuosimuutos (%). Vaaka-akselin yläpuolella ovat ne datapisteet, eli koulutuksen järjestäjät, joilla kustannukset kasvoivat vuodesta 2019. Pystyakselin vasemmalla puolella ovat ne sijaintikunnat, joissa opiskelijamäärä väheni ja oikealla puolella ne, joissa opiskelijamäärä kasvoi.

Nelikentän ns. vasempaan yläneljännekseen sijoittui noin 14 % datapisteistä. Näissä tapauksissa siis opiskelijamäärä väheni, mutta kustannukset kasvoivat. Niitä tapauksia, joissa sekä opiskelijamäärä, että kustannukset kasvoivat (oikea yläneljännes), oli noin 35 % tapauksista. Niiden datapisteiden osuus koko tarkastelujoukosta, jotka sijoituivat vasempaan alaneljännekseen, oli n. 30 %. Tämä on siis niiden datapisteiden osuus, joissa opiskelijamäärä ja kustannukset laskivat. Viimeiseen, oikeaan alaneljännekseen, sijoittui loput n. 21 % vertailujoukosta, eli joukko, jolla opiskelijamäärä kasvoi, mutta kustannukset laskivat.

Yleisesti voidaan sanoa, että opiskelijamäärällä ja käyttökustannuksilla ei ollut vuosimuutoksen suhteen juurikaan korrelaatiota. Kustannusmuutoksiin vaikuttavat lukuisat muutkin tekijät kuin pelkkä opiskelijamäärän muutos. Lisäksi kahden vuoden aikajänne on liian lyhyt osoittamaan ko. muuttujien yhteyttä toisiinsa.

Kuvio 35.

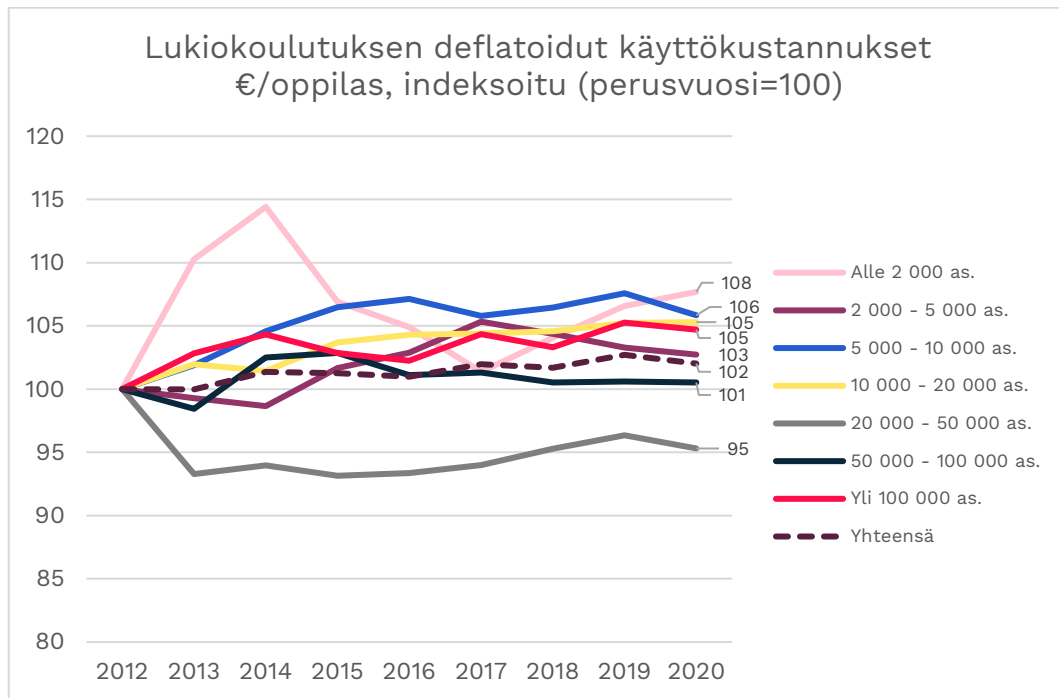
5.2.3 Yksikkökustannusten kehitys kuntakokoryhmittäin, deflatoidut kustannukset aikasarja

Lukiokoulutuksen deflatoidut yksikkökustannukset kasvoivat 2,0 % vuodesta 2012 vuoteen 2020. Ajan suhteen (perusvuosi 2012 = 100) indeksoitu pisteluku oli siis 102 vuonna 2020 (kuvio 36). Hintaindeksinä (deflatointi) käytettiin julkisen talouden kuntatalouden indeksipistelukuja.

Ajan suhteen indeksoitu ja deflatoitu yksikkökustannus (käyttökustannukset €/opiskelija) laskettiin myös kuntakokoryhmittäin. Tarkastelussa siis kaikkien ryhmien lähtöarvoksi (perusvuosi = 2012) on asetettu 100, riippumatta sen hetkistä eroista absoluuttisissa €/opiskelija vertailuluvuissa. Kunkin ryhmän kustannuskehitys lasketaan suhteessa lähtöarvoon.

Kuntakokoryhmien kustannuskehitykset erosivat suhteellisen vähän toisistaan vuosina 2012–2020. kuuden kuntakokoryhmän pisteluku oli vuonna 2020 101:n ja 108:n ”haarukassa”. Eli näillä ryhmillä yksikkökustannukset kasvoivat vähintään 1 % ja enintään 8 % vuodesta 2012 vuoteen 2020. Alle 2000 asukkaan ryhmän kustannuskehitys poikkesi muista ryhmistä suuremmalla vaihtelullaan. Tämä ryhmä on kuitenkin luonteeltaan muista poikkeava, koska se esimerkiksi sisältää vain 6 pientä kunnallista koulutuksen järjestäjää, joten pisteluvun vuosittaiset muutokset voivat olla suuria. Myös 20 000–50 000 asukkaan kuntakokoryhmän voidaan katsoa poikenneen hieman muista ryhmistä. Tällä ryhmällä vuoden 2020 pisteluku oli 95, eli selvästi alle 100. Vuoteen 2013 verrattuna pisteluku on kuitenkin kasvanut lievästi kuitenkin muillakin ryhmillä.

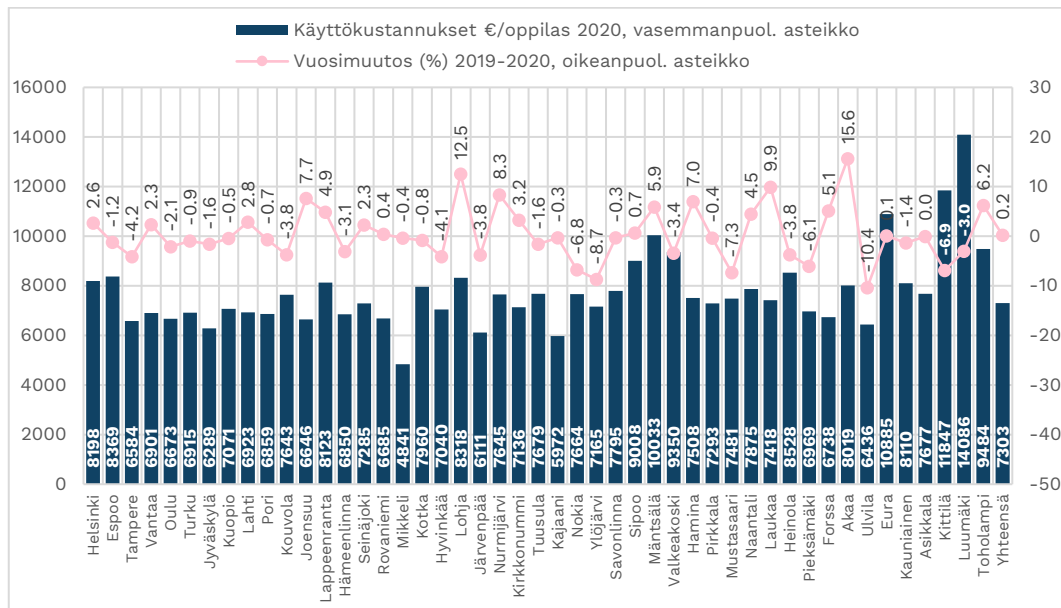
Kuvio 36

5.2.4 Yksikkökustannukset ja vuosimuutos Kouluikkuna-kunnissa 2020

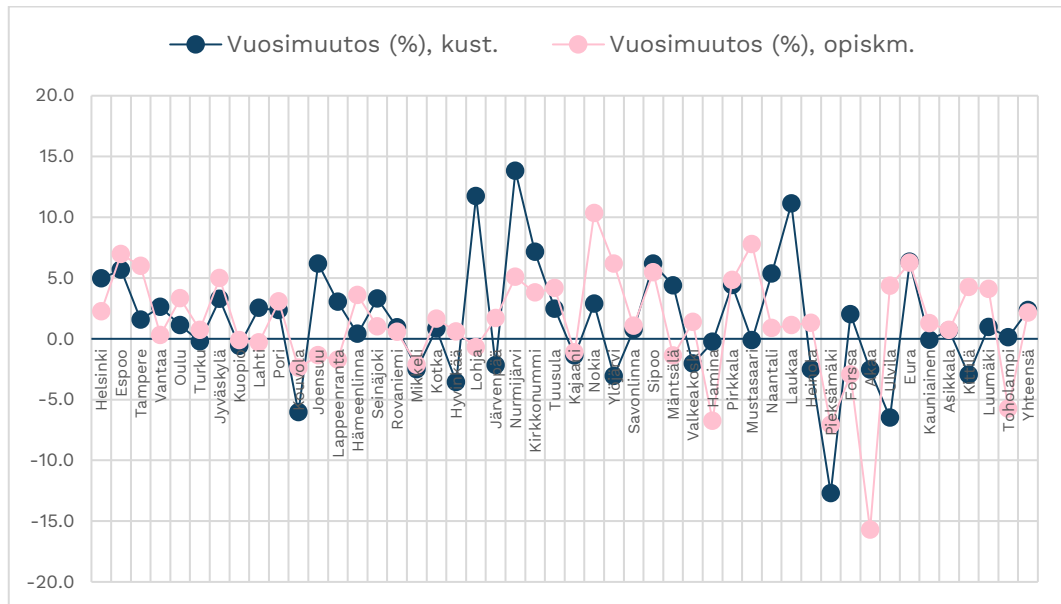
Kouluikkuna-kuntien käyttökustannukset olivat yhteensä 7 303 €/opiskelija vuonna 2020 (kuvio 37). Vertailuluku muuttui vain 0,2 % vuodesta 2019. Koko maan vertailuluku oli 7 782 €/opiskelija (taulukko 23), joten Kouluikkuna-kuntien luku oli sitä jonkin verran alempi. Kouluikkuna-kuntien keskimääräinen vertailuluku oli 7 746 €/opiskelija ja keskimääräinen vuosimuutos 0,3 (%). Joukosta yhdeksällätoista (19) sijaintikunnalla yksikköhinta oli edellisistä vuotta suurempi ja 28:lla edellistä vuotta pienempi.

Kuvio 37.

Tarkasteltavasta joukosta (kuvio 38) käyttökustannukset (€) kasvoivat 30 kunnalla ja laskivat seitsemällätoista (17). Opiskelijamäärä kasvoi 33 sijaintikunnan koulutuksen järjestäjällä ja laski 14 tapauksessa. Yhteensä vertailujoukon käyttökustannukset kasvoivat 2,3 % edellisestä vuodesta, kun opiskelijamäärän kasvu samalla ajanjaksolla oli yhteensä 2,1 %.

Kuvio 38.

5.3 Lukiokoulutuksen kustannukset toiminnoittain

Tässä luvussa lukiokoulutuksen kustannukset on jaettu tilastoitujen toiminta- ja vyörytyserämenojen perusteella toiminnoittain. Kustannuksiin sisältyvät suoraan toiminnolle kohdennetut palkka- ja muut menot sekä määritelmään sisältyvät vyörytettävät menot ja palvelujen ostot. Kustannukset on laskettu osin myös yhdistämällä toimintoja yhdeksi luokaksi. Toiminnoittainen jaottelu käy ilmi esimerkiksi taulukossa 26. Yksikkökustannuksien laskennassa käytettävä opiskelijamäärä sisältää nuorten ja aikuisten tutkintoon johtavan lukiokoulutuksen sekä lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijat.

Yhteenlasketut toiminnoittaiset kustannukset eivät kasvaneet vuodesta 2019. Eniten yksikkökustannus kasvoi opetus -toiminnoille tilastoitavista kustannuksista. Opetuksen yksikköhinta oli lähes ennallaan, kun vuosimuutos oli -0,3 % ja sen kustannusrakenteella painotettu vuosimuutos, eli vaikutus kokonaismuutokseen, oli -0,2 prosenttiyksikköä. Eniten kokonaiskustannuksia kasvattivat kiinteistömenot. Opiskelija kohden lasketut kiinteistömenot kasvoivat 4,4 % edellisestä vuodesta ja kustannusrakenteella painotettu vuosimuutos oli 0,9 %. kiinteistöjen ylläpidon osuus kiinteistökustannuksista oli hieman alle kaksi kolmasosaa (n. 60 %) ja sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannusten osuus yli kolmannes (n. 40 %). Seuraavaksi suurin vaikutus kokonaismuutokseen oli opiskeljaruokailun kustannuksilla, jotka laskivat kokonaisvuosimuutosta -0,8 prosenttiyksiköllä. Hallinnon yksikköhinta kasvoi 0,8 %, joka ei juuri nostanut kokonaisyksikkökustannusta, koska hallinnon osuus kokonaiskustannuksista on suhteellisen pieni (8,4 %).

Taulukko 26

Kustannukset toiminnoittain				Kustannusrakenteella	
Euroa per opiskelija	2019	2020	Vuosimuutos, %	painotettu vuosimuutos, %	
Opetus	5 055	5 040	-0,3	-0,2	
Majoitus	7	6	-12,2	0,0	
Ruokailu	405	344	-15,0	-0,8	
Muu opiskelijahuolto	12	12	-0,3	0,0	
Sisäinen hallinto	645	650	0,8	0,1	
Kiinteistömenot	1 576	1 646	4,4	0,9	
Kiinteistöjen ylläpito	947	989	4,4	0,5	
Sis. vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	629	657	4,5	0,4	
Kaikki yhteensä	7 700	7 698	0,0	0,0	

Taulukossa 27 on esitetty tilastoidut kustannukset vertailuaineistossa käytetyin euromäärin toiminnoittain. Taulukon viimeiseen sarakkeeseen on myös laskettu kunkin toiminnon osuus kokonaiskustannuksista. Noin kaksi kolmasosaa toiminta ja vyörytyserämenoista oli tällä luokittelulla *opetuksen* kustannuksia. Toiseksi suurin osuus oli kiinteistökustannuksilla. Kiinteistöjen ylläpito (osuus

12,8 %) ja sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset (osuus 8,5 %) veivät yhteensä 21,4 % kokonaiskustannuksista. Vertailun yhteenlasketut kustannukset olivat 688 miljoonaa vuonna 2019 ja 698 miljoonaa vuonna 2020. Summien koluokka kuvastaa Manner-suomen kuntien ja kuntayhtymien oman lukiokoulutuksen toimintamenoihin käytettävää rahamäärää.

Taulukko 27

Kustannukset toiminnoittain					
				Kustannusraken- teella painotettu vuosimuutos, %	Osuus toiminta- ja vyöryserämenois- ta yhteensä 2020
Euroa	2019	2020	Vuosimu- tos, %		
Opetus	451 737 000	457 093 000	1,2	0,8	65,5
Majoitus	613 000	546 000	-10,9	0,0	0,1
Ruokailu	36 157 000	31 192 000	-13,7	-0,7	4,5
Muu opiskelijahuolto	1 099 000	1 112 000	1,2	0,0	0,2
Sisäinen hallinto	57 656 000	58 962 000	2,3	0,2	8,4
Kiinteistömenot	140 876 000	149 311 000	6	1,2	21,4
Kiinteistöjen ylläpito	84 643 000	89 675 000	5,9	0,7	12,8
Sis. vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	56 233 000	59 636 000	6,1	0,5	8,5
Kaikki yhteensä	688 138 000	698 216 000	1,5	1,5	100,0

5.3.1 Lukiokoulutuksen kustannukset, Opetus

Opetuksen toiminnolle tilastoidaan opetukseen ja siihen välittömästi liittyvän toiminnan kustannukset. Varsinaisen opettajien opetustyön ja palkkojen lisäksi tälle toiminnolle sisältyviä kustannuksia ovat mm. opetusmateriaalit, opiskelijan ohjaus, muut kuin kodin ja oppilaitoksen väliset kuljetukset ja rehtoreiden pal- kasta opetustoiminnan osuus.

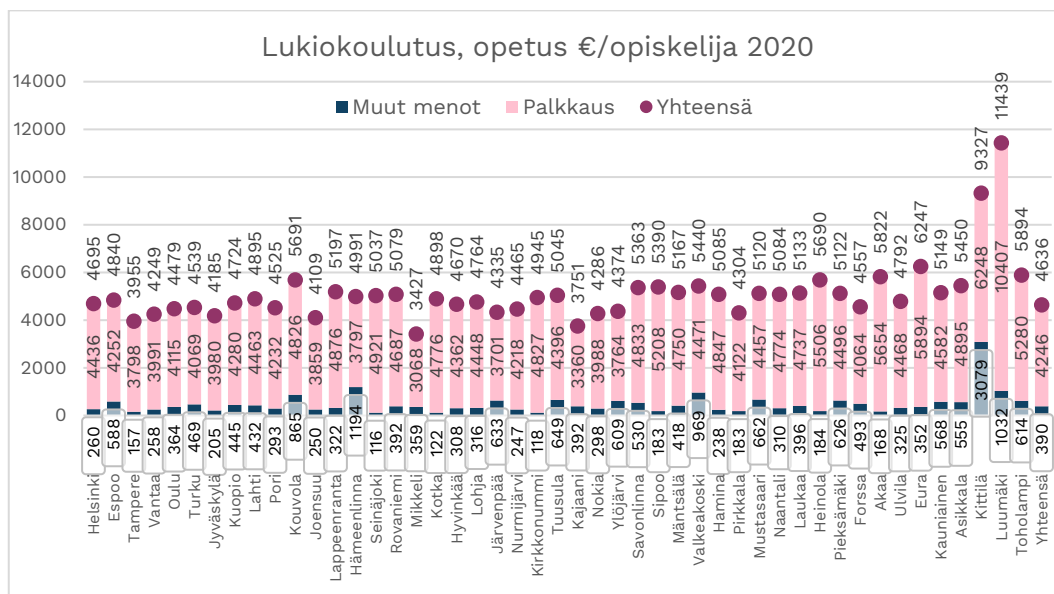
Opetuksen toiminnoille tilastoiduista kustannuksista laskettu yksikkökustannuksen vuosimuutos oli vain -0,3 % (taulukko 28). Kuntakokoryhmistä alle 2 000 asukkaan ryhmällä vuosimuutos oli suurin (2,0 %). Yli 100 000 asukkaan kaupungeilla opetuksen yksikkökustannus laski eniten (-1,2 %). Muiden ryhmien vuosimuutokset olivat 1,4 %:n ja -0,4 %:n välillä. Opetuksen yksikkökustannus oli vuonna 2019 yhteensä 5 055 €/opiskelija ja 5 040 €/opiskelija vuonna 2020. Opiskelijakohtainen kustannus noudatteli vertailussa käytettävää kuntakoko- luokitusta. Yksikkökustannus oli sitä suurempi, mitä pienempien kuntien kunta- kokoryhmästä oli kyse.

Taulukko 28

Euroa per opiskelija; Opetus	Vuosimuutos, %		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	13816	14098	2,0
2 000 - 5 000 as.	7510	7585	1,0
5 000 - 10 000 as.	6698	6680	-0,3
10 000 - 20 000 as.	5328	5361	0,6
20 000 - 50 000 as.	4857	4839	-0,4
50 000 - 100 000 as.	4607	4673	1,4
Yli 100 000 as.	4606	4553	-1,2
Kaikki yhteensä	5055	5040	-0,3

Kouluikkunakuntien osalta *opetuksen* yksikkökustannus oli vuonna 2020 yhteensä 4 636 €/opiskelija (kuvio 39) ja vuosimuutos -0,4 %. Henkilöstökuluista (palkat ja palkkiot sivukuluineen) laskettu yksikkökustannus oli 4 246 €/opiskelija kattaen noin 91,6 % opetuksen kaikista kustannuksista. Muut menot kattivat siis 390 €/opiskelija ja 8,4 % opetuksen kustannuksista. Henkilöstökulut per opiskelija kasvoivat vuodesta 2019 vuoteen 2020 1,2 % ja muut menot laskivat 15,4 %.

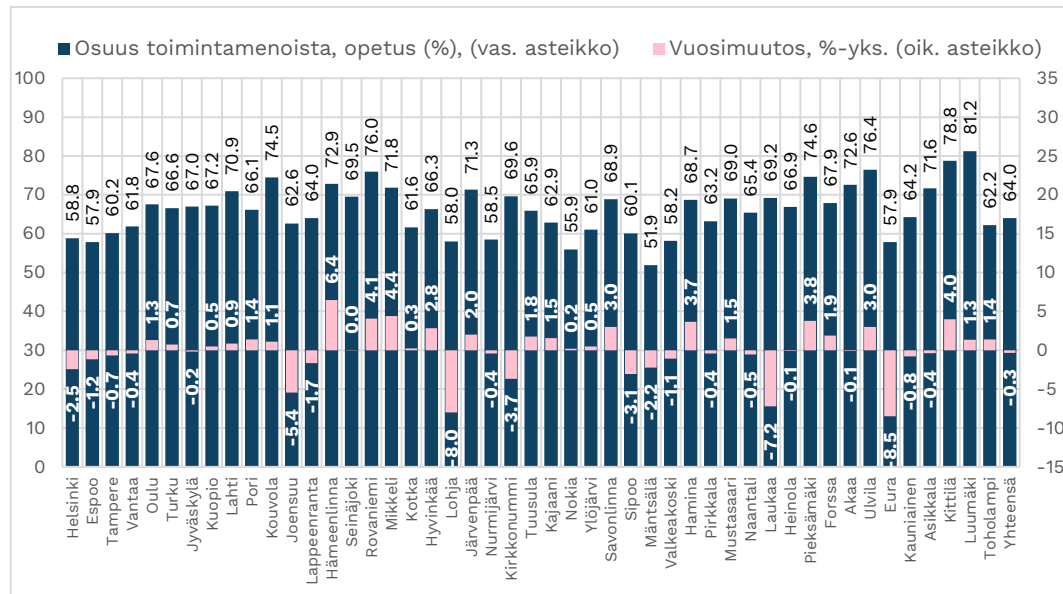
Kuvio 39

Kouluikkuna-kunnilla opetuksen osuus kokonaiskustannuksista oli yhteensä 64,0 %. Kuviossa 40 on esitetty kuntakohtaiset vertailuluvut *opetuksen* osuudesta (%) 2020 sekä niiden vuosimuutos (%-yks.). Keskimääräinen opetuksen osuus oli 66,3 (%) ja mediaani 66,6 (%). Keskihajonta oli 6,4 ja arvot vaihtelivat 52 %:n ja 81 %:n välillä.

Opetuksen osuus toiminnoittaisista kokonaiskustannuksista laski vuodesta 2019 vuoteen 2020 0,3 prosenttiyksikköä. Kuntakohtaiset muutokset olivat kuitenkin usein tätä merkittävästi suurempia. Keskimääräinen vuosimuutos oli suuruudeltaan (itseisarvo) 2,2 prosenttiyksikköä. Vuosimuutosten vaihteluväli oli -8,5 (%-yks.) ja 6,4 (%-yks.).

Kuvio 40.

5.3.2 Lukiokoulutuksen opiskeljaruokailun kustannukset

Opiskeljaruokailun kustannuksiksi laskettiin päätoimisesti lukio-opintoja suorittavien opiskelijoiden ruokailukustannukset. Tämä tarkoittaa, että tilastomäärityksen mukaan kustannuksiin ei tulisi sisältyä aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevien tai aineopiskelijoiden kustannuksia. Tässä luvussa yksikkökustannuksen laskennassa käytettävä opiskelijamäärä ei sisällä aikuis- ja aineopiskelijoita.

Opiskeljaruokailun yksikkökustannus oli vuonna 2019 405 €/opiskelija ja vuonna 2020 344 €/opiskelija (taulukko 29). Vertailuluku laski 15 %. Vertailuluku laski jokaisella kuntakokoryhmällä. Eniten vertailuluku laski 50 000–100 000 asukkaan kuntakokoryhmällä (vuosimuutos -20,3 %). Pienin kuntakokoryhmittäinen muutos oli alle 2000 asukkaan ryhmällä, jonka vuosimuutos oli -8,4 %. Isommassa kunnassa ja koulutuksen järjestäjällä yksikkökustannus on tyypillisemmin pienempi kuin pienillä toimijoilla, mutta tapauskohtaiset erot voivat vaihdella suuresti. Yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmällä ruokailun vuosikustannus oli vuonna 2020 noin 286 €/opiskelija. Alle 2 000 asukkaan kunnilla

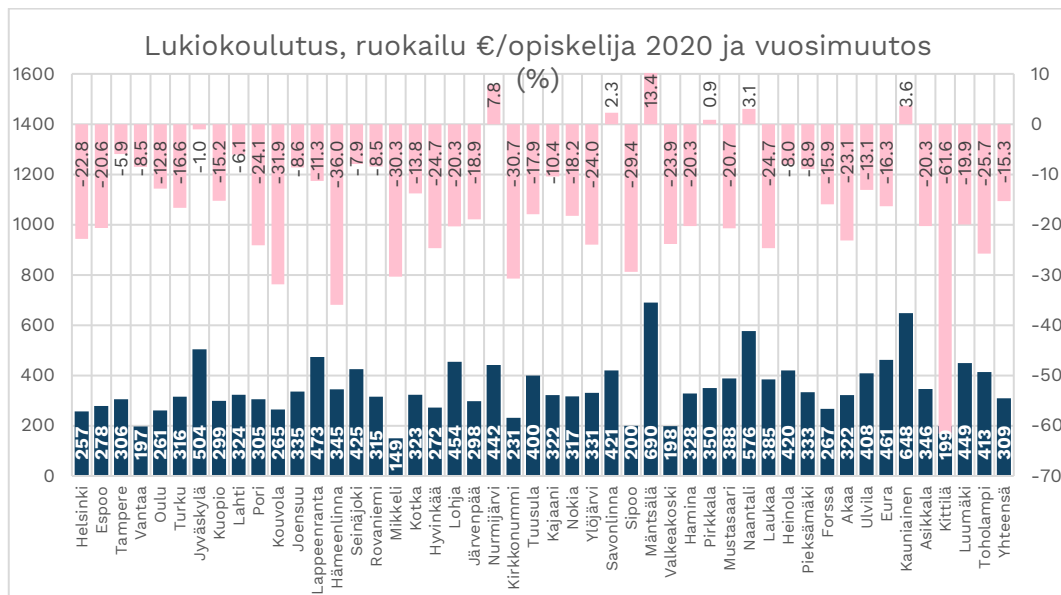
kustannus oli 633 €/opiskelija ja 2 000–5 000 asukkaan kunnilla 505 €/opiskelija. Muilla ryhmillä vertailuluvut olivat välillä 325–482 €/opiskelija.

Taulukko 29.

Euroa per opiskelija; Ruokailu	2019	2020	Vuosi- muutos, %
Alle 2 000 as.	690	633	-8,4
2 000 - 5 000 as.	587	505	-14,0
5 000 - 10 000 as.	556	482	-13,3
10 000 - 20 000 as.	467	425	-9,1
20 000 - 50 000 as.	411	342	-16,7
50 000 - 100 000 as.	408	325	-20,3
Yli 100 000 as.	333	286	-14,1
Kaikki yhteensä	405	344	-15,0

Kouluikkuna-kuntien opiskeljaruokailun yksikkökustannukset vuonna 2020 olivat yhteensä 309 €/opiskelija ja vuosimuutos -15,3 % (kuvio 41). Kuntakohtainen keskiarvo oli 352 €/opiskelija ja keskimääräisen vuosimuutoksen suuruus (itseisarvo) 17,2 %. Vuosimuutosten mediaani oli -16,6 (%). Vuoden 2020 opiskelijakohtaiset kustannukset vaihtelivat 149 euron ja 690 euron välillä.

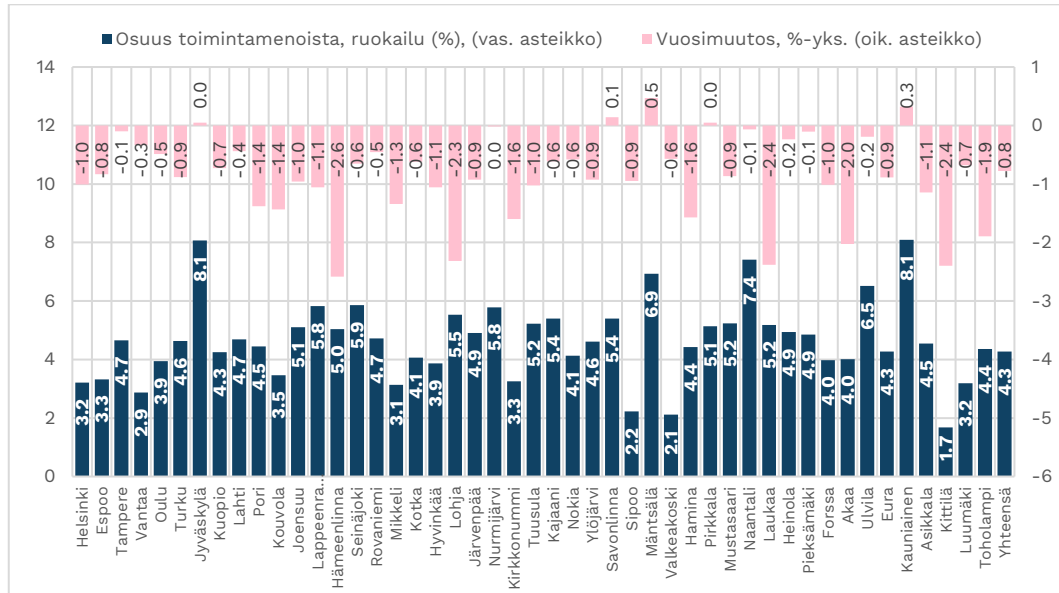
Kuvio 41

Opiskelijoiden ruokailukustannusten osuus kokonaiskustannuksista oli Kouluikkuna-kuntien koulutuksen järjestäjillä 4,3 % vuonna 2020 (kuvio 42). Ruokailun osuus kustannusrakenteessa laski 0,8 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Ruokailukustannusten osuus vaihteli 1,7 ja 8,1 prosentin välillä. Kuntakohtainen vuoden 2020 keskiarvo oli 4,6 %. Vuosimuutokset vaihtelivat -2,6 ja 0,5

prosenttiyksikön välillä ja mediaani oli 0,9 prosenttiyksikköä. Vertailujoukosta lähes 90 prosentilla kunnista vuosimuutos oli negatiivinen.

Kuvio 42.

5.3.3 Lukiokoulutuksen hallinnon kustannukset

Lukiokoulutuksen sisäisen hallinnon kustannuksiksi lasketaan mm. sisäisen hallinnon palkat lakisääteisine sivukuluineen, eläkkeet, materiaalin ja palvelujen ostot, koneiden ja kaluston vuokrat, lukion johtokuntien kokouspalkkiot ja muut lukion sisäiseen toimintaan liittyvät kustannukset. Hallinnollisia kustannuksia ovat myös lukiokoulutuksen osuus palkanlaskennan, talous- ja henkilöstöhallinnon, tietohallinnon, hankintapalveluiden, arkistoinnin ja lakipalveluiden menot. Lisäksi mukaan lasketaan se (laskennallinen) osuus rehtorin palkasta, joka ei ole varinaista opetusta.

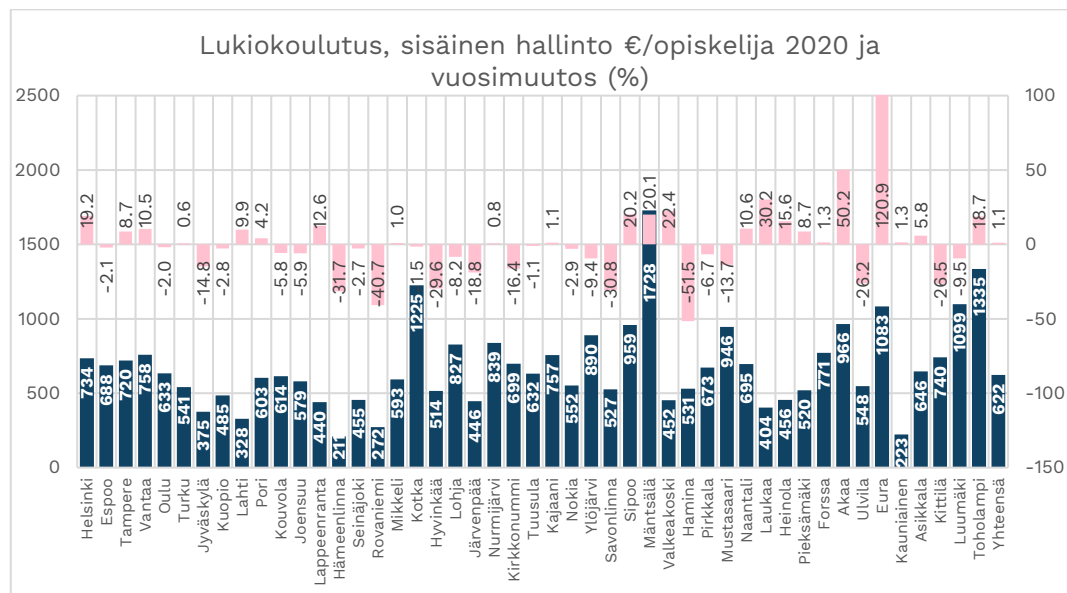
Taulukko 30.

Euroa per opiskelija; Hallinto	Vuosimuutos		
	2019	2020	tos, %
Alle 2 000 as.	1931	1344	-30,4
2 000 - 5 000 as.	935	996	6,5
5 000 - 10 000 as.	757	770	1,7
10 000 - 20 000 as.	600	586	-2,4
20 000 - 50 000 as.	704	674	-4,3
50 000 - 100 000 as.	579	543	-6,3
Yli 100 000 as.	598	633	5,9
Kaikki yhteensä	645	650	0,8

Lukiokoulutuksen sisäisen hallinnon yksikkökustannus kasvoi maltillisesti 0,8 % vuodesta 2019 vuoteen 2020 (taulukko 30). Aineistosta yhteenlaskettu opiskelijakohtainen vertailuluku oli vuonna 2020 650 €/opiskelija. Kuntakokoryhmille lasketut vertailuluvut ja niiden vuosimuutos vaihtelivat merkittävästi eri kuntakokoryhmien välillä ilman selkeää selittävää syytä. Suurin muutos oli alle 2 000 asukkaan kuntakokoryhmällä, jolla vertailuluku laski n. 30 % edellisestä vuodesta. Sitä vastoin jo seuraavalla kokoryhmällä muutos oli suurin positiivinen, kun 2 000–5 000 asukkaan kuntaryhmän vuosimuutos oli 6,5 %. Pienillä kunnilla vuosimuutokset ovat tyypillisestikin suuria ja myös tilastoinnin epätarkkuudet korostuvat. Suurimpien 100 000 asukkaan kaupunkien vuosimuutos oli 5,9 %, mutta seuraavan kokoluokan (50 000–100 000 asukasta) vuosimuutos oli negatiivinen -6,3 %. Hallinnon kustannuksia on haastava tilastoida vertailukelpoisesti, koska kustannuserät perustuvat pääosin laskennallisiin perusteisiin ja määritelmän rajoituksia saatetaan tulkita eri tavoin. Esimerkiksi kuntakohtaiset erot yksikkökustannuksissa eroavat usein suhteellisen paljonkin toisistaan ja vuosimuutokset voivat olla huomattavan suuria.

Kouluikkuna-kuntien sisäisen hallinnon vertailuluku oli 622 €/opiskelija vuonna 2020 (kuvio 43). Yksikkökustannus oli pienimmillään 221 €/opiskelija ja enimmillään 1 728 €/opiskelija. Yhteenlaskettu vuosimuutos 2019-2020 oli 1,1 %, mutta vuosimuutoksissa esiintyi kuntakohtaisesti useampi jopa kymmenien prosenttien arvo.

Kuvio 43.

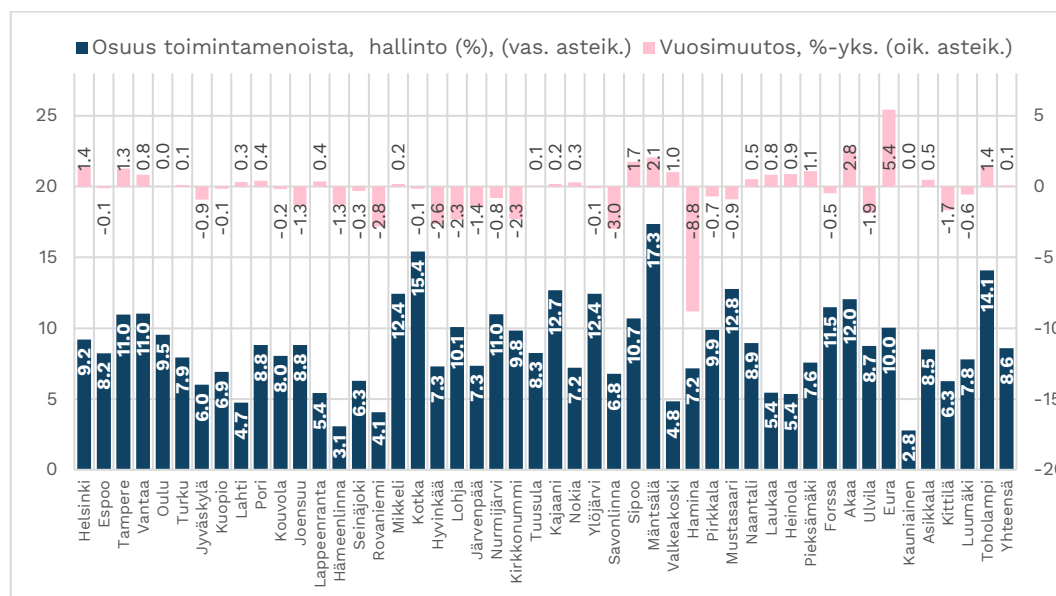

Kouluikkuna-kuntien aineistolla laskettu sisäisen hallinnon osuus kokonaiskustannuksista oli 8,6 % vuonna 2020 (kuvio 44). Edelliseen vuoteen verrattuna

luku oli vain 0,1 prosenttiyksikkö suurempi, joten kokonaisuudessaan sisäisen hallinnon osuus kustannusrakenteesta ei käytännössä muuttunut. Kuntakohtaisissa vuosimuutoksissa oli kaksijakoisuutta ja hajontaa. Keskihajonta oli jopa 26 (%). Lisäksi positiivisia ja negatiivisia arvoja oli lähes yhtä paljon.

Myös sisäisen hallinnon osuus kokonaiskustannuksista vaihteli kuntien välillä verrattain paljon. Pienin arvo oli 2,8 % ja suurin 17,3 %. Kuntakohtainen keskiarvo-osuus oli 8,8 % ja mediaani 8,5 %.

Kuvio 44.

5.3.4 Lukiokoulutuksen kiinteistökustannukset

Kiinteistökustannuksista tiedonkeruuseen annettavia tietoja on kaksi. Kiinteistöjen ylläpidon kustannuksiin luetaan määritelmän mukaan oppilaitosten fyysisen ympäristön lisäksi kiinteistöjä välittömästi palvelevan tontin ja kadun kunnossapidosta ja huollosta aiheutuneet kustannukset. Keskitetysti hoidetussa kiinteistöjen ylläpidossa sisäinen laskutus ja vyörytyserät huomioidaan lähtökohtaisesti samassa laajuudessa. Sisäiseen vuokraan sisältyvät suunnitelman mukaiset poistot, laskennalliset poistot ja -korot tai muut vastaavat laskennalliset erät on erotettu omaksi tiedokseen *sisäisiin vuokriin sisältyviksi pääomakustannuksiksi*.

Kiinteistökustannuksista laskettu yksikkökustannus kasvoi 4,4 % vuodesta 2019 vuoteen 2020 (taulukko 31). Kustannukset olivat 1 646 €/opiskelija, joka on noin viidesosa (20 %) kaikista lukiokoulutuksen kustannuksista. Kiinteistöjen ylläpidon osalta vuosimuutos oli 4,4 % ja sisäisiin vuokriin sisältyvien

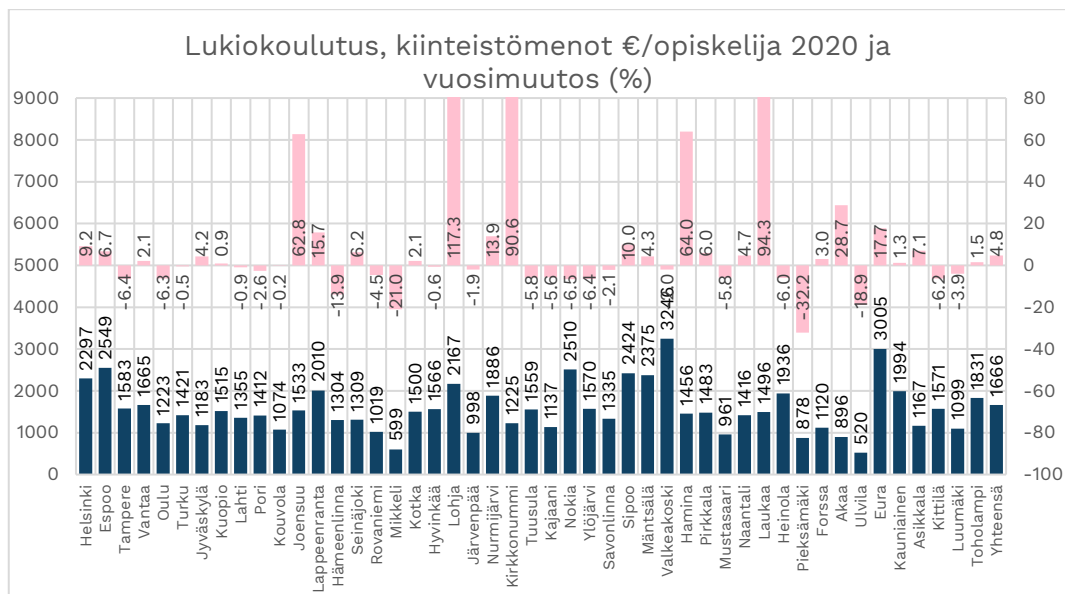
pääomakustannusten muutos oli 4,5 %. Kiinteistökustannuksista 60 % (989 €/opiskelija) oli kiinteistöjen ylläpidon kustannuksia ja 40 % (657 €/opiskelija) sisäisiin vuokriin sisältyviä pääomakustannuksia.

Taulukko 31.

Euroa per opiskelija; Kiinteistökustannukset	Kiinteistöjen ylläpito 2019	Kiinteistöjen ylläpito 2020	Sis. vuokriin sisältyvät pääomakus tannukset 2019	Sis. vuokriin sisältyvät pääomakus tannukset 2020	Yhteensä 2019	Yhteensä 2020	Vuosi- muutos, %
Alle 2 000 as.	1803	2159	38	55	1841	2214	20,2
2 000 - 5 000 as.	1409	1362	211	219	1620	1581	-2,4
5 000 - 10 000 as.	1215	1170	249	279	1464	1448	-1,1
10 000 - 20 000 as.	962	1063	521	522	1483	1585	6,9
20 000 - 50 000 as.	883	956	645	667	1528	1623	6,2
50 000 - 100 000 as.	731	772	591	653	1322	1425	7,8
Yli 100 000 as.	945	984	789	812	1735	1796	3,5
Kaikki yhteensä	947	989	629	657	1576	1646	4,4

Opetuksen järjestäjän kunnan kokoluokalla ei näyttänyt olevan suoranaista yhteyttä yksikkökustannusten suuruuteen kuntakokoryhmien tasolla. Alle 20 000 asukkaan kunnilla kiinteistöjen yksikkökustannus oli yhteensä 1 519 €/opiskelija ja yli 20 000 asukkaan kunnilla 1 582 €/opiskelija. Kuntakokoryhmistä suurimmat arvot olivat yli 100 000 asukkaan kaupunkien ryhmällä sekä pienimmillä alle 2 000 asukkaan kuntien ryhmällä. Kiinteistökustannusten sisäisessä kustannusrakenteessa näyttäisi kuitenkin olevan tämän vertailun tiedoin jonkin verran eroja kuntakoon suhteen. Kiinteistöjen ylläpidon yksikkökustannus oli tyypillisesti korkeampi erityisesti alle 10 000 asukkaan kuntakokoryhmissä ja sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset yli 10 000 asukkaan kunnissa.

Kuvio 45.

Kouluikkuna-kuntien kiinteistökustannuksista laskettu yksikkökustannus (v. 2020; 1 666 €/opiskelija) oli lähellä koko maan vastaavaa arvoa ja vuosimuutos 4,8 %. Kuntajoukon keskimääräinen kiinteistömenojen yksikkökustannus oli noin 1 561 €/opiskelija ja mediaani 1 483. Kiinteistöjen ylläpidon vuoden 2020 vertailuluku oli 943 €/opiskelija ja sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannusten vertailuluku 724 €/opiskelija. Vuosimuutokset vaihtelivat suunnaltaan ja suuruudeltaan merkittävästi. Vuosimuutos sai positiivisen arvon 24 tapauksessa (n. 51 %) ja vastaavasti negatiivisen arvon 23 tapauksessa (n. 49 %).

Kouluikkunan kuntajoukolla kiinteistökustannukset olivat yhteensä 23,0 % kokonaiskustannuksista vuonna 2020 (kuvio 46). Osuus oli edellistä vuotta yhden prosenttiyksikön korkeampi. Keskimääräinen kiinteistökustannusten osuus kokonaiskustannuksista oli 19,7 %. Kiinteistöjen ylläpidon osuus oli yhteensä 13,0 % ja sisäisiin vuokriin sisältyvien pääomakustannusten osuus 10,0 %. Molemmat nousivat vain lievästi edellisestä vuodesta ja yhteensä siis yhden prosenttiyksikön.

Kustannusrakenteen vuosimuutokset olivat suurimmaksi osaksi negatiivisia, eli kiinteistökustannusten osuus kokonaiskustannuksista laski useimmilla kunnilla. Kuntia, joilla kiinteistökustannukset veivät kustannusrakenteesta edellistä vuotta pienemmän osan, oli 32 (68 %). Vuosimuutosten keskiarvo oli 0,8 ja mediaani -0,5 (%-yks.).

Kuvio 46.

